

Haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyödyt rakentajalleen - PONT

Tuija Pönni

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyödyt rakentajalleen - PONT

Tuija Pönni
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Toukokuu 2021

Tuija Pönni

Haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyödyt rakentajalleen -PONT

Vuosi 2021

Sivumäärä 85

Tämä opinnäytetyö oli muodoltaan päiväkirja. Tässä sitouduttiin kymmenen työskentelyviikon aikana päiväkirjaraportointiin, johon kirjattiin työskentelyssä tulleita asioita peilaten niitä opinnäytetyön tavoitteisiin ja teoreettiseen tietoon.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli avata haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyötyjä rakentajalleen. Tavoitteena oli kehittää toimeksiantajan nuoren itsenäistymisohjelmaa niin, että haavekartan rakentaminen käynnistäisi itsenäistymisohjelman.

Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä lastenkodista kotiutuvan nuoren ja testiryhmän jäsenten kanssa. Päiväkirjamerkinnöissä kuvattiin nuoren kanssa käytyjen keskustelujen aiheet ja luvussa neljä kuvattiin haavekartan rakentamisen ja käyttämisen kokemuksia.

Toimeksiantajan toiminnan teoreettisena viitekehyksenä on ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys, jossa työmenetelminä ovat muun muassa ratkaisukeskeisyys, dialogia ja toivo. Haavekartta -menetelmä on ratkaisukeskeinen työskentelytapa, jossa suuntaudutaan tulevaisuuteen. Tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty jo tehtyä opinnäytetyötä ”Itsenäistyvän nuori -opas vaativan lastensuojeluyksikön henkilökunnalle”. Yhteneväisiä asioita ovat tulevaisuuden suunnittelu ja omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen.

Päiväkirjaraportoinnin perusteella toimeksiantajalle syntyi kuva siitä, miten Haavekartta -menetelmää voidaan lastenkodissa hyödyntää itsenäistyvän nuoren itsenäistymisohjelmassa, jotta nuori voisi saavuttaa omat tavoitteensa tulevaisuudessa.

Haastaviin ja muuttuviin elämäntilanteisiin voidaan varautua ja siinä voidaan hyödyntää Haavekartta -menetelmää, kun rakentaja merkitsee omat realistiset tavoitteet tarkasti ja käyttää karttaa oppaana itselleen.

Asiasanat: aarekartta, itsenäistyvän nuori, ratkaisukeskeisyys, toivo, dialogisuus

Tuija Pönni

The benefits of building and using a treasure map for its builder -PONT

Year	2021	Pages	85
------	------	-------	----

This Bachelor's thesis was conducted in the form of a diary. The aim was to report in the diary during a ten-week work placement. The diary contained issues that arose during the placement period, reflection on them and theoretical background.

The purpose of this thesis was to explore the benefits of making and using a treasure map for its user. The aim was to develop the client's youth independence program so that the making of treasure map would initiate the independence program.

The thesis was carried out together with a young person who had already been settled from the children's home and the members of the test group. The diary entries described topics of discussion with the young person and chapter four describes the experiences of the making and using the dream map.

The theoretical frame of reference for the client's activities is focused on solution and resources, where working methods include solution focus, dialogue and hope. The treasure map method is a solution-oriented way of working with a focus on the future. This thesis utilized the already completed thesis "Independent Youth Guide for staff of a demanding childing protection unit". Coincidental issues include planning for the future and identifying one's own strengths and weaknesses.

Based on the diary reporting, the client got an idea how the treasure map method can be utilized in the children's home independence program so that the young person can achieve their own goals in the future.

Challenging and changing life situations can be prepared for and the treasure map method can be utilized when the maker accurately marks one's own realistic goals and uses the map as a guide for oneself.

Keywords: treasure map, independent young, solution focus, hope, dialogue

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Toimeksiantajan esittely	8
2.1	Toimipaikan toiminta-ajatus	9
2.2	Toimintaympäristön tavoitteet, tehtävät ja eettiset periaatteet	9
2.3	Keskeiset ammattikäsitteet	11
3	Nykytilanteeni	12
3.1	Nykyinen työni ja osaaminen	12
3.2	Oman osaamisen arviointi.....	13
3.3	Kehittyminen	14
3.4	Sidosryhmät	15
3.5	Vuorovaikutustaitoni.....	16
3.6	Työni kehittäminen	17
3.7	Opinnäytetyöni tavoitteet	18
3.7.1	Omaohjaajan työtehtävät itsenäistyvän nuoren kanssa.....	19
3.7.2	Haavekartan rakentaminen ja käyttäminen	20
4	Päiväkirjaraportointi.....	22
4.1	Ratkaisukeskeinen viikko	22
4.2	Toistojen tärkeys muutokseen	30
4.3	Arvostava yhteistyö	34
4.4	Positiivisuuden vaikutukset	39
4.5	Hiljainen hiihtoloma	44
4.6	Riittävä uni vastaan univaje	46
4.7	Tarkkaavainen läsnäolo	48
4.8	Asiakkaan kohtaaminen ja tarpeet	53
4.9	Sijaishuollon jälkeen.....	56
4.10	Itsemääräämisoikeus ja MAPA-koulutus	58
5	Testiryhmän kokemukset haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyödyistä	62
6	Yhteenveto ja pohdintaa	65
6.1	Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen pohdintaa	68
6.2	Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotukset.....	70
7	Lähteet	73
8	Kuviot	77
9	Taulukot	77
10	Liitteet.....	78

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on suunniteltu päiväkirjamuotoiseksi opinnäytetyöksi, jonka kehittämis- ja toteutustapa on toiminnallinen. Laurean Leppävaaran kampuksella mallia (Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö, jatkossa PONT) on pilotoitu vuonna 2018 ja muokattu sopimaan Laurean ONT-prosessiin. Mallia on kehitetty vuoden 2019 PONT-toteutusten kokemusten pohjalta.

Tämän PONT:n alustava aikataulu on 1.2.-14.5.2021, jossa sitoudun 15 viikon aikatauluun (suunnittelu-toteutus-julkaisu). Lisäksi sitoudun pysymään päiväkirjaraportoinnin 10 viikon rytmissä - viikkoraportointi suunnitelmiseen ja analyseineen ohjaavan opettajan luettavaksi viikoittain.

Työskentelen ohjaajana vuonna 2007 valmistuneessa lastenkodissa, joka on vaativan laitoshoidon yksikkö. Sen rakennetut tilat ovat suunniteltu lastensuojelua ajatellen. Yksikössä on kaksi osastoa ja kaksi itsenäistymisasuntoa, yhteensä asiakaspaikkoja on 16. Sijoitetut lapset ovat iältään 11-17-vuotiaita ja heillä on yleensä neuropsykiatrista oireilua tai siihen liittyvä diagnoosi. Yksikön toiminnan kulmakivinä ovat toivo, ratkaisukeskeisyys ja dialogisuus. Olen sopinut toimeksiantajan kanssa, että tässä opinnäytetyössä käytän kyseisestä laitoshoidon yksiköstä erisnimeä ”Yksikkö” kilpailullisista syistä.

Tutustuin Aarrekartta -menetelmään vuonna 2011, jonka FM Kristiina Harju on tehnyt tunnetuksi Suomessa (Komi 2012, 34-37). Tästä lähtien olen kehittänyt karttaa omanlaiseksi Haavekartta -menetelmäksi, jota olen käyttänyt aikaisemmissa työpaikoissa itsenäistyvien nuorten kanssa ja olen kokenut sen hyödylliseksi tavaksi käynnistää nuoren itsenäistymishjelmaa.

Opinnäytetyössäni keskityn pääasiassa haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyötyihin rakentajalleen. Rakentaja hyötyy haavekartan rakentamisesta, kun hän määrittelee realistiset tavoitteet visuaalisesti näkyville eläytyen jo elävänsä halutussa suunnassa. Yhtä lailla rakentaja hyötyy haavekartan ”käyttämisestä” asettamalla kartan keskeiselle paikalle, jotta hän näkee sen joka päivä. Karttaa voidaan käyttää intuitiivisesti, jolloin hän voi päästä tavoitteisiin ilman suurempia tietoisia ajatuksia. Toinen kartan käyttötapa on kytkeä mukaan tavoitteellista ja sitoutunutta toimintaa.

Oma konkreettinen tavoite on syventää osaamistani Haavekartta -menetelmän käytössä ja hyödyntää tätä nuoren itsenäistymisen tukemisessa. Toimeksiantajan tarkoituksena on hyödyntää opinnäytetyötäni nuoren itsenäistymishjelmassa niin, että Haavekartta -menetelmän käyttö käynnistäisi itsenäistymishjelman.

Tässä opinnäytetyössä haavekartan rakentamista ja käyttämistä tarkastellaan itsenäistyvän nuoren ja neljän aikuisen näkökulmasta katsottuna. Tarkoituksena on toteuttaa haavekartan rakentaminen yhdessä nuoren kanssa, joka tukee nuoren tulevaa itsenäistymistä visuaalisesti. Olen onnistunut saamaan neljä aikuista ihmistä rakentamaan ja käyttämään haavekarttaa,

jonka he ovat tehneet ohjeistuksen mukaan vuonna 2020 (Liite 1). Tarkoituksena on selvittää heidän kokemuksia haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä opinnäytetyötäni varten.

Opinnäytetyöni on tarkoitettu omaohjaajille työvälineeksi tukemaan nuorta itsenäistymisprosessissa. Itsenäistyville nuorille Haavekartta -menetelmän käyttö voi toimia heidän tarpeiden ja puuttuvien taitojen kartoitukselle, joita nuorten tulisi vielä opetella ennen kuin he muuttaisivat itsenäiseen asumiseen.

Toiminnallisen osuuden päätyttyä nuoren kanssa pyrin selvittämään neutraalien kysymysten avulla haavekartan käyttämisen kokemuksia. Testiryhmän jäseniltä tiedustelen kyselykaavakkeen avulla heidän kokemuksia haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä, perustuiko haavekartan käyttäminen intuitioon vai oliko kartan käyttämiseen kytketty tavoitteellista toimintaa. Testiryhmän vastauksien perusteella analysoin käyttäjien kokemuksia, joita kuvaan luvussa neljä. Testiryhmän jäsenet ovat toisilleen tuntemattomia ja he ovat aikuisia ihmisiä, jotka ovat olleet jo vuosia työelämässä. Kaikki jäsenet työskentelevät sosiaali- ja terveystalalla, joista yksi suunnittelee siirtyvänsä pois alalta eri alan tehtäviin.

Opinnäytetyössä on huolehdittu siitä, että on tutustuttu henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyviin periaatteisiin ja Laurean ammattikorkeakoulun ohjeisiin. Lisäksi on huolehdittu siitä, että työnantajalta on saatu tutkimuslupa, nuoren sosiaalityöntekijältä on saatu lupa nuoren osallistumisesta Haavekartta -työskentelyyn ja nuorelta itseltään sekä hänen huoltajilta on saatu osallistumissuostumukset (Liite 2) ovat kunnossa. Nuorelle on kerrottu, ettei hänen suostumuksensa ole hänelle sitova, vaan hän voi keskeyttää työskentelyn milloin tahansa syytä kertomatta.

Tutkimus- ja kehittämistyöhön osallistuvia henkilöitä on kohdeltu eettisesti huomioivalla tavalla, eikä ole tuotu missään vaiheessa esiin mitään tunnistetietoja opinnäytetyöhön. Jokainen Haavekartta -menetelmän rakentamiseen ja käyttämiseen osallistuneet ovat suostuneet vapaaehtoisesti työskentelyyn.

Työskentelen Yksikön ohjaajana vakituisessa työsuhteessa, jossa teen 75 prosentista työaika opiskeluni vuoksi. Työvuoroni eivät välttämättä tule osumaan samoille päiville, kun osallistuva nuori olisi paikalla. Työvuoroni ovat pääasiallisesti 12 tunnin pituisia, jolloin 75 prosentin työaika ja vapaapäiväni vaikuttavat toimintatuokioiden toteutukseen. Näistä syistä olen sopinut toimeksiantajan kanssa, että tulen myös minun vapaapäivinä Yksikköön toteuttamaan tuokiota. Päiväkirjamerkinnöissä tämä näkyy vain toimintatuokioiden kuvauksina silloin, kun en ole työvuoroissa. Viikkoyhteenvedot tulen otsikoimaan kyseisen viikon asioiden/tapahtumien/ajastusten näkökulmista, jotka ovat jostakin syystä nousevat korostuneemmin esille. Kaikista näistä syistä johtuen vaikuttavat kirjoittamani viikkoyhteenvedot repaleisilta ja irrallisilta, mutta en voinut ottaa niitä poiskaan.

2 Toimeksiantajan esittely

Toimeksiantaja ylläpitää vaativan laitoshoidon yksikköä, joka on valmistunut vuonna 2007. Sen rakennetut tilat ovat suunniteltu lastensuojelua ajatellen. Yksikössä on kaksi osastoa, joissa asiakaspaikkoja on yhteensä 14. Lisäksi yksikössä on kaksi nuorten itsenäistymisasuntoa ja samassa talossa toimii erillisissä tiloissa luokaton koulu, jonka opettajat ovat kunnan työntekijöitä.

Yksikön henkilökuntaan kuuluu 18 ohjaajaa johtajan lisäksi, joista kuusi ovat miehiä. Lisäksi lastenkodissa työskentelee laitoshuoltaja ja emäntä. Yksikön koulun viisi kouluohjaajaa ovat myös työsuhteessa lastenkodissa. Keikkatyöntekijöitä on yhteensä kuusi. Henkilökunnan koulutuksia ovat lähihoitaja, lasten ja nuorten erityisohjaaja, yhteisöpedagogi, sosionomi ja sairaanhoitaja. Osa henkilökunnasta on muuntokoulutuksessa esimerkiksi yhteisöpedagogista sosionomiksi. Lisäksi yksikössä on yksi työntekijä lähihoitajan oppisopimusopiskelija.

Lastenkoti on profiloitunut ja erikoistunut neuropsykiatrisiin asiakkaisiin. Työssäni huomioidaan lasten ja nuorten erikoistarpeet, jossa keskitytään neuropsykiatristen häiriöiden eli ADHD, ADD, Aspergerin syndrooma, Touretten oireyhtymä, autismin kirjo ja aistitoimintojen häiriöt hoitoon. Rönkön ja Rytkösen mukaan (2010, 229) esimerkiksi ADHD on neurologinen, ihmisen aivojen välittäjäaineiden toiminnan erilaisuudesta johtuva synnynnäinen ominaisuus, jolla ei ole tavallisesti mitään tekemistä ihmisen älykkyyden kanssa ja joka ei häviä iän myötä.

Lastenkotiin on sijoitettu 11 - 17 -vuotiaita lapsia, joilla on neuropsykiatrista oireilua/diagnoosi, vakavaa lastenpsykiatrista oireilua, kehitysviivästymä tai lievä kehitysvamma. Lisäksi Yksiköllä on kaksi pientä asuntoa itsenäistyville nuorille, joihin nuoren on mahdollista päästä harjoittelemaan itsenäistä asumista, mikäli nuori on Yksikössä avohuollon sijoituksella täyttänyt 17-vuotias nuori tai kun nuori on täyttänyt 18 vuotta. Koulunkäynnin suuret haasteet voivat myös olla yksi sijoituksen peruste (Yksikön kotisivut 2021).

Yksikön lastenkodin rakennuksessa on kaksi luokkahuonetta, jotka kunta on vuokrannut lastenkodilta ja joissa työskentelee kaksi opettajaa. Osa Yksikköön sijoitetuista lapsista ja nuorista käyvät koulua näissä tiloissa, mutta oppilaita tulee myös kunnan lähialueelta. Yksikön koulu toimii niin sanotusti luokattomana kouluna, jossa koululaiset etenevät peruskoulun oppimäärässä omaan tahtiin.

Yksikössä nuorille on järjestetty hyvin harrastustoimintaa. Heille on hankittu talviharrastusta varten suksia, luistimia, ahkioita ja välineitä talvikalastukseen. Retkeilyä varten lapsille ja nuorille on hankittu muun muassa makuupusseja ja telttoja sekä muita retkeilyvarusteita. Lisäksi lapsille ja nuorille on hankittu polkupyörät ja asiaan kuuluvat turvallisuusvälineet. Moottoriurheilusta kiinnostuneille on hankittu motocross -mopoja. Sählyä lapset ja nuoret pääsevät

pelaamaan läheisen koulun liikuntasalissa Yksikön omilla välineillä syksystä kevääseen. Yksiköön on hankittu muitakin urheiluvälineitä, joihin on panostettu runsaasti.

Lapsille ja nuorille on varattu muutakin harrastustoimintaan kuten bändihuone, biljardipöytä, askarteluhuone ja pelihuone. Lasten ja ohjaajien käyttöön on järjestetty rentoutumishuone, jossa on Neurosonic -hierontapöytä. Lisäksi Yksikön alueelta löytyy kesähuone, jonne voi kokoontua viettämään aikaa esimerkiksi grillaamalla. Kesähuoneen yhteydessä on erillinen tila, josta löytyy hyvin varustettu kuntosali. Piha-alueelta löytyy suuri trampoliini turvaverkkoineen, hämähäkikikeinu ja pienet jalkapallomaalit sekä asfalttialueelta koripallon kori ja rullalautailun rampeja.

2.1 Toimipaikan toiminta-ajatus

Yksiköllä kasvatusta ja kuntoutusta pohjautuu välittäviin, hoitaviin vuorovaikutussuhteisiin lapsen ja häntä hoitavien aikuisten välillä, ennakoitavuuteen ja aikuisen tukemaan toiminnanohjaukseen. Toivon löytäminen elämää kannattelevaksi voimavaraksi on tärkeä osa lapsen ja perheen kanssa tehtävässä työskentelyssä. Yksikössä kiinnitetään huomio haasteiden sijaan mahdollisuuksiin ja voimavarojaan vahvistamalla lapsi oppii selviämään myös omien haasteidensa kanssa (Yksikön kotisivut 2021). Rönkön ja Rytkösen mukaan (2010, 229) kuntoutus toteutetaan sosiaali- ja terveys-, opetus- ja työviranomaisten yhteistyönä lääkinällisenä, kasvatuksellisenä, sosiaalisena ja ammatillisena kuntoutuksena.

Kuntoutuksen ja valmennuksen pohjana on ratkaisu- ja voimavarakeskeinen asiakkaan myönteistä kehitystä tukeva lähestymistapa. Toiminta perustuu asiakkaan arjen- ja elämänhallinnan, ihmissuhdetaitojen sekä itsetuntoa kehittäviin kuntoutusmenetelmiin. Kuntoutuksen ja valmennuksen periaatteena on, ettei kuntoutus muodosta yhtä tarkasti määräytyvää menetelmäkokonaisuutta vaan tarvittavat keinot määritellään ja luodaan tapauskohtaisesti.

Tavoitteena on opastaa ja tukea asiakasta siten, että asiakkaalla on mahdollisuus oppia ja omaksua uusia toimintamalleja ja tapoja arjenhallinnan parantamiseksi. Rönkön ja Rytkösen mukaan (2010, 229) asiat ja tehtävät kannattaa pilkkoa pieniin osiin, joita voi tehdä askel kerrallaan. Lastenkodilla vapaa-aikaa vietetään osana kuntouttavaa ja rentouttavaa hoitokokonaisuutta yhdessä ja yksilöllisesti, aina lapsen ehdoilla. Lapsen kunnon salliessa hänelle etsitään mielekäs harrastus yksikön ulkopuolelta.

2.2 Toimintaympäristön tavoitteet, tehtävät ja eettiset periaatteet

Yksikön tehtävä ja merkitys hyvinvointialalla on toimia huostaanotetuille lapsille ja nuorille rakastavana, välittävänä ja kuntouttavana yksikkönä, jonka keskeisenä hoitavana

työmenetelmänä on vuorovaikutus, aikuisen ja lapsen dialoginen suhde sekä toivo kannattelevana voimavarana lapsen elämässä. Yksikön toiminnan teoreettinen viitekehys on ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys, jonka työmenetelmiä ovat muun muassa ratkaisukeskeisyys, dialogisuus ja toivo (Yksikön kotisivut 2021). Rönkön ja Rytkösen mukaan (2010,190) ratkaisukeskeisessä ajattelutavassa korostetaan tavoitteiden asettamisen merkitystä ja työskentely sidotaan käytäntöön. Voimavaraistavalla työtöteella voidaan elävöittää toivottua tulevaisuuden tilaa, jossa ongelma ei enää vaikuta.

Yksikössä tuetaan lasten ja nuorten koulunkäyntiä, sillä heidän on hyvin tärkeää saada suorite- tuksi peruskoulun oppimäärä. Koululaisille koulunkäynnin suuret haasteet voivat olla yksi sijoi- tuksen peruste ja tämän vuoksi he tarvitsevat paljon tukea ja ohjausta opettajilta, koulunkäyn- tiavustajilta ja kouluohjaajilta sekä lastenkodin ohjaajilta.

Työssäni kaikille lapsille taataan mahdollisuus osallistua harrastustoimintaan ja tämän vuoksi järjestetään myös itse erilaisia vapaa-ajan aktiviteetteja kuten esimerkiksi moottoriturheilua, biljardia, askartelua, kuntosalitreeniä, taideterapiaa ja bänditoimintaa. Lisäksi lapsilla ja nu- orilla on mahdollisuus myös liikunta- ja urheilupainotteiseen ohjattuun toimintaan tarpeen ja sopimuksen mukaan.

Yksikön tapa toimia ovat ratkaisukeskeisyys, dialogisuus ja toivo. Nämä tukevat Yksikön mene- telmiä ja toimintatapoja, sillä Yksikössä kiinnitetään huomiota toivoon ratkaisukeskeisillä me- netelmillä ja dialogisella yhteistyöllä. Työ on asiakaslähtöistä prosessityöskentelyä, jossa asi- akkailla on erilaisia elämäntilanteita. Tärkein lähtökohta työskentelyssä on, että kuullaan asi- akkaan toiveet ja otetaan ne huomioon. Rönkön ja Rytkösen mukaan (2010, 192) voimavaroja voidaan verrata hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Yksikössä laaditaan lapsen sosiaalityöntekijän laatiman asiakassuunnitelman pohjalta hoito- ja kasvatussuunnitelma, jossa määritellään tavoitteet, vastuunjaot ja keinot tavoitteiden saavut- tamiseksi. Hoito- ja kasvatussuunnitelma päivitetään vähintään kerran kolmessa kuukaudessa eli yhteensä neljä kertaa vuodessa. Suunnitelman laadintaan ja arviointiin osallistuvat lapsi, lapsen huoltajat, omaohjaaja ja vastaava ohjaaja sekä muut tarpeelliset tahot. Hoito- ja kas- vatussuunnitelman teon yhteydessä tehdään myös toimintakykymittari, johon osallistuu lapsi, vanhemmat ja ohjaajatiimi. Omaohjaajat tekevät lapsen kanssa yhdessä myös kuukausiyhteen- vedon, jossa peilataan kuukauden tapahtumia hoito- ja kasvatussuunnitelmaan kirjattuihin ta- voitteisiin nähden.

Yksikössä tuetaan lasten itsemääräämisoikeuteen liittyviä asioita, kuten yksityisyyttä, vapautta päättää itse omista jokapäiväisistä toimista ja mahdollisuutta yksilölliseen ja omannäköiseen elämään. Lapsi kohdataan omana itsenään ja lasta kuunnellaan aidosti ja hänen mielipiteensä häntä koskevissa asioissa otetaan huomioon. Kaikissa näissä toiminnoissa työskennellään toivon, ratkaisukeskeisyyden ja dialogisuuden menetelmillä.

Työtäni lastensuojelulaitoksessa ohjaa aina voimassa olevat lait ja asetukset Suomen perustuslaki ja Ihmisoikeuslaki. Tärkeimmät ovat Lapsen oikeuksien sopimus (UNISEF), Lastensuojelulaki (417/13.4.2007) ja Salassapitovelvollisuus (17 § 559/28.6.1994). (Yksikön sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma 2020).

2.3 Keskeiset ammattikäsitteet

Valitsin keskeisimmiksi ammattikäsitteiksi lastensuojelun avohuollon, sijoitus avohuollon tukitoimena, kiireellinen avohuollon tukitoimi, lapsen kiireellinen sijoitus ja velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestäminen. Seuraavaksi perustelen lapsen sijoitusmuodot, sillä ne määrittävät lastenkodissa ohjaajien toimintatavat esimerkiksi rajoituspäätöstä tehdessä. Näistä ensimmäisessä lapsi voi olla lastensuojelun avohuollon palveluiden piirissä, mutta häntä ei ole sijoitettu kodin ulkopuolelle.

Muissa sijoitusmuodoissa lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle. Lapsen sijoitusmuoto määrittää työtäni, kuinka lapsen kanssa tulee toimia. Kun edellytykset lapsen avohuollon sijoituksen tukitoimena täyttyvät, näkyy tämä ohjaajan työssä niin, ettei mitään rajoitustoimenpiteitä ole mahdollista käyttää avohuollon sijoituksen aikana (Räty 2019, 337).

Lastensuojelulain (417/2007) 34 § mukaan avohuollon työskentely perustuu lapsen ja/tai huoltajan suostumukseen. Avohuollon palveluista voi kieltäytyä. Lastensuojelun asiakkuus ei poista tai korvaa lapsen muun tuen ja hoidon tarvetta. Lapsen ja perheen tilanteeseen sopivia tukimuotoja tulee järjestää lapsen tarpeita vastaavasti. Yksilöllinen tilanne on huomioitava. Tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä tukea ja vahvistaa vanhempien kasvatuskäytäntöä ja mahdollisuuksia.

Sijoitus avohuollon tukitoimena tarkoitetaan lastensuojelulain (417/2007) 37 § mukaan tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshuoltoa yhdessä vanhemman kanssa. Lyhytaikaisesti myös yksin (huoltajan ja 12 v lapsen suostumus) 1. Lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi 2. Lapsen kuntouttamiseksi tai 3. Lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan sairauden tms. syyn vuoksi. Alle 2 v vanhempansa luo vankilan perheosastolle.

Kiireellisellä avohuollon tukitoimella tarkoitetaan lastensuojelulain (417/2007) 37b § mukaan, jos lapsi tarvitsee 40 § mainitusta syystä (huostaanotto) kiireellisesti apua, voidaan avohuollon tukitoimia järjestää kiireellisesti edellyttäen, että ne ovat lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä.

Lapsen kiireellisellä sijoituksella tarkoitetaan lastensuojelulain (417/2007) 38 § mukaan, jos lapsi on välittömässä vaarassa. Voi kestää korkeintaan 30 päivää. Voi jatkua yli 30 päivää, jos 1. Viranhaltija tekee 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta

huostaanottohakemuksen hallinto-oikeudelle tai 2. Ennen päätöstä kiireellisestä sijoituksesta asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Sosiaalihuollolla oikeus päättää lapsen asioista.

Velvollisuudella huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämisellä tarkoitetaan lastensuojelulain (417/2007) 40 § mukaan lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos: 1. Puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai 2. Lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

3 Nykytilanteeni

Työskentelen ohjaajana vaativan laitoshoidon yksikössä, jossa sijoitetut lapset ovat iältään 11-17-vuotiaita ja heillä on yleensä neuropsykiatrista oireilua tai siihen liittyvä diagnoosi. Yksikön toiminnan teoreettisena viitekehystenä ovat ratkaisukeskeisyys sekä voimavarakeskeisyys, joidenka työmenetelminä ovat ratkaisukeskeisyys, dialogia ja toivo. Olen työskennellyt lähihoitajana lasten ja nuorten kanssa kouluissa, mutta pääasiassa lastenkodeissa, josta minulla on työkokemusta 14 vuoden ajalta.

3.1 Nykyinen työni ja osaaminen

Minun tehtäviä ja vastuualueita ovat olleet perushoidon ja raportoinnin lisäksi muun muassa omaohjaajatyöskentely, valvoa hoito- ja kasvatussuunnitelmassa sovittujen asioiden toteutumista, omavalvontasuunnitelman toteuttaminen ja kehittäminen, työskentely yhteistyötahojen kanssa, yleisestä siisteydestä huolehtiminen, tiimikokouksiin osallistuminen ja asiakkaiden tukeminen koulunkäyntiin ja ohjaaminen sopivaan harrastukseen.

Tehtäviini kuuluu tärkeänä osana olla yhteistyössä sijoittavien kuntien ja kaupunkien sosiaalityöntekijöiden kanssa, koska he tekevät suurimmat päätökset sijoitetusta lapsesta/nuoresta. Muita tärkeitä yhteistyötahoja ovat vanhemmat, koulujen opettajat, terapeutit, lääkärit, sairaanhoitajat ja joskus poliisi.

Mielestäni asiakkaan kohtaamisessa on tärkeää hänen hyväksymisensä sellaisenaan, joka ei tarkoita hänen tekojensa kritiikitöntä hyväksymistä. Kohtaamistilanteessa on hyvä osoittaa ymmärtämystä, jotta asiakas voi kokea hyväksyntää, vaikka hänen valintansa eivät olisi olleetkaan niitä parhaimpia. On tärkeää erottaa toisistaan asiakas ja hänen tekonsa (Särkelä 2001, 32). Ohjaajana minun tulee olla empaattinen, aito ja kunnioittava voidakseni jäsentää tilannetta

yhdessä asiakkaan kanssa. Tarkoituksena on luoda lisää ymmärtämystä ja näkökulmia tilanteeseen ja avata toiminnallisia vaihtoehtoja tilanteen parantamiseksi. (Särkelä 2001, 42).

Olen kohdannut Yksikössä tälle yksikölle tyypillisesti keskenään erilaisia lapsia ja nuoria. Yksikön asiakkaat ovat eri ikäisiä, eri kehitysvaiheessa olevia ja keskenään hyvin erilaista tukea tarvitsevia ihmisiä.

Omaan syvällisen ymmärryksen eri asiakkaiden erilaisista tarpeista ja osaan ”lukea” tilanteita ja osaan työskennellä eri menetelmillä eri ihmisten kanssa. Yksikössä ohjaustyö edellyttää asiakkaiden tuntemusta ja tätä minulla on pitkäaikaisen Yksikössä työskentelyn kautta.

Osaan käyttää erilaisia talossa käytettäviä menetelmiä hyvin. Neuropsykiatrian asiakkaat, joita Yksikössä on paljon, tarvitsevat ohjauksessa paljon toistoja ja harjoitteita, tämän olen hallinnut hyvin. Käytännössä tämä edellyttää minulta pitkämielisyyttä ja kärsivällisyyttä, aina tehty ohjaustyö ei kanna heti hedelmää ja tämän olen sisäistänyt.

Olen ollut mukana lukuisissa talon sisäisissä koulutuksissa ja epävirallisissa kahvipöytäkeskusteluissa, missä on käsitelty Yrityksen ja Yksikön perustehtävää. Ymmärrän, että työpaikkani perustehtävä on tarjota sijaishuollon palveluja sitä tarvitseville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen. Olen suorittanut kaikkia niitä perustehtäviä, jotka ohjaajalle kuuluu sisäistäen sen arvomaailman mitä sosiaalialalla yleisesti pidetään pohjana kaikelle lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelyssä.

Sosiaalialan arvomaailman pohjana kaikelle työskentelylle pidetään ihmisoikeuksia, jossa korostetaan yhdenvertaisuuden edistämistä ja syrjinnän vastaista työtä (Ihmisoikeusliitto 2015, 4). Ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat ammattietiikan lähtökohтия, jossa eettinen keskustelu, päätöksenteko ja harkinta eivät ole vain yksittäisen työntekijän vastuulla, vaan ammattietiikka on myös yhteisöllinen asia (Talentia 2017, 9-10).

3.2 Oman osaamisen arviointi

Osaan asettaa työlleni henkilökohtaiset tavoitteet, joiden toteutumista seuraan aktiivisesti. Osallistun aivan kaikkeen siihen työhön ja arkeen mikä koskee Yksikön ohjaajien työpäivään. Ohjaajien kaikkein tärkein työtehtävä, läsnäolo nuorille, sujuu hienosti ja lämpimästi. Luon nuorten kanssa tavallisen ja turvallisen ilmapiirin, jolloin heille tulee hyvä tunne aikuisjohtoisesta arjesta. Ohjaajan työhön nykyään paljon kuuluva hallinnollinen työskentely sujuu minulta varmuudella ja aikatauluja noudattaen.

Asennoituminen työhöni näkyy työvuorossa olevien kanssa tavassani olla nuorten kanssa, joka ilmenee omalla kiinnostuksellani omaan ammattialaani. Olen valmis käymään tiimin kanssa

keskusteluja nuorten asioihin liittyen, enkä ole niin sanotusti ”sooloilija” vaan otan muiden aikuisten mielipiteet huomioon. Hoidan oman vastualueeni tehokkaasti ja olen saamani palautteen mukaan luotettava tiimin jäsen. Siedän lastensuojelualan suurinta haastetta eli keskenkäisiä prosesseja hyvin.

Otan jatkuvasti osaa Yksikön keskusteluihin liittyen eettisiin haasteisiin sijaishuollossa. Mielipiteeni lastensuojelun arvoista ja työskentelyn yleisistä tavoitteista ovat kypsiä ja mietittyjä. Sijaishuollon työskentelyssä on hyvin tärkeää pragmaattisuus eli punnitsen asioita lasten ja nuorten arkisten tarpeiden kautta. Tunnistan Yrityksen/Yksikön arvot ja olen niihin sitoutunut.

Olen selvästi sisäistänyt Yksikön asiakkaiden keskinäisen erilaisuuden. Tämä erilaisuus edellyttää ohjaajalta kykyä ja ymmärrystä toimia eri nuorten kanssa aina vähän eri lailla, tämä työskentelyn haaste on minulla hallussa. Käytöshäiriöisten nuorten ohjaaminen on tyystin erilaista verrattuna esimerkiksi autismikirjon nuoreen, josta minulla on hyvä ymmärrys. Osaston ohjaajien on tehtävä työtään yhdessä sovittujen raamien puitteissa kuitenkin niin, että ohjaaja saa käyttää omaa persoonaansa, tämän työnteon malli on minulla hyvin hallussa. Kaikessa viestinnässäni olen niin työryhmälle kuin nuorille hyvin selkeä.

3.3 Kehittyminen

Uskon, että työpaikassani on aina jotakin kehitettävää, sillä sellaista työpaikkaa ei ole olemassaakaan, jossa ei tarvitsisi tehdä kehitystyötä. Omaan kehittymiseeni vaikuttaa oma osallistuminen, sillä pyrin aina olemaan aktiivinen ja työssä ollessani keskityn työhöni.

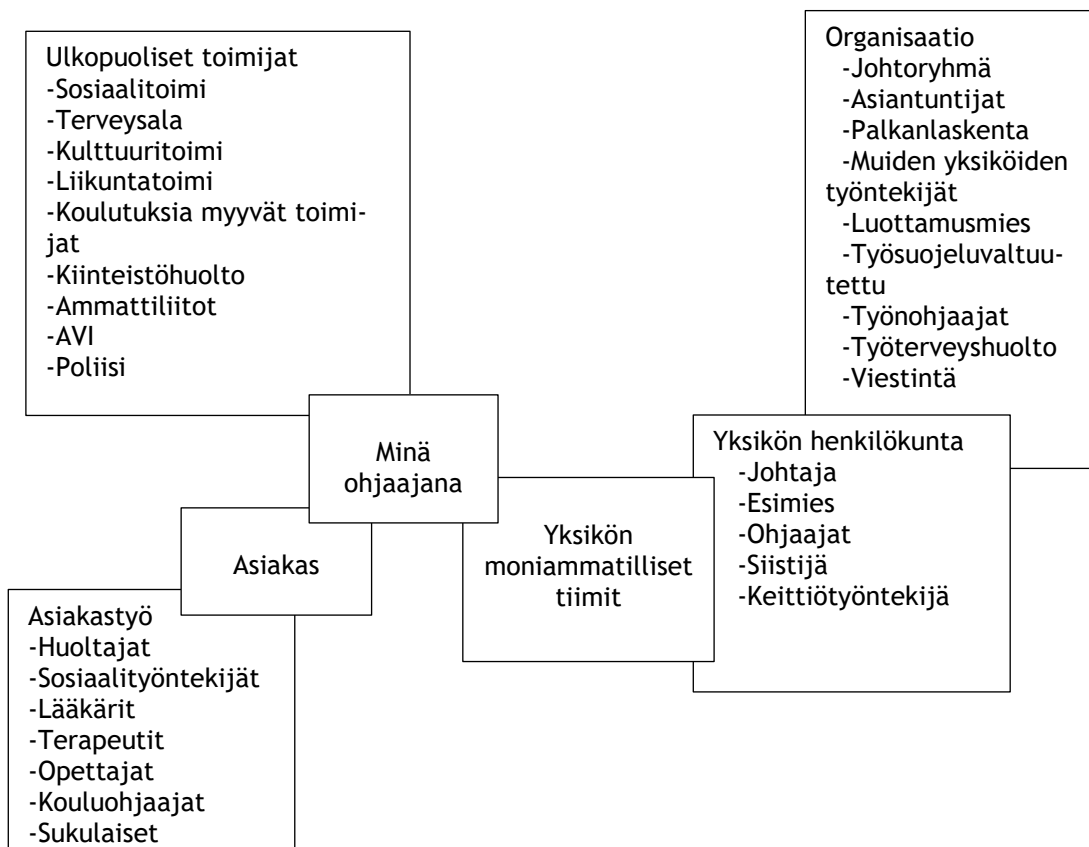
Asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta katsottuna kehittämistyön merkitys on luoda turvaa kaikille osapuolille. Asiakkaat tietävät ja tuntevat Yksikön säännöt ja käytännöt tietäen työntekijöiden olevan sitoutuneita ohjaajan työssä ja tahtovat olla parempia ohjaajia työssään.

Arvostan työnantajani osoittamia monipuolisia ja ajantasaisia koulutuksia, sillä koko henkilökunnan samanaikainen kouluttaminen lisää yhteistä ymmärrystä tehtävästä työstä ja sen tavoitteista.

Työpaikalla työn kehittäminen lisää laatua ja itsensä kehittäminen helpottaa oman työn tekemistä. Ammatillisesti ajateltuna kaiken lähtökohtana pidän avoimuutta ja halua oppia uutta tärkeinä asioina. Lähtökohtaisesti ajattelen, että minä opin työssäni aina uusia asioita joka päivä.

3.4 Sidosryhmät

Lastenkodin ohjaajan sidosryhmiin kuuluu useita verkostoja. Ohjaajan työhön kuuluu asiakkaan sidosryhmien kanssa työskentely, joka on moniammatillista tiimi- ja verkostotyötä. Työhön kuuluu myös kontaktit erilaisiin ammatillisiin verkostoihin asiakkaiden, toimipaikkani ja henkilökohtaisten vastuualueiden takia.

Kuvio 1. Työhöni vaikuttavat sidosryhmät

Sisäisiin sidosryhmiin kuuluvat Yksikön moniammatilliset tiimit, osastojen työntekijät ja asiakkaat sekä siistijä ja keittiötyöntekijä. Yksikön henkilökunta suunnittelee, toteuttaa ja arvioi yhdessä asiakkaiden hyväksi tehtävää työtä, jossa otetaan huomioon asiakkaiden omia toiveita ja itsemääräämisoikeudet. Lastenkodissa ohjaajien toimintaa määrittää lastensuojelulaki, jonka merkitys on suurin tehtävien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Ulkoisiin sidosryhmiin kuuluvat organisaation johto, henkilöstön asioita hoitavat tahot, muiden yksiköiden työntekijät, asiakkaiden verkostot ja ulkopuoliset toimijat kuntien ja kaupunkien eri toimialat, palveluiden tuottajat, AVI ja poliisi.

Ohjaajana minun tulee toimia vastuullisesti, tavoitteellisesti ja perustellusti kaikkia sidosryhmiä kohtaan, jossa huolehdin omista vastuualueistani. Teen työtäni yksilönä, joka on omalta osaltaan myös tiimityötä. Yksilötyönä tehty työ auttaa tiimin jäseniä, joille minun tulee raportoida tekemäni työtehtävät. Nämä kaikki asiat vaikuttavat lapsen ja nuoren hyvinvointiin ja huolenpitoon, joista vastaan sidosryhmien eri verkostoille.

3.5 Vuorovaikutustaitoni

Vuorovaikutustilanteissa pyrin oman toimintani reflektointiin. Reflektoinnilla pohdin osaamistani kehittymistä pohtimalla erilaisten tilanteiden onnistumisia ja kehittämistarpeita. Reflektoida omaa toimintaani saan vastauksia pohdintaani, miten osaan olla parempi ohjaaja niin, että osaan olla sellainen ohjaaja, jolle kaikki Yksikön yhteisön jäsenet haluavat puhua.

Keskeisin ammatillinen vahvuuteni on kyky luoda asiakkaaseen työn etenemistä tukevan suhteen, jossa korostuu vuorovaikutustaidot. Tämä on yksi hyvän asiakassuhteen elementti (Särkelä 2001, 31). Toiseksi vahvuudekseni mainitsen, että kykenen ohjaajana erottamaan ammatitiroolini omasta persoonallisuudestani (Särkelä 2001, 39).

Työn tekemiseen liittyvät vuorovaikutustilanteet tiimin jäsenien kanssa ovat moniammatilliset, jossa hyödynnän ja omaksun heidän työtapojaan ja otan heidän mielipiteet huomioon. Työtäni ohjaa lastensuojelulaki, joka edellyttää lain sisällön tuntemisen. Työyhteisön jäsenten huomiointi ja lastensuojelulain tunteminen sekä yhteisesti sovittujen käytäntöjen/menetelmien mukaan toimiminen pitävät omalta osaltaan hyvää tiimihenkeä yllä.

Asiakkaiden kanssa vuorovaikutustilanteet liittyvät tavallisemmin arjen struktuuriin, jotka voivat toisinaan olla haasteellisia. Ohjaustyössä on oltava rauhallinen ja kärsivällinen, sillä jokaisella asiakkaalla on omat erilaiset tarpeet ja kehitysvaiheet. Ohjaajan työtä helpottaa asiakkaan tunteminen, joka tapahtuu dialogisessa vuorovaikutustilanteessa. Kokemukseni mukaan kuunteleminen, kannustaminen ja kiittäminen ovat tärkeimpiä tapoja tukea lasta ja nuorta heidän elämässään.

Sidosryhmätyöskentelyn vuorovaikutustilanteisiin liittyy niin ikään moniammatillisuus, joka on myös moninaista. Tekemäni työn on oltava niin sanotusti ”läpinäkyvää” ja perusteltua. Sidoryhmien kanssa työtä tehdessäni on olennaisinta lapsen itsemääräämisoikeuden ja lapsen edun toteutuminen. Pääsääntöisesti koen eri sidosryhmien kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen toista ihmistä kunnioittavana. Sitä vastoin perhetyötä tehtäessä edellytetään ohjaajalta syvää ymmärtämystä vanhempia ja heidän elämäntilanteitaan kohtaan, joka toisinaan voi olla haasteellista.

Työssäni on tärkeää sisäistää hektisen työn luonne, jolloin ei välttämättä saa tehdyksi kaikkia suunniteltuja työtehtäviä. Erilaiset työtehtävät ovat toinen toistaan tärkeimpiä ja toisinaan työ on organisoitava uudelleen, jotta se on kuitenkin tehty määräaikaan mennessä. Koen, että tiimini on hyvä ja toimiva, sillä tarvittaessa sen jäsenet auttavat toinen toistaan.

3.6 Työni kehittäminen

Työskentelen ohjaajana vaativan lastensuojelun laitoshoidon yksikössä. Sain ajatuksen kehittää sellaista nuorten itsenäistymisohjelmaa, joka jäisi nuorelle itselleen hänen pois muuttaessaan. Markkinoin opinnäytetyöni ideaa ”Haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyödyt rakentajalleen” työpaikkani yksikön johtajalle, koska aihe on minulle mielenkiintoinen ja työpaikassani ei ole nuorille mukaan annettavaa opasta itsenäistymiseen liittyen.

Tutustuin Aarrekartta -menetelmään vuonna 2011, jonka FM Kristiina Harju on tehnyt tunnetuksi Suomessa (Komi 2012, 34-37). Tästä lähtien olen kehittänyt karttaa omanlaiseksi Haavekartta -menetelmäksi, jota olen käyttänyt aikaisemmissa työpaikoissa itsenäistyvien nuorten kanssa ja olen kokenut sen hyödylliseksi tavaksi käynnistää nuoren itsenäistymisohjelmaa.

Aarrekartasta ei ole olemassa tutkittua tietoa, joten se ei ole näyttöön perustuva työtapana. Aarrekartta on työtapana, jonka avulla hahmotetaan omia haaveita. Sen perusajatuksena on, että ihminen suuntaa elämänsä valitsemaansa suuntaan. Aarrekartta-työskentely on itsensä ohjelmointia, jossa suunnitelman toteuttamiseksi on tehtävä valmisteluja. Kun yksilö uskoo haaveensa toteutumiseen, hän toimii siten, että haaveen toteutuminen mahdollistuu. (Harju 1999, 13-15).

Kartan rakentamisesta löytyy paljon tietoa ja sen tarkoituksesta, joka on eläytymistä karttaa rakentaessa halutussa tulevaisuudessa eli kartan rakentajan tavoitteena on päästä haluttuun tulevaisuuden tilaan, josta hän on aikaisemmin haaveillut.

Yksikössä on käytössä työmenetelmänä itsenäistyvien nuorten kanssa Umbrella -kansio ja vuonna 2019 opinnäytetyönä tehty ”Itsenäistynyt nuori -opas vaativan lastensuojeluyksikön henkilökunnalle”. Kehittämäni haavekartta on tarkoitettu lastenkodin ohjaajien käyttöön ja erityisesti itsenäistyneen nuoren omaohjaajille.

Tulen kuvaamaan päiväkirjamerkinnöissä työvuorojani etukäteen suunnitellusta teemasta käsin, johon keskityn ohjaajana osastotyössä. Opiskelujen vuoksi teen 75 prosentista työaika, joka vaikuttaa toimintatuokioiden toteutukseen. Työvuoroni eivät välttämättä tule osumaan samoille päiville, kun osallistuva nuori olisi paikalla, sillä työvuorot ovat pääasiallisesti 12 tunnin pituisia. Näistä syistä olen sopinut toimeksiantajan kanssa, että tulen myös minun

vapaapäivinä Yksikköön toteuttamaan tuokioita opinnäytetyön takia. Päiväkirjamerkinnöissä tämä näkyi vain toimintatuokioiden kuvauksissa silloin, kun en ole työvuoroissa.

Nykyisellä työnantajallani on jo käytössä Haavekartta -menetelmä toisessa lastenkodissa, jossa menetelmää käytetään ”Tulevaisuus verstaassa” kuntouttavana menetelmänä päihdetyöskentelyssä. Kokemukseni mukaan menetelmää voi käyttää lastenkotityöskentelyssä, henkilökohtaisessa elämässä ja nuorisokeskuksissa. Tiedän, että menetelmää käytetään myös muilla sosiaalialan työkentillä kuten perhetyössä, kuntouttavassa työskentelyssä ja työhajauksessa.

3.7 Opinnäytetyöni tavoitteet

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka kehitystyön tuloksena on tuottaa toimeksiantajalleni tavoitteellisempi Haavekartta -menetelmä. Opinnäytetyöni sisältää toimintaohjeita sekä ohjausta esimerkkikysymyksien avulla toivottuun elämän suuntaan. Kehittämäni Haavekartta -menetelmä pohjautuu FM Kristiina Harjun Aarekartta -menetelmään (Komi 2012, 34-37).

Opinnäytetyössäni keskityn pääasiassa haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyötyihin rakentajalleen. Oma konkreettinen tavoite on syventää osaamistani nuoren itsenäistymisen tukemisessa ja Haavekartta -menetelmän käytössä sekä pysyä sovitussa aikataulussa, jotta opinnäytetyöni tulee valmiiksi aikataulun mukaisesti. Toimeksiantajan tarkoituksena on hyödyntää opinnäytetyötäni käyttämällä Haavekartta -menetelmää osana nuoren itsenäistymishjelmassa.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää toimeksiantajan nuoren itsenäistymishjelmaa niin, että Haavekartta -menetelmä käynnistäisi itsenäistymishjelman. Tarkoituksena on toteuttaa haavekartan rakentaminen yhdessä nuoren kanssa, joka tukee nuoren tulevaa itsenäistymistä visuaalisesti. Haastaviin ja muuttuviin elämäntilanteisiin voidaan varautua ja siinä voidaan hyödyntää haavekarttaa, johon rakentaja merkitsee omat realistiset tavoitteet tarkasti.

Toimeksiantajan näkökulmasta tarkasteltuna Haavekartta-menetelmän ”kulmakivet” ovat yhteneväiset Yksikön toimintaperiaatteiden kanssa, joita ovat toivo, ratkaisukeskeisyys ja dialogisuus. Niin Yksikkö kuin rakennettu haavekarttakin tähtää toivoon, jonka sisältönä ovat tulevaisuus, positiiviset mahdollisuudet ja selviytyminen. Toivon avulla nähdään sinne, mikä voi olla mahdollista, vaikka se vielä tässä hetkessä olisi vasta aavistus (Yksikön kotisivut).

Niin ikään myös ratkaisukeskeisyyden ”punainen lanka” on molemmissa sama. Kaikkiin asioihin löytyy ratkaisu ennemmin tai myöhemmin, kun löydetään terve uteliaisuus, positiivinen asenne ja tulevaisuuteen suuntautuminen. Ongelma on vain ongelma, jonka korjaaminen vaatii sitoutumista ratkaisukeskeiseen työskentelyyn (Yksikön kotisivut).

Yhtä lailla dialogisuus on tärkeää, sillä puhuminen on tärkein työvälineeni. Puhunko niin, että toisessa herää halu kuunnella? Kuuntelenko niin, että toisessa herää halu puhua? Puheella kohtaan toisen ihmisen. Ketään ihmistä ei kuntouteta vain erillisillä menetelmillä, vaan kahden ihmisen välisessä dialogisessa vuorovaikutussuhteessa (Yksikön kotisivut).

Ihminen kasvaa ihmiseksi yhteisöissä dialogisen yhteistyön avulla. Rönkön ja Rytkösen mukaan (2010,53) kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen tunteet määrittävät ihmisen kokemusta siitä, miten hän kokee saavansa apua ja miten hänen avuntarpeeseensa liittyvien pulmien ratkaiseminen edistyy.

Tässä opinnäytetyössä haavekartan rakentamista ja käyttämistä tarkastellaan itsenäistyvän nuoren ja neljän aikuisen näkökulmasta katsottuna. Olen onnistunut saamaan neljä aikuista ihmistä rakentamaan ja käyttämään haavekarttaa, jonka he ovat tehneet ohjeistuksen mukaan (Liite 1) vuonna 2020. Haavekartta -menetelmä sopii kaikille, jotka tahtovat parantaa oman elämänsä suuntaa.

Toiminnallisen osuuden päätyttyä pyrin nuorelta selvittämään hänen kokemuksiaan haavekartan rakentamisesta ja testiryhmän jäseniltä tiedustelen kyselykaavakkeen (Liite 3) avulla heidän kokemuksiaan haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä. Tarkoituksena on, että he kertovat kyselykaavakkeen avulla heidän kokemuksiaan haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä. Kuvaan heidän kokemuksiaan luvussa neljä.

3.7.1 Omaohjaajan työtehtävät itsenäistyvän nuoren kanssa

Omaohjaaja tukee ja auttaa nuorta hänen itsenäistymistaitojen harjoittelussa hoito- ja kasvatusvaiheessa kuten raha-asioiden hoidossa, opinnoissa ja ruuan valmistuksessa sekä harrastuksen löytämisessä. Nuori ja omaohjaaja suunnittelevat yhdessä vaate- ja hygieniahankinnat sekä ruokatarvikeostot. Yhteisen tekemisen tavoitteena on nuoren itseohjautuvuuden lisääntyminen ja kehittyminen. Päämääränä on, että omaohjaajasta tulisi nuorelle ”hyödytön” ja oppisi tulemaan toimeen omilla taidoillaan. (Halonen 2019, 17 & Vilkmán 2014, 21, 26.)

Kun nuori on valmistamassa ensimmäisiä kertoja ruokaa itsenäistymisasunnossa, on omaohjaaja usein nuoren tukena. Yhdessä tekeminen vaikuttaa useasti positiivisesti aikuisen ja nuoren suhteeseen. Ruoan valmistamisen yhteydessä on helppo keskustella nuoren sen hetkisistä asioista ja tulevaisuuden suunnitelmista. (Halonen 2019, 17 & Vilkmán 2014, 21, 26.)

Nuoren opiskelussa on omaohjaaja vahvasti mukana. Ohjaaja on säännöllisessä yhteistyössä kouluun ja osallistuu koulussa järjestettäviin tapaamisiin. Omaohjaajilla on tunnuksat koulun käyttämään järjestelmään, jossa voidaan seurata reaaliajassa nuoren koulumenestystä ja mahdollisia poissaoloja. (Halonen 2019, 17 & Vilkmán 2014, 21, 26.)

Omaohjaajan avulla pyritään nuoren kanssa löytämään mieluisa harrastus nuorelle. Yksinäisyyttä poteva nuori hyötyy harrastuksen löytymisestä, sillä uusi harrastus tarjoaa nuorelle mahdollisuuden luoda uusia ihmissuhteita. (Halonen 2019, 17 & Vilkmán 2014, 21, 26.)

3.7.2 Haavekartan rakentaminen ja käyttäminen

Kehittämässäni Haavekartta-menetelmässä on yhdeksän osa-aluetta (Liite 1), joihin merkitään ainoastaan positiivisia ilmaisuja ja määritellään realistiset tavoitteet tarkasti. Valinnaisesti voi valita vain yhden tai kaksi osa-aluetta. Menetelmää käyttämällä voidaan havaita visuaalisesti mahdolliset ongelmat ja löytää vahvuuksia. Kun haavekartta tehdään visuaalisesti näkyväksi, pysyy määritellyt tavoitteet paremmin mielessä. Kehittämäni haavekarttaan sisältyy muun muassa arjen taidot, talousosaaminen, tulevaisuuden suunnittelu, lähimmäiskontaktit, viranomaispalvelut ja omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen (Halonen 2019, 28, 30-32).

Konkreettisenä tavoitteena on auttaa menetelmän käyttäjää sitoutumaan tavoitteellisen oman elämän suunnitteluun ja tavoitteluun. Menetelmässä rakentajaa autetaan muistamaan vain kaikki hyvät asiat ja kokemukset keskittyen haluttuun elämän suuntaan.

Yleisesti tiedetään, että moni ihminen kokee tyytymättömyyttä joillakin elämänsä osa-alueilla. Tiedetään myös, että jokainen ihminen on oman elämänsä asiantuntija, mutta toisinaan tämä ihminen saattaa tarvita apua muun muassa positiivisten asioiden löytämisessä ja muistamisessa. Tosi asia on, että jokainen ihminen tarvitsee joskus apua toisilta ihmisiltä tai yhteisöiltä. Haavekartan käyttö toimii hyvänä apuvälineenä näkemään visuaalisesti se kaikki hyvä, mitä hänellä sillä hetkellä on ja auttaa tätä kautta löytämään ratkaisut ongelmiin.

Haavekartta auttaa keskittymään haluttuun elämän osa-alueeseen, jossa painotetaan positiivista näkökulmaa. Menetelmän avulla haavekartan rakentajan on helpompi tunnistaa omat voimavaransa parantaakseen omaa suunnitelmaa - tulevaisuuttaan.

Tämä menetelmä on yksi menetelmä muiden joukossa, jota käyttämällä voidaan parantaa elämänlaatua. Kaikissa menetelmissä yhteinen ongelma on niiden käyttämisen vapaaehtoisuus ja ettei menetelmien käyttöön sitouduta. Menetelmää käyttämällä voidaan parantaa omaa tulevaisuutta, kun se on tehty keskittyneesti ja suunnitelmallisesti. Sanotaan, että se mikä ei ole silmissä, ei ole mielessä. Tämän vuoksi on tärkeää, että valmis haavekartta asetetaan näkyville ja keskeiselle paikalle, josta sen näkee joka päivä. Menetelmien käyttöön sitoutuminen ja aktiivinen toiminta nopeuttaa tavoitteiden saavuttamista.

Toinen vaihtoehto on, että haavekarttaa käytetään intuitiivisesti. Kun valmiiksi tehty haavekartta on näkyvillä joka päivä, alkaa intuitio eli alitajunta tekemään omaa työtään karttaa

välillä tarkasteltaessa. Tämä tarkoittaa, että ihminen alkaa toimimaan tavoitteiden suuntaan sen enempää tietoisesti miettimättä.

Intuitio on Raamin mukaan (2016, 14, 17-18) psykologia alan kirjallisuudessa määritelty tavallisesti hiljaiseksi sanattomaksi tiedoksi, joka perustuu pääasiassa kokemukseen ja oppimiseen. Jokainen ihminen on intuitiivinen, tiedostipa sen tai ei. Se on aivojen synnynnäinen toimintatapa, jossa ajattelemme aina ensin intuitiolla, jota päättely seuraa viiveellä. Jotkut ovat herkempiä tunnistamaan oman intuitionsa ja tästä syystä kaikki voivat kehittää omaa intuitiokykyään.

On tärkeää kehittää intuition lukutaitoa ja erottelukykä, jotta oppii tunnistamaan eron intuition ja satunnaisten tuntemusten välillä. Alkuun pääsee jo sillä, että kaikki mieleen nousevat asiat huomioidaan, vaikka kyseessä olisi intuitio tai mielikuvituksen seipitys. Intuition luotettavuudesta kertovat tyypillisesti henkilökohtaiset tuntemukset. Intuition äärelle pitää pysähtyä, sillä se edellyttää tutustumista sisimpään itseensä ja omiin ajattelutapoihin (Raami 2016, 36-37).

Suurin osa opituista käyttäytymismalleista on tottumuksia, jotka perustuvat ei-tietoiseen ajatteluun kuten lapsuudesta huomaamatta imetyt toimintamallit. Kun näistä malleista on tietoinen, on mahdollista valita toisin ja käyttäytyä eri tavoin. Tiedostaminen ja toisin valitseminen ei aina ole helppoa. Näiden havainnoinnissa voidaan apuna käyttää vaikkapa kysymyksiä kuten: Miksi minulla on tällainen tunne? Mistä tämä ajatus tuli? Mikä merkitys sillä on? Onko tämä ristiriidassa muun tiedon kanssa (Raami 2016, 37)? Onko tämä ajatus totta? Onko tästä ajatuksesta hyötyä? Millaisen elämän tahdon?

Haavekartan rakentajalle ja käyttäjälle tulee tarjota apua muutoksessa ja muita välineitä, jotta hänellä olisi todelliset mahdollisuudet ratkaista ongelmiaan ja saavuttaa halutut tavoitteet. Kaiken lähtökohtana on, että haavekartan käyttäjä on ensin itse määritellyt omat tavoitteensa, jota kohden kuljetaan askel askeleelta. Harjun mukaan (2004, 83), kun intuitio, tunteet ja järki sekä keho ovat mukana muutoksessa, on haavekartan rakentajalla parhaat voimat tukenaan.

Odotettavissa on ratkaisuja oman elämän parantamiseksi. Tämä edellyttää, että haluttu tulos on ensin tarkasti määritelty realistisesti, joka on jokaisella ihmisellä omanlainen. Olen kehittänyt haavekartan mallipohjan (Liite 1), joka auttaa haavekartan rakentajaa pääsemään alkuun annettuja kysymysesimerkkejä käyttäen. Kun haavekartta on visuaalisesti valmis ja asetettu keskeiselle paikalle näkyviin, alkaa haavekartan käyttäminen.

4 Päiväkirjaraportointi

Tämä opinnäytetyö on suunniteltu päiväkirjamuotoiseksi opinnäytetyöksi, jonka kehittämis- ja toteutustapa on toiminnallinen. Laurean Leppävaaran kampuksella mallia (Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö, jatkossa PONT) on pilotoitu vuonna 2018 ja muokattu sopimaan Laurean ONT-prosessiin. Mallia on kehitetty vuoden 2019 PONT-toteutusten kokemusten pohjalta.

Tämän PONT:n aikataulu on 1.2.-14.5.2021, jossa sitoudun 15 viikon aikatauluun (suunnittelu-toteutus-julkaisu). Lisäksi sitoudun pysymään päiväkirjaraportoinnin 10 viikon rytmissä - viikkoraportointi suunnitelmiseen ja analyyseineen ohjaavan opettajan luettavaksi viikoittain.

Olen jo etukäteen käynyt Haavekartta-menetelmän tarkoituksen läpi nuoren kanssa, mikäli hän osallistuu toiminnalliseen osuuteen. Samalla tiedustelin hänen suostumustaan osallistumiseen. Tämän lisäksi olen pyytänyt luvat nuorelta ja hänen vanhemmiltaan kirjallisesti (Liite 2) sekä nuoren sosiaalityöntekijältä.

Työskentelen Yksikön ohjaajana vakituudessa työsuhhteessa, jossa teen 75 prosentista työaika opiskeluni vuoksi. Työvuoroni eivät välttämättä tule osumaan samoille päiville, kun osallistuva nuori olisi paikalla. Työvuoroni ovat pääasiallisesti 12 tunnin pituisia, jolloin 75 prosentin työaika ja vapaapäiväni vaikuttavat toimintatuokioiden toteutukseen. Näistä syistä olen sopinut toimeksiantajan kanssa, että tulen myös minun vapaapäivinä Yksikköön toteuttamaan tuokioita. Päiväkirjamerkinnoissa tämä näkyy vain toimintatuokioiden kuvauksina silloin, kun en ole työvuoroissa. Viikkoyhteenvedot tulen otsikoimaan kyseisen viikon asioiden/tapahtumien/ajastusten näkökulmista, jotka ovat jostakin syystä nousevat korostuneemmin esille.

Haavekartta-työskentelyyn olen varannut erilaisia tarvikkeita, kuten kartonkeja, kyniä, värikyntiä, vesivärejä, saksia ja aikakausilehtiä, joista nuori voi leikata haluamiaan kuvia ja tekstejä/kirjaimia.

Toimeksiantajan kanssa olen sopinut, että toiminnallisen työskentelyn ajan olemme Yksikön askarteluhuoneessa. Askartelutuokioiden olen merkinnyt osastomme kalenteriin, jolloin työtiimikin on tietoinen ajankohdista. Askartelutuokioiden kesto tulee olemaan maksimissaan kaksi tuntia. Tavoitteena on saada nuoren kanssa tehdyksi haavekartan kaikki osa-alueet. Kaikissa toimintatuokioissa on tarkoitus keskustella nuoren kanssa itsenäistymiseen liittyvistä asioista.

4.1 Ratkaisukeskeinen viikko

Viikkosuunnitelma 1.2.2021-5.2.2021

Haavekartta-työskentely aloitetaan nuoren kanssa kertaamalla menetelmän tarkoitus ja sisältö. Tulen ehdottamaan hänelle, että hän valitsisi haavekartasta vain yhden osa-alueen kerrallaan,

jota hän ryhtyisi työstämään ennen kuin hän alkaisi tekemään seuraavaa. Nuori voi toteuttaa kartan ”rakentamisen” haluamallaan tavalla, joita ovat kirjoittaminen, piirtäminen, maalaaminen ja/tai kirjoittamalla, piirtämällä, maalaamalla ja/tai leikkaa-liimaa periaatteella.

1. Pitkän tähtäimen tavoitteet	2. Mitä hyvää olet kuullut sinusta puhuttavan?	3. Parisuhde
4. Terveys & Ystävät	5. Nyt	6. Perhe
7. Omat arvot & ajatukset ja voimالاuseet	8. Työ & Koulutus	9. Lyhyen tähtäimen tavoitteet

Haavekartan pohjapiirros: kentät 1-9 liitteestä 1.

Tänään alkoi toiminnallinen tuokio nuoren kanssa askarteluhuoneessa, koska siellä saimme työskennellä rauhassa ilman häiriötekijöitä. Ensin hän halusi, että käymme uudemman kerran lävitse haavekartan osa-alueet muistin virkistykseksi. Osa-alueita ovat pitkän tähtäimen tavoitteet, mitä hyvää ja positiivista olet kuullut sinusta sanottavan, parisuhde, terveys & ystävät, nyt, perhe, omat arvot & ajatukset, työ & koulutus ja lyhyen tähtäimen tavoitteet. Eri osa-alueissa voi olla samoja tärkeitä asioita, kuten esimerkiksi lemmikkikoira, joka voi kuulua alueisiin nyt, perhe ja terveys & ystävät.

Tämän jälkeen kerroin erilaisista tavoista rakentaa karttaa, joita ovat piirtäminen, maalaaminen, kirjoittaminen ja/tai leikkaa-liimaa periaate. Kerroin, että hän voi halutessaan käyttää kaikkia tapoja sekaisin. Hän voi käyttää symboleja tai erilaisia kuvia niin, että vain hän tietää niiden merkityksen. Ehdotin nuorelle, että hän käyttäisi työssään paljon värejä ja/tai värikkäitä kuvia, jotta hänelle toinen toistaan tärkeimmät asiat tulisivat paremmin esille.

Tämän jälkeen nuori valitsi ensimmäiseksi osa-alueeksi ”nyt”. Olin levittänyt erilaisia tarvikkeita esille valmiiksi, joista nuori valitsi värikynät. Kerroin hänelle, että kaikkiin osa-alueisiin merkitään vain positiivisia ja hyviä asioita, joilla on kannatteleva ja voimavaroja lisäävä vaikutus. Seuraavaksi kuvasin nuorelle, mitä kaikkea hänen valitsemaansa osa-alueeseen merkitään.

Nyt-alueeseen merkitään kaikkea sitä, mikä nyt on hyvin, mistä nyt erityisesti tykkää ja mitkä asiat ovat nyt tärkeitä. Nämä voivat olla asioita, ihmisiä, esineitä tai paikkoja. Tähän osa-alueeseen merkitään tarkasti, mikä asia on tärkeintä tässä ja nyt sekä mistä asioista tuntee kiittolisuutta tässä ja nyt. Tässä vaiheessa nuori keksi, että kirjaimien koot sanoissa voi myös merkitä tärkeysjärjestystä kuten esimerkiksi isoimmilla kirjaimilla kirjoitetut ovat enemmän tärkeitä ja päinvastoin. Kehuin häntä hyvästä huomiosta.

Nuoren alkuun pääseminen oli vain vähän hankalaa ja tämän vuoksi päätin tehdä esimerkin vuoksi omaa karttaa, jotta hän saisi paremman ymmärryksen kyseisestä osa-alueesta. Kirjoitin muun muassa koti, äiti & isä ja suklaa, jolloin nuori kysyi ”onko suklaa hyvin”? Vastasin hänelle tykkääväni suklaasta. Lisäsin karttaani esimerkin vuoksi lisää erilaisia asioita kuten ihmisiä, paikkoja, eläimiä, harrastuksia, työn, opiskelun ja muita mieltymyksiä. Tällöin hän ymmärsi paremmin, mitä kaikkea nyt-osa-alueeseen merkitään.

Nuoren tehdessä ensimmäistä osa-aluetta keskustelimme samalla muun muassa paikoista, joita hän merkitsi karttaansa ja hänen mielenkiinnon kohteista. Minulta hän kysyi, kuka oli ihminen, jonka nimen laitoin omaan karttaani? Kerroin hänen olevan minun ystävä, joka on kuollut. Nuori kysyi ihmetellen, mitä hyvää kuolleessa ihmisessä on? Avasin nuorelle pois menneen ystäväni persoonaa hänen vielä eläessään pienillä esimerkeillä ja kerroin olevani iloinen siitä, että ystäväni on joskus ollut minun elämässäni. Kun kerroin ystävästäni, huomasin nuoren hymyilleen - jopa leveästi. Hän ymmärsi, että ikävätkin asiat voi kääntää hyväksi.

Kerroin, että vaikka karttaan merkitään vain positiivisia asioita, saattaa jotkut negatiivisetkin asiat kääntyä voimavaraksi. Esitin nuorelle vielä toisen esimerkin, kuten velka, joka ei hänenkään mielestä kuulostanut positiiviselta asialta. Silti velankin voi kääntää Haavekartta-työskentelyssä voimavaraksi, jolloin velka merkitään tarkasti karttaan esimerkiksi pitkän tähtäimen tavoitteet-osa-alueeseen. Kun velkaa on lyhennetty, merkitään uusi summa vanhan summan päälle tai niin, että vanha summa näkyy vähän taustalla. Tässä tilanteessa voidaan tyytyväisenä todeta ”hei, nyt olen saanut velkaa vähemmäksi X euroa”.

Nuoren jatkaessa työskentelyään kysyin, onko hän vielä miettinyt, mikä olisi hänen haaveammattinsa? Hän vastasi miettineensä ja vaihtoehtoja oli useampi. Nuoren ammattien vaihtoehdot eivät juurikaan poikenneet toisistaan, vaan kaikki liittyivät tavalla tai toisella hänen mielenkiinnon kohteisiin. Löysimme tuokion aikana internetistä kaksi ammattia lisää, joita hänen mielenkiinnon kohteet tukevat.

Työskentelyn loppuvaiheessa nuori totesi ”tämän tekeminen on hyvä asia, koska tästä tulee hyvä mieli”. Vastasin hänelle ”tosi kiva, kun sinä ajattelet niin” ja jatkoin, että juuri tähän haavekartan rakentaminen perustuu ja kerroin lisää kartan ”käyttämisestä”. Haavekartan käyttäminen edellyttää, että valmis kartta laitetaan sellaiseen paikkaan, josta sen näkee joka päivä.

Työskentelyn päätyttyä pyysin nuorta miettimään seuraavan päivän osa-aluetta valmiiksi, jolloin hän kertoi valitsevansa joko lyhyen tähtäimen tavoitteet tai omat arvot & ajatukset. Ennen poistumistaan nuori halusi laittaa tekemänsä työn sellaiseen paikkaan, ettei kukaan sitä näkisi. Ehdotin voivani ottaa sen mukaani ja tuovani sen taas huomenna takaisin. Ja näin tämä asia sovittiin. Ensimmäinen toimintatuokio kesti yhden tunnin.

Tiistai 2.2.2021

Tänään nuori valitsi aiheeksi, mitä kaikkea hyvää olet kuullut sinusta puhuttavan. Ihminen on siitä erikoinen, että mikäli hän kuulee itsestään jotain todella loukkaavaa, hän ei tule sitä ihan helposti täysin unohtamaan. Entä kun hän kuulee jotakin hyvinkin positiivista itsestään, muistaako hän ne myöhemmin?

Nuori ryhtyi kirjoittamaan sanoja ja hänelle muistui mieleen heti pian noin viisi adjektiivia, mutta tämän jälkeen tahti hidastui ja hänen täytyi oikein miettiä ja muistella. Nuori totesi, että tämän osa-alueen asioiden muistaminen onkin vähän vaikeaa. Autoin häntä luettelemalla ihmisiä, jolloin hän muisti lisää kuulemiaan positiivisia asioita itsestään.

Nuoren työskentelyn lomassa keskustelimme hänen opiskelusuunnitelmistaan, jotka vaikuttivat olevan aika selvät ja perustellut. Kehuin ja kannustin häntä siitä, että hänellä on selkeät tavoitteet tulevaisuuden suunnitelmille. Ahkeruudella ja tavoitteellisuudella pärjää aina. Tämän päivän toimintatuokio kesti yhden tunnin.

Keskiviikko 3.2.2021

Tänään nuori valitsi haavekartan osa-alueeksi perheen. Tässä ohjeistus oli, miten tahdot olla perheesi kanssa, miten tahtoisit parantaa perheesi kanssa vietettävää aikaa, minkälaisesta yhteisestä tekemisestä nautit perheesi kanssa ja/tai mikä ominaisuus on kullakin perheenjäsenellä, josta erityisesti pidät? Haavekartan rakentaja määrittelee itse sen, mitä hän haluaa karttaansa merkitä.

Nuori kysyi, mistä ominaisuuksista pidän omissa vanhemmissa? Kerroin esimerkin vuoksi isäni olleen ”vanhan kansan ukko”, joka puhuessaan käytti usein sanontoina vanhan kansan viisauksia ja äitini on luonteeltaan lempeä, joka sanoo usein ”se mikä on sinulle rakas, on minulle rakas”. Osa-aluettaan täyttäessä, valitsi nuori erilaisia asioita, joita hän tykkää tehdä yhdessä perheensä kanssa. Lisäksi hän merkitsi karttaan erilaisia tapahtumia, joihin hän tykkää osallistua yhdessä perheensä kanssa. Tänäänkin toimintatuokio kesti vain yhden tunnin.

Torstai 4.2.2021

Tänään työskentelin yövuorossa iltayhdeksästä aamu yhdeksään. Työt alkoivat raportoinnilla, jonka antoi iltavuorossa ollut ohjaaja. Tämän jälkeen varmistin, että nuoret ovat saaneet

iltalääkkeensä asianmukaisesti, jonka jälkeen loput nuoret ohjattiin huoneisiinsa arjen aikataulujen mukaisesti. Iltavuorolaisen lähdettyä luin Nappulasta, joka on yleisesti käytössä oleva tietojärjestelmä lastensuojelulaitoksissa, jokaisen lapsen raportit ja viestivihon sekä luin työ-sähköpostin ja konsernin sisäiset tiedotteet. Varmistin, että yöksi toimistoon tuotavat puheli-met, tabletit ja pelikonsolit on tuotu sovitusti. Tämän jälkeen tein kierroksen talossa, että kaikki ulko-ovet ovat lukossa.

Työskentelyn lomassa kuulostelin, ovatko lapset ja nuoret rauhoittuneet omiin huoneisiin. Tä-män jälkeen jatkan yövuoroani tupakeittiön siistimisellä, johon kuuluu jääkaapin, mikron ja roskiskaapin puhdistukset ja tyhjennys. Laitan likaiset astiat koneeseen ja ohjelman käytyä tyhjennän astianpesukoneen, jonka jälkeen puhdistan tiskikoneen sihdit. Viimeisenä pyyhin tu-pakeittiön kaikki tasot.

Tein tarkistuskierroksen lasten ja nuorten huoneissa yön aikana, että kaikki on hyvin ja nukku-maan käyty asianmukaiseen aikaan. Tässä vaiheessa tarkistan myös osaston yhteisten tilojen yleisen siisteyden ja järjestyksen, johon kuuluu myös tuulikaapin ja kuivaushuoneen järjestä-minen. Yövuoroihin kuuluu myös kaikki osaston wc:n pesut kuittauksineen. Viimeisimpänä sii-voustehtävänä tehdään koronasiivous, eli pyyhitään kaikki kosketuspinnat, kuten esimerkiksi ovenpielet, kahvat ja katkaisijat. Vallitsevan Korona-pandemian takia meillä siivotaan kaksi kertaa päivässä.

Toisen osaston yövuorolaisen kanssa tarkistamme keskuskeittiön siisteyden ja tarvittaessa teemme seuraavan päivän ruokien esivalmistelun. Tarvittaessa pestään myös pyykkiä ja laite-taan ne kuivumaan.

Ohjaajien toimistossa laitoin osaston puhelimet lataukseen ja seuraavaksi jaoin lomälääkkeet, koska torstai, juhlapyhien ja loma-aikojen mukaisesti. Lisäksi laitoin lasten ja nuorten seuraa-van aamun lääkkeet valmiiksi.

Nyt oli se aika kuukaudesta, kun lasten ja nuorten kuukausiyhteenvetojen tulee olla pian val-miita. Yhteenvedot tehdään omaohjaajapareina vuorotellen, johon kumpikin osapuoli ottaa osaa ennen tarkistukseen lähettämistä. Ryhdyin lukemaan kirjoitettuja koosteita ja tekemään tarvittaessa lisäyksiä ja korjauksia. Tämän jälkeen luin vielä sähköpostini, jonka jälkeen lähetin sähköpostilla muun muassa koosteen tarkistuspyynnön esimiehelle. Seuraavaksi tarkistin, että kaikki menot on merkitty sähköiseen kalenteriin ja tulostin sieltä seuraavan päivän ohjelman.

Yövuoron lopussa, aamulla, huolehdin aamupalan esille laitton arkisin sekä huolehdin lapset ja nuoret hereille ja ajallaan kouluun. Lisäksi minun tulee huolehtia aamulääkkeiden antaminen nuorille, jotka lähtevät ennen aamuvuoron saapumista. Aamuvuorolaisen tultua työvuoroon an-noin raportin yön tapahtumista ja erityistä huomioita ja reagointia heti aamusta tarvitsevista asioista. Sitten olikin kiire kotia nukkumaan, jotta jaksaa vielä yhden yövuoron.

Perjantai 5.2.2021

Tänäänkin työskentelin yövuorossa, eikä työtehtävät juuri poikkea edellisestä yövuorosta. Kerrottakoon, että kummankin yövuoron aikana ehti pitää taukoja.

Tänä yönä tutustuin tarkemmin Itsenäisen elämän ABC -kansioon, jossa on Umbrella työ- ja käsikirja. Tarkoituksena on, että otan kansiosta syventäviä tehtäviä nuorelle, joka on osallistunut haavekartan rakentamiseen.

Viikkokooste: Ratkaisukeskeinen viikko

Tässä viikkokoosteessa kerron ratkaisukeskeisestä ajattelu- ja toimintatavasta, yhdessä tekemisen ja olemisen merkityksestä lapselle, ajan viettämisestä perheen ja ystävien kanssa, lastensuojelulaitoksessa tehtävässä perhetyöstä, struktuurin merkityksestä lastenkodissa ja lopuksi haavekartan nyt -osa-alueesta, koska nämä asiat ovat nousseet esille lastenkodin arjessa ja joita olen kuvannut päiväkirjamerkinnoissä tällä viikolla.

Työskentelen lastenkodissa, jossa on käytössä ratkaisukeskeiset työmenetelmät. Menetelmät ovat laaja-alaisia, joita voidaan käyttää monipuolisesti kaikissa arjen toiminnoissa. Ratkaisukeskeinen menetelmä on voimavarasuuntautunut ajattelutapa, hyvä tapa aloittaa asiakassuhteita, huomion kiinnittämistä onnistumisiin, taitoihin ja kykyyn selvittää vaikeistakin tilanteista ja keskustelun ohjaamista epäonnistumista onnistumisiin sekä asioiden löytämistä, jotka ovat kunnossa ja hyödyntää niitä (Kiesiläinen 2002, 2, 7-8). Kaikki asiat eivät aina ole ratkaistavissa, aina on kuitenkin löydettävissä tavoitteita, päämääriä sekä voimavaroja, joilla voi päästä hankaluuksista eteenpäin tai kestää niitä paremmin (Hirvihuhta & Litovaara 2003, 17, 19, 31).

Haavekartan rakentaminen on ratkaisukeskeinen menetelmä, jolla parhaimmillaan on voimavarakeskeinen vaikutus rakentajalleen. Haavekartta voi olla intuitiivinen menetelmä ja usein haaveet jäävät vain haaveiksi, jos haaveiden toteuttamiseen ei kytke toimintaa mukaan.

Ratkaisukeskeisessä työmenetelmässä korostetaan tavoitteiden asettamisen merkitystä ja työskentely sidotaan käytäntöön. Voimavaraistavalla työotteella elävöitetään toivottua tulevaisuuden tilaa, jossa ongelma ei enää vaikuta. Ratkaisukeskeisessä työotteessa voidaan tutkia ongelmien vaikeutta TAI tavoitteiden hyödyllisyyttä muun muassa erilaisten asteikkokysymysten avulla (Rönkkö & Rytönen 2010, 190-191).

Ratkaisukeskeisissä keskusteluissa tutkitaan, mikä nykyhetkessä on hyvää ja toimivaa tai missä ihminen on onnistunut. Lähtökohdiana on periaate, että kun ihmiseltä kysytään myönteisiä asioita yksityiskohtaisesti ja erilaisista näkökulmista, havaintojaan selittäessään hän luo samalla omista lähtökohdista uusia keinoja käytettäväkseen (Rönkkö & Rytönen 2010, 191). Ratkaisukeskeisyys on käytännön strategia, joka antaa välineitä ongelmatilanteissa ja kehittämistyössä

toimimiseen sekä yksilö- että ryhmätasolla. Työskentelyyn sisältyy aina myös arviointia, joka tekee edistymisen näkyväksi (Hirvihuhta & Litovaara 2003, 62).

Onnistuessaan ihminen voimaantuu ja huomaa mahdollisuutensa, jolloin hän osaa toimia niitä hyödyntäen. Se voi olla esimerkiksi tervehtyminen ja työllistyminen ja näiden kautta ihminen saa sosiaalista pääomaa. Voimaantumisen tavoitteena on lisätä asiakkaiden resursseja, jotta he voivat hallita paremmin omaa elämäänsä ja toteuttaa pyrkimyksensä (Raunio 2006, 44). Tämä on prosessin läpikäymistä, joka näkyy asiakkaalla uskona omiin kykyihin ja taitoihin. Asiakasta autetaan tunnistamaan omia vahvuuksia, jossa hän on itse aktiivinen, tavoitteellinen ja omia tavoitteita asettava toimija.

Mielestäni toimintaympäristö voi olla myös mahdollisuus, joka liittyy selvästi ratkaisukeskeiseen ajattelu- ja toimintatapaan. Rauhallinen ympäristö voidaan varmistaa erillisellä tilalla, jossa ei ole häiritseviä tekijöitä läsnä. Tämän vuoksi päätin varmistaa toimintatuokion onnistumisen rauhallisella toimintaympäristöllä ja lyhyellä työskentelyajalla. Särkelä mainitsee (2001, 48), että toimintaympäristöt ohjaavat toimintaedellytyksillään olennaisella tavalla ihmisen toimintoja. Pessi ja Seppänen kuvaavat (2011, 292), että yhdessä tekemistä yhteisillä intresseillä saa tuntemaan me-henkeä.

Ihmisen perustunne on ilo, jonka keskeisimpiä ja syvimpiä lähteitä ovat erilaiset sosiaaliset tilanteet. Ihmisen mieli rakentuu ihmissuhteissa, jossa yhdessä jaetut kokemukset ovat välttämättömiä. Jaetut kokemukset vahvistavat ihmistä itseään, jonka lisäksi hänen ryhmään kuulumista ja ryhmän yhtenäisyyttä (Sajaniemi & Mäkelä 2014, 138-139, 149).

Toisen ihmisen kannustaminen ja kehuminen tärkeää, sillä syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallisuuden edistäminen on yksi sosiaalialan työn eettisiä periaatteita (Raunio 2006, 17). Särkelän mukaan (2001, 28) sosiaalialan työntekijällä on oltava ihmissuhdetyön ammattitutkinto, jotta hän kykenee käsittelemään asiakkaan ongelmia ja lisätä asiakkaan omanarvontuntoa ja itseluottamusta.

Yhdessä tekeminen ja oleminen ovat tärkeitä osatekijöitä kaikissa yhteisöllisissä toiminnoissa. Perheissä perinteet ja kulttuuri omaksutaan omassa kodissa, jolloin esimerkiksi lapsuudessa ja nuoruudessa sisäistetään ja opitaan myös psyykkisiä malleja (Dunderfelt 2011, 20). Lapsen on opittava tuntemaan säännöt ja normit ja on vanhempien tehtävä asettaa lapselle rajoja. Yhteiset säännöt ovat tärkeitä, sillä ne luovat normatiivisen mallin ja sisältää näkemyksen siitä, miten asioiden tulisi olla ja miten ihmisten tulisi käyttäytyä. Tämä tarkoittaa sitä, että normaaleina pidetään niitä, jotka toimivat ja käyttäytyvät tietyn hyvän elämän ihanteen mukaisesti, joka on määritelty yhteiskunnallisen järjestelmän näkökulmasta (Raunio 2006, 13, 61).

Saaren mukaan (2011, 56-57) onnellinen elämä edellyttää muun muassa ajan viettämistä perheen ja ystävien parissa. Raunion mukaan (2006, 94) sosiaaliset verkostot ja lähiyhteisöt ovat

lasten hyvinvoinnille ja selviytymiselle tärkeitä. Yksi tehtäväni lastenkodissa on luoda yhteisöön lämmin ja kodikas tunnelma, jotta jokainen voi tuntea olonsa turvallisiksi (Pessi & Seppänen 2011, 289).

Lastensuojelulaitoksessa tehtävässä perhetyössä on tarkoitus eheyttää ja vahvistaa lapsen/nuoren ja vanhempien keskinäistä suhdetta, kuten myös Raunio (2006, 76) kirjoittaa. Osallisuus ehkäisee yksilön syrjäytymistä, jolloin se vähentää sosiaalimenoja ja edistää näin yhteiskunnan varoja. Tämä voi edistää myös vastuullisuutta, kun yksilö on osallistuva ja kuuluu johonkin yhteisöön. Olen samaa mieltä Pessin ja Seppäsen kanssa (2011, 312), että tulevaisuuden työ on lisätä yhteisöllisyyttä laaja-alaisesti kaikille ihmisille. Särkelän mukaan (2001, 95) keskeisin sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön näkökulma on, että kaikki yhteiskunnan jäsenet ovat tavalla tai toisella mukana.

Lastenkodissa asiakkaiden päivät ovat hyvin strukturoituja, mutta niin myös henkilökunnan työvuorot. Mielestäni strukturoitu ohjelma luo turvallisuutta niin lapsille kuin aikuisillekin. Kyrönsepän & Rautiaisen & Airion mukaan (1990, 56) struktuurin noudattaminen on tärkeää, samoin velvollisuuksista huolehtiminen ja osaston aktiviteetteihin osallistuminen. Osaston muut lapset ja aikuiset tulee myös oppia ottamaan huomioon.

Nyt osa-alueeseen Harjun mukaan (2004, 40, 120) vastataan muun muassa kysymyksiin: Mikä sinulle elämässä on juuri nyt tärkeää? Mitkä asiat ovat tähän asti olleet mukavalla tolalla? Mikä nykytilanteessa on sellaista, jonka haluan jatkossakin muistaa, ottaa mukaan, kun hahmotan uutta elämää? Harju neuvoo (2004, 133), että luopumisestakin voi hankkia lämpimät muistot eli myönteisiä voimavaroja tulevaa varten, kuten esimerkiksi kiittämällä ystävää kuluneesta ajasta pitkän matkan kynnyksellä.

Osa-alueeseen, mitä hyvää olet kuullut sinusta puhuttavan, merkitään vain positiivisia asioita. Harjun mukaan (2004, 190) tunteiden tärkeä tehtävä on ohjata valintoja siten, että elämä tuntuu kaikissa käännteissään elämisen arvoiselta. Tunteiden avulla pyrimme yhteyteen asioiden ja ihmisten kanssa. Positiivisten lauseiden takia saatamme vaalia syntyneitä kontakteja, koska sillä on voimaannuttava vaikutus. Yksilölle yhteenkuuluvuuden ja arvostuksen tarpeet ovat tulla huomatuksi tavalla, jota hän itsekin arvostaa. Positiivisten lauseiden tarkoituksena on syöttää mieleen uudenlaista puhetta, koska ne ovat tunnelataukseltaan myönteisiä (Harju 2004, 90, 223).

Osa-alueeseen perhe merkitään muun muassa perhe-elämää parantavia tekijöitä. Harjun mukaan (2004, 35) perhe on ehkä tärkein kodin perintö, jossa luodaan ihmisen suhde itseensä ja muihin ihmisiin. Keskeiset ajatukset itsestä ja omista mahdollisuuksista rakentuvat lapsuuden ihmissuhteista ja elämänvaiheista, joiden kanssa ihmisen tulisi vähintäänkin oppia elämään.

4.2 Toistojen tärkeys muutokseen

Viikkosuunnitelma 8.2.2021-12.2.2021

Tällä viikolla on tarkoitus jatkaa nuoren kanssa haavekartan rakentamista ja suunnitella kysymyksiä (Liite 3) neljälle aikuiselle, jotka ovat jo rakentaneet oman haavekartan ja ”käyttäneet” sitä. Tarkoituksena on selvittää kysymysten avulla heidän kokemuksia, onko kartan käyttämisestä ollut heille hyötyä ja millaista se mahdollisesti oli.

Maanantai 8.2.2021

Tänään nuori valitsi tehtäväksi haavekartan osa-alueeksi ”Terveys ja ystävät”. Tähän annoin ohjeistukseksi merkitä niitä asioita, jotka kuuluvat hyvään terveyteen ja millainen ystävä haluat itse olla sekä millaisen ystävän sinä haluaisit.

Nuori kertoi ja kirjoitti asioita, joita hän nytkin tekee, kuten puhtaudesta ja hygieniasta huolehtiminen, riittävä ulkoilu ja lepo sekä terveellinen ruoka. Hän kertoi harrastuksestaan ja kierätyksestä, jotka vaikuttavat myös terveyteen ja hyvinvointiin ja ovat nuorelle tärkeitä asioita. Kerroin, että yhteinen harrastus voi olla ystävyyttä vahvistava ja liika tavara voi vaikuttaa henkiseen hyvinvointiin. Myös lääkkeiden käytöstä puhuttiin tarkemmin.

Kysyin, tietääkö hän, minne täytyy soittaa, jos hänen täytyy päästä esimerkiksi hammaslääkäriin ja erityisesti jos hammassärky on valvottanut häntä koko yön? Lisäksi mietittiin, mitä apukeinoja hän voi käyttää, jotta muistaa ottaa lääkkeit ajallaan. Kolmantena asiana keskusteltiin ruuan valmistamisesta ja ruokapyramidista. Nämä kaikki ovat sellaisia asioita, jotka hänen täytyy jonakin päivänä itse osata hoitaa.

Nuori kirjoitti ystävyteen liittyviä asioita, joista kuunteleva ystävä sai minulta isot huomiot. Yhtä lailla tärkeitä ystävyteen liittyviä asioita ovat myös mukava, hauska, järkevä ja luotettava. Nuori toivoo olevansa itse samanlainen ystävä kuin toivoo hänen ystävänsä olevan.

Toimintatuokion päättyessä nuori mietti, että tätä osa-aluetta hän saattaa haluta myöhemmin täydentää. Tämä on hyvä, sillä tähän löytyy vielä lisäohjeistuksia kuten, miten tahtoisit parantaa sinun jaksamista ja terveyttäsi? Miten haluat viettää aikaasi ystävien kanssa? Keitä sinun ystäväsi ovat? Mitä harrastat ja mitä muuta haluaisit harrastaa? Voisiko jotakin harrastaa ystäväsi kanssa? Tuokio kesti yhden tunnin ajan.

Tiistai 9.2.2021

Tänään työvuoroni oli iltavuoro, joka oli aamu yhdeksästä ilta yhdeksään. Aamuvuorossa työskentelee kaksi ohjaajaa ja iltavuorossa kolme. Aamuisin osastolla on tavallisesti rauhallista, koska silloin kaikki lapset ja nuoret ovat koulussa. Rauhallisen aamun takia minulla oli välillä

mahdollisuus lukea ammattikirjallisuutta tavallisten työvuoroon kuuluvien työtehtävien lisäksi, luin Rädyn kirjoittamaa kirjaa nimeltä Lastensuojelulaki käytäntö ja soveltaminen.

Aamuvuoron työtehtäviä ovat kalenterin asioiden läpikäyminen ja päivälle merkittyjen asioiden hoitamainen vuorosuunnitelman mukaisesti, luin Nappulasta jokaisen lapsen raportit ja viestivihon sekä luin työsähköpostin ja konsernin sisäiset tiedotteet. Työtehtäviin kuului tarvittavien puheluiden hoitaminen, kuten esimerkiksi ajanvaraamiset ja ennalta sovitut kuulumispuhelut vanhemmille. Tehtäviin kuului myös raportin antaminen seuraavaan vuoroon tulijalle ja samalla jaoimme illan aikana tehtävät työt, kuten tarvittavat kuljetukset ja arjen pyörittämiseen vaaditut toimenpiteet. Lasten ja nuorten kanssa tekimisen ohella on yhtä tärkeää yhdessä oleminen, sillä työ ei perustu vain ”temppeihin”. Lisäksi, jos osaston arki ja muut työt antavat myöden, tehdään kirjallisia töitä normaalin raportoinnin lisäksi (jokaisesta nuoresta täytyy olla ainakin yksi kirjaus jokaiselta osastopäivältä). Viimeisempänä tehtävänä on antaa raportti yökölle.

Tämän päivän arjen pyörittämiseen kuului muun muassa ohjata ja valvoa sekä tarvittaessa auttaa lapsia ja nuoria omien huoneiden siivouksessa osaston päätyhuoneissa. Tänäpäin tähän työhön liittyi yhden lapsen muutto siivouksineen toiseen huoneeseen ja vanhan huoneen siivoaminen uudelle lapselle, joka sisälsi uusien huonekalujen kokoamista.

Olin suunnitellut päiväohjelmaan pitäväni toimintatuokion nuoren kanssa, jonka toteuttamisen paras ajankohta oli heti päivällisen jälkeen. Tämän päivän osa-alueeksi nuori valitsi ”työ ja koulutus”. Tämän osa-alueen ohjeistus on: Mikä ammatti sinua kiinnostaa? Mitä työtä haluat tehdä? Minkälaista työtä tahdot tehdä? Minkälainen on ammatin koulutus? Mitä osaamista työ edellyttää? Mitä taitoja sinulla nyt on? Minkälainen työkaveri haluat olla?

Nuori vastasi kysymyksiin, minkälaisen koulutuksen ammatti vaatii ja millainen työkaveri hän haluaa olla. Kävimme keskustelua aiheista, mikä ammatti häntä kiinnostaa ja mitä osaamista hänellä nyt on, mutta näitä hän ei tahtonut osa-alueeseen merkitä.

Työskentelyn päättyessä kerroin nuorelle etukäteen, ettei huomenna ole mahdollista toteuttaa toimintatuokiota. Tämän päivän tuokio kesti yhden tunnin.

Keskiviikko 10.2.2021

Tänäpäin työvuoroni oli myöhäisempi iltavuoro, joka oli aamu kymmenestä iltapäin kymmeneen. Tämän työvuoron tehtävät ovat lähes samat kuin iltavuorossa (9-21). Iltavuoron tehtävien lisäksi myöhäisemmän iltavuoron tehtäviin kuuluu varmistaa, että lääkkeet ovat valmiina otettaviksi ja tarkistaa, että ne on otettu. Tänäpäin arjen pyörittämiseen kuului ohjata ja valvoa sekä tarvittaessa auttaa lapsia ja nuoria omien huoneiden siivouksessa osaston käytävähuoneissa. Lisäksi tehtäviin kuuluu ohjata nuoria huoneisiinsa arjen askelten mukaisesti ja valvoa nuoria,

kun 9-vuorolainen antaa raportin yökölle. Näiden lisäksi voi olla iltaan painottuvia kuljetuksia, joiden riskinä on työvuoron venyminen.

Tämä päivä oli sen verran kiireellinen, ettei toimintatuokiota voinut toteuttaa, mutta tästä mahdollisuudesta olin kertonut nuorelle jo eilen. Koin erilaiset muistilaput tukisanoineen tärkeiksi kiireellisen työvuoron takia, sillä muistiinpanojen vuoksi sain kirjattua kaikki tärkeät asiat niin ohjaajan työssä kuin tässä opinnäytetyön päiväkirjamerkinnöissäkin.

Torstai 11.2.2021

Tänäänkin työvuoroni oli myöhäisempi iltavuoro eli aamu kymmenestä ilta kymmeneen. Työtehtävät olivat samat kuin eilen ja tästä syystä keskityin Oksasen ja Sollasvaaran kirjoittaman teoksen teemaan Esteille hyvästit, joka on opas autismikirjon sekä ADHD- ja Tourette-oireisten lasten kasvattajille.

Tässä erityisesti keskityin johdonmukaiseen toimintaan, arjessa tukemiseen ja strukturoituun päiväohjelmaan. Lastenkodissa asiakkaiden päivät ovat strukturoituja, mutta niin myös henkilökunnan työvuorotkin. Mielestäni strukturoitu ohjelma luo turvallisuutta niin lapsille kuin aikuisillekin, koska silloin tiedetään etukäteen mitä ja milloin mitäkin tapahtuu.

Perjantai 12.2.2021

Tänään oli lyhyt työvuoro, koska osallistuin vain työnohjaukseen ja tiimikokoukseen. Olimme viime työnohjauksessa sopineet, että tänään meillä olisi case -työnohjaus. Tämä tarkoittaa, että keskitymme tietyn lapsen tai nuoren kokonaisvaltaiseen tilanteeseen hänen hyvinvoinnin lisäämiseksi ja saamme ohjausta, kuinka ajatella ja tai toimia lapsen tai nuoren hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Erityisesti pidän ohjaajan näkökulmasta ajateltuna työnohjauksen antamasta ”saman kielisyydestä” ja samanaikaisen ymmärryksen lisääntymisestä kaikille ohjaajille yhtä aikaa. Mielestäni työohjauksessa ei ole tarkoitus puolustaa omaa kantaa lapsen tai nuoren tilanteesta, vaan saada erilaisia huomioita otettavia näkökulmia päämäärän saavuttamiseksi.

Tiimikokouksessa käsiteltiin lasten ja nuorten asioiden pääkohdat menneestä ja tulevasta sekä sovittiin, kuinka kenenkin asiakkaan kohdalla toimitaan. Lisäksi tiimikokouksessa käsiteltiin osaston ja Yksikön yleisiä asioita. Me ohjaajat saimme muun muassa tehtäväksi kirjoittaa kirje omaohjattavalle ensi viikon perjantaiksi. Silloin on Care Day, joka on sijaishuollon juhlapäivä.

Viikkokooste: Toistojen tärkeys muutokseen

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan kirjalähteiden kautta päiväkirjamerkintöihin liittyviä asioita kuten terveys, ystävyys, työ ja koulutus, joissa kaikissa korostuu omat tarpeet, selviytyminen

arjessa ja sosiaalisessa elämässä. Kuvaan myös neurokirjon lasten kanssa työskentelyssä toistojen tärkeydestä itsenäistyvän nuoren näkökulmasta tarkasteltuna. Lopuksi kuvaan työnantajan velvollisuudesta järjestää työnohjausta ja mikä on Care Day, koska kaikki nämä asiat ovat nousseet esille työssäni.

Harju mainitsee kirjassaan Maslowin määrittelemät ihmisen viisi perustarvetta, jotka ovat tärkeitä odotuksia elämältä, mutta Harjun näkemyksen mukaan (2004, 89-91) keskeisiä tarpeita on enemmän: Fysiologiset ja materiaaliset tarpeet, turvallisuuden tarpeet, yhteenkuuluvuuden ja tarpeellisuuden tarpeet, arvostuksen tarpeet, itsen toteuttamisen ja kasvun tarpeet, tarve uskaltaa, olla rohkea, ylittää tuttuja rajoja ja tarve elämän eri osa-alueiden keskinäiseen tasapainoon, oman elämän hallintaan sekä tarve toteuttaa oma tehtävä - että on tietty syy elää.

Uutta asiaa opetellessa tapahtuu usein virheitä, jolloin ihminen saattaa luovuttaa. Mielenkiintoista on, että virheistäkin voi oppia muutakin kuin ettei enää halua tehdä samaa uudestaan. Silloin on keksittävä uusi ratkaisu tai ainakin voi arvioida, haluaako oppia hallitsemaan niitä asioita, joista ei ole vielä selviytynyt. Ensin on vain tiedettävä, mikä ja missä uusi asia on, mitä toteuttaminen edellyttää ennen kuin voi kohdata uutta (Harju 2004, 102, 104, 107).

Harjun mukaan arvot ovat suunnannäyttäjiä, jotta tarpeet hyvästä elämästä toteutuisivat ihmisen haluamalla tavalla. Tarpeet ja elämän odotukset pistävät meidät liikkeelle, motivoivat löytämään vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Hyvä muutos on sellainen, joka edistää juuri sinun elämäsi ja olet sen vuoksi onnellinen (2004, 92-93, 110).

Haavekartan rakentamisen ja käyttämisen ideana on haaveiden toteutuminen, eli muutos, joissa esimerkiksi terveys ja ystävät sekä työ ja koulutus ovat usein tavalla tai toisella haaveena tai ainakin muutoksen tarpeessa. Hyvä muutos ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti hyväksyen perustarpeet ja hyvä muutos vahvistaa käsitystä itsestä oman elämän ohjaajana sekä laajentaa selviytymisen mahdollisuuksia. Näihin osa-alueisiin liittyviä kysymyksiä ovat muun muassa: Millainen on elämän ihannesisältö, -olosuhteet ja -ihmiset? Millaisia tietoja ja osaamista minulla on, jotka auttavat prosessissani? Tarvitsenko uusia eväitä muutosprosessissani ja millaisia? (Harju 2004, 110, 120).

Oksasen ja Sollasvaaran mukaan (2017-2019, 163) johdonmukaisuus ja selkeinä toistuvat rutiinit luovat lapselle turvaa ja auttavat häntä ennustamaan tulevaa. ”Eryteisesti neurokirjon lasten kohdalla tulee hyväksyä, etteivät spontaanit äkkilähdöt tai suunnitelmien muuttaminen viime hetkellä ole paras tapa toimia” (Oksanen & Sollasvaara 2017-2019, 163). Tässä strukturoidun viikko-ohjelman tärkeys korostuu lastenkodin lapsilla ja päiväohjelma lastenkodin ohjaajilla. Silloin kaikki yhteisön jäsenet tietävät, mitä ja milloin mitäkin tapahtuu ja kuka tekee.

Oksasen ja Sollasvaaran mukaan (2017-2019, 167-168) arjen tukemisessa neurokirjon lapset kaipaavat monissa tilanteissa tavanomaista enemmän konkreettista ohjausta ja tukea

toiminnalleen. Neurokirjon lapselle esimerkiksi kehoitus huoneen siivouksesta saattaa olla aivan käsittämätön, eikä hän silloin tiedä, mistä aloittaa. Silloin käytössä olevan toiminnanohjauksen perusrunko on hyvä tuki läksyjen tekemiseen ja huoneen siivoamiseen. Toiminnanohjauksen perusrunko (kirjallisesti ja tai visuaalisesti) kertoo milloin ja mitä tehdään vaihe vaiheelta. Samanaikaisesti aikuinen tukee lasta antamalla esimerkiksi yhden ohjeen kerrallaan ja motivoi lasta antamalla myönteistä palautetta.

Lapsen kasvaessa nuoreksi, tarvitsee hän arjen taitoja, jotka olisi hyvä hallita omaan kotiin muuttaessa. Näitä taitoja ovat Oksasen ja Sollasvaaran mukaan (2017-2019, 248) säännöllinen syöminen ja ruoan terveellinen annostelu, kodinhoito, johon sisältyy siivous, pyykinpesu ja ruuanlaitto, vuorokausirytmä ja riittävä lepo, rahankäytön hallinta, sosiaaliset taidot ja itsestä huolehtimien taito, joka sisältää hygienian hoidon ja turvataidot. Nuoren tulee osata asiointi- ja kansalaistaidot, johon sisältyy äänestäminen ja yhdistystoimintaan osallistuminen. Hänen tulee osata liikkuminen ja matkustaminen sekä medianlukutaito, johon sisältyy sosiaalisen median käyttötaito. Lisäksi nuoren tulee osata seksuaaliterveys ja taito toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan. Nuoren tulee myös osata tiedonhankintaa, lukea, laskea ja muut peruskoulussa opitut taidot.

Työnantajan velvollisuus on järjestää työhönsä työntekijöilleen, jonka tarkoituksena on työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden ylläpitäminen. Ohjauksen antaminen edesauttaa työskentelyn laatua ja tehokkuutta. Työhönsä perustuu riittävien tietojen antamiseen työntekijöille, joissa huomioidaan ammatillinen osaaminen ja työkokemus (Minilex).

Työnantajan on perehdytettävä riittävästi työympäristön eri osatekijöihin kuten itse työhön, työmenetelmiin ja työolosuhteisiin. Lisäksi työnantajan on muistettava täydentää työntekijälle annettua ohjausta tarvittaessa (Minilex).

Care Dayn tarkoituksena on juhlistaa sijaishuollossa asuvia tai asuneita lapsia ja nuoria sekä heistä välittäviä henkilöitä. Suomessa tapahtuma järjestettiin 21.2.2020 ensimmäisen kerran ja tästä eteenpäin päivä järjestetään kansainvälisen mallin mukaan vuosittain aina helmikuun kolmantena perjantaina. Care Dayn juhlapäivän tavoitteena on juhliminen, yhdessä tekeminen, kannustaminen ja vuorovaikutus (Pesäpuu ry.).

4.3 Arvostava yhteistyö

Viikkosuunnitelma 15.2.2021-19.2.2021

Tällä viikolla on tarkoitus toteuttaa vain yhtenä päivänä haavekartan rakentamista nuoren kanssa. Tämän lisäksi jatkan kysymysten suunnittelua neljälle aikuiselle, jotka ovat jo rakentaneet oman haavekartan ja ”käyttäneet” sitä. Tarkoituksena on selvittää kysymysten avulla,

onko kartan käyttämisestä ollut heille hyötyä ja millaista se mahdollisesti oli? Suunnitelmani on muodostaa avoimia kysymyksiä, jotta saisin mahdollisemman laaja-alaisia vastauksia.

Maanantai 15.2.2021

Tänään oli pitkästä aikaa niin sanottu normaali työvuoro, joka oli päivä kahdesta ilta kymmeneen. Tämä on mukavaa vaihtelua etenkin nyt, kun kirjoitan opinnäytetyötäni - ja saa nukkua aamulla vähän pitempään.

Aina maanantaisin meillä on lasten ja nuorten kokous, jolloin heillä kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa osaston yhteisiin asioihin. Tämä on foorumi, jossa tiedustellaan heidän vointiaan ja ehdotuksiaan sekä keskustellaan jostakin ajankohtaisesta, heitä yhteisesti koskevasta teemasta. On tärkeää, että lasten ja nuorten mielipiteet ja toiveet kuullaan niin, että ne otetaan huomioon.

Tänään yksi tehtävistäni oli puheeksi ottaminen eli kasvatuskeskustelu hyvästä käyttäytymisestä normaalien ohjaajan työtehtävien lisäksi. Keskustelu sujui hyvin, sillä pidin huolen siitä, että keskityin kuuntelemaan vain nuorta. Kokemukseni mukaan tämä edesauttaa sitä, että nuori haluaa puhua minulle ja vastaavasti kuunnella minua. Minun tulee pyrkiä uskomaan nuorta ja nostamaan hänestä esille positiivisia asioita, joita vahvistaa ja tukea. Toivoakseni nämä kaikki asiat antavat nuorelle tunteen, että hän on arvokas.

Tiistai 16.2.2021

Tänään nuori valitsi osa-alueeksi parisuhteen. Tässä ohjeistus oli, millaisen parisuhteen haluat, millaisia ominaisuuksia toivot partnerilla olevan ja millainen on toimiva parisuhde? Esitin ratkaisukeskeisiä kysymyksiä, sillä jokaisella ihmisellä on ratkaisut itsellään. Minun tehtäväni on auttaa nuorta tuomaan ne esille.

Tämän toimintatuokion aikana käytin avoimia kysymyksiä, joita olivat: Mitä, mikä, missä, milloin, miten ja kuka. Nuorelta muun muassa kysyin, mikä hänessä herättää kiinnostuksen uuteen ihmiseen tutustumisessa? Miten hän toimisi uutta ihmistä lähestyessä? Miten hän avaisi keskustelun? Miten hän jatkaisi keskustelua? Milloin hän tietäisi, onko uusi ihminen kiinnostunut nuoresta?

Tämä oli hyvin hauska toimintatuokio, sillä nuori demonstroi kuvitteelliset tilanteet uuden ihmisen kohtaamisessa. Hän esitti, kuinka keskustelu etenisi. Minä esitin välillä vaihtoehtoisia vastauksia, jolloin pohdimme yhdessä, mitä hän silloin sanoisi uudelle ihmiselle.

Tänään kirjoitin omaohjattavalleni Care Day -kirjeen, jonka annan hänelle jo huomenna, jotta hän on saanut kirjeen ajallaan. Mitähän hän mahtaa tykätä kirjeestä? Loppuviikosta kirjoitan toisen kirjeen, sillä minulla on kaksi omaohjattavaa.

Keskiviikko 17.2.2021

Tänäänkin oli niin sanottu normaali työvuoro, joka oli päivä kahdesta iltä kymmeneen. Tämä päivä oli todella kiireellinen ja tästä syystä jouduin siirtämään omia tehtäviäni kiireellisempien asioiden tieltä. Hetken ehdin jo ajatella joutuvani siirtämään osan tehtävistä seuraavaan päivään. Tosiasia on, vaikka kaikki tehtävät ovat toinen toistaan tärkeimpiä, on niitä joskus laitettava kiireellisyysjärjestykseen. Toisinaan ohjaajan työ on sen verran hektistä, ettei kaikkia saa ehkä tehtyä niin kuin olisi suunnitellut, tämä täytyy vain hyväksyä.

Mielestäni ensimmäiseksi kiireellisyysjärjestyksessä menevät kaikki tehtävät, jotka jollakin tavalla lähtevät Yksikköni ulkopuolelle. Ne voivat olla esimerkiksi lasten ja nuorten kuukausiyhteenvetoja, hoito- ja kasvatussuunnitelmat, kokoukset, hatkaavan nuoren etsintä ja tähän liittyvät työvaiheet. Nämä kaikki asiat edellyttävät järjestelmällistä työn organisointia, jotta ne tapahtuvat ajallaan.

Minulla on ollut tapana tarkistaa lasten ja nuorten raporteista, että kaikki menot on merkitty kalenteriin, jotta asiakas varmasti on esimerkiksi palaverissa tai lääkärissä. Lasten ja nuorten sosiaalityöntekijät odottavat joka kuukausi tiettyä ajankohtana saavansa sijoittamansa asiakkaan kuukausiyhteenvedet, jotka on oltava ajallaan tehty. Mielestäni tämä on osa Yksikön ”markkinointia”, vaikka varsinaisesti ei sitä olekaan.

Sain kuitenkin kaikki työtehtävät tehtyä mukaan lukien uuden ohjaajan opettaminen hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemiseen. Hoito- ja kasvatussuunnitelma pohjautuu asiakassuunnitelmaan ja johon merkitään taustatietojen lisäksi vahvuudet ja tuen tarpeet, tavoitteet, keinot tavoitteeseen pääsemiseksi sekä lapsen ja läheisen mielipiteet seuraavissa asioissa: vuorovaihtus, itsestä huolehtiminen, oppiminen/koulu, käytös, psyykkinen vointi ja lapsi osana perhettä/yhteistyö perheen kanssa/tuki kotiin.

Tämä dokumentin tekeminen on monivaiheinen, joka ensin täytetään työtiimin näkökulmasta. Seuraavaksi asiakas tarkistaa dokumentista jo kirjoitetun tekstin, jonka jälkeen tehdään mahdolliset korjaukset ja kirjataan asiakkaan mielipide. Kolmantena asiana otetaan yhteys vanhempiin, jolloin heille kerrotaan kaikki hoito- ja kasvatussuunnitelmaan kirjatut asiat ja kysytään heidän mielipiteet.

Annoin omaohjattavalleni Care Day -kirjeen. Kun nuori oli lukenut kirjeen, kertoi hän sen olleen tosi kiva ja antoi leveän hymyn. Siinä kirjeessä kaikki oli totta - joka sana. Tiesin etukäteen, ettei hän tule sitä säilyttämään ja sen hän sanoikin. Pääasia on, että hän tykkäsi kirjeestä.

Torstai 18.2.2021

Tänäänkin oli tavallista lyhyempi työvuoro, joka oli päivä kahdesta iltana kymmeneen. Työvuoro oli tavallista kiireellisempi ei vain minulla vaan koko työtiimillä. Me kaikki työskentelimme sellaisella tahdilla, ettei juuri ollut aikaa istua - hyvä kun ehti raportteja kirjoittaa.

Sen verran kuitenkin, että työvuoron viimeisinä tehtävinä käytin kaksi asiakasta herkkus-
toksilla, sillä sen he olivat ansainneet. Mielestäni heidän kiitettävä kärsivällisyys oli palkittava. Seuraavaksi kirjoitin toiselle omaohjattavalleni Care Day -kirjeen, jonka joku ohjaaja antaa sen hänelle huomenna. Viimeisenä työtehtävänä tarkistin, että jokaisesta lapsesta ja nuoresta oli kirjoitettu raporttiin jotakin.

Perjantai 19.2.2021

Tänään minulla oli vapaapäivä ja niin on vapaata myös koko viikonloppu. Löysin menetelmän ETSI-mallin (Liite 4), jonka avulla tulen esittämään testiajien kokemuksia haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä.

Viikkokooste: Arvostava yhteistyö

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan kirjalähteiden kautta lasten äänien ja mielipiteiden kuulemisen tärkeyden, koska nämä asiat tapahtuivat yksikössäni muun muassa nuorten kokouksissa ja kasvatustaluteluissa. Toimintatuokion sisällöstä kuvaan Väestöliiton antamia vinkkejä, kuinka parisuhteen hyvinvointia voidaan lisätä, koska keskustelin aiheesta nuoren kanssa toimintatuokiolla. Kuvaan myös itsereflektointia liittyen työtehtävien kiireellisyysjärjestyksen muuttamiseen ja miten nämä vaikuttavat työntekijöiden hyvinvointiin sekä kuinka tehdään kausiyhteenvedo, koska tällä viikolla työpäivät olivat kiireellisiä.

Lopuksi kuvaan lyhyesti ETSI-mallia, joka pohjautuu arvostavan keskustelun menetelmään, koska tulen käyttämään tätä löytämäni menetelmää testiryhmän haastattelulomakkeen pohjana. Olen käyttänyt ETSI-mallia niin kasvatustaluteluissa kuin nuoren kanssa toimintatuoki-
ossa.

Hirvihuhdan & Litovaaran mukaan (2003, 142-143, 167) puheeksi ottaminen on suora, ystävällinen ehdotus yhteisestä keskustelusta. Tarve keskusteluun on lähtöisin huolesta, jossa perustelut pohjautuvat tehtyihin havaintoihin ja faktatietoihin. Nopea puuttuminen haitallisiin asioihin on yhtä tärkeää kuin mahdollisuuksien näkeminen. Keskusteluun valitaan rauhallinen paikka ja siihen varataan aikaa riittävästi. Tavoitteena on keskustella rakentavasti ja tehdä suunnitelma siitä, miten toimitaan ja miten asiaa seurataan.

Oksasen & Sollaavaaran mukaan (2017-2019, 262) yksi toimivan vuorovaikutuksen peruspila-
reista on nuoren kokemus siitä, että hänen mielipiteitään kuullaan ja arvostetaan. Tällöin hän

saa kokemuksen siitä, että nuori kykenee vaikuttamaan omiin asioihin ja kiinnostuu ehkä omasta hoidollisesta kasvuprosessistaan.

Kun ohjaaja oppii tuntemaan nuorta, osaa hän mahdollisimman varhaisessa vaiheessa huomioidaan nuoren tarpeita ja reagoimaan käytökseen. Ohjaajat tiedostavat, mikä on oikea tapa käsitellä ja ottaa nuoren kanssa puheeksi hankaliakin asioita (Oksanen & Sollasvaara 2017-2019, 263).

Hyvä haastattelija käyttää kiinnostuneena avoimia kysymyksiä, jolloin keskustelukumppani miettii itse ja antaa uutta tietoa. Avoimet kysymykset alkavat yleensä seuraavasti: Mitä, mikä, missä, milloin, miten ja kuka. Miksi-kysymystä vältetään, koska usein se tulkitaan virheen syyn tutkimisena tai syyttelyä. Ratkaisukeskeisen toimintatavan perusajatus on tukea tavoitteita ja saada tilanne paremmaksi (Hirvihuhda & Litovaara 2003, 103, 105).

Kiireellisten työpäivien taitava toiminnan organisointi ei ole Hirvihuhdan & Litovaaran mukaan (2003, 182-183) tärkeää ainoastaan resurssien tasapuolisen jakamisen ja töiden sujuvuuden kannalta. Työtehtävien organisointi kytkeytyy vahvasti myös työntekijöiden hyvinvointiin, työvireyteen ja luovuuteen. Esimiehen tulee varmistaa, että tiimin työmäärä ja haasteiden määrä olisi sopiva, jotta vältetään uupumiselta ja ylirasitukselta.

Hirvihuhdan & Litovaaran mukaan (2003, 195) työyhteisössä oppiminen on tärkeää yksilön ja tiimin sekä organisaation kannalta, joka heijastuu tiimin asiakkaille antamiin palveluihin ja laatuun. Uuden oppiminen ja omien kykyjen käyttö auttavat työssä jaksamiseen ja työn kokemiseen hyvänä ja palkitsevana.

Hirvihuhdan & Litovaaran teoksesta (2003, 223-225) menetelmän ETSI-mallin (Liite 4), joka pohjautuu arvostavaan haastatteluun, jonka pääkohtia ovat etsiä onnistumisia, tutkia ihanne-tilaa, suunnitella prosessia ja innostaa toteuttamaan. Tarkoituksena on, että tavoitteita tarkennetaan usein ja huomio kiinnitetään edistymisiin, jolloin vahvistuu oma onnistuminen ja joka synnyttää prosessin aikana myös uusia mahdollisuuksia.

Lastensuojelulain (417/2007) 30 a mukaan sijaishuoltopaikan tulee täydentää yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa asiakassuunnitelmaa tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on laadittava aina, jos lapsen kohdistetaan rajoituksia.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on tehtävä yhdessä lapsen kanssa ja huoltajia on kuultava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on toimitettava tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle (THL 2021).

Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoituksena on havainnollistaa asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja kuvata yksityiskohtaisesti, miten lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastataan turvaten lapsen hyvä kohtelu (Lastensuojelulaki 417/2007).

Lastensuojelulain (417/2007) 74 § mukaan suunnitelmaa seurataan, päivitetään ja tarkistetaan suhteessa arjen sujumiseen sekä asiakassuunnitelmaan. Rajoitustoimenpiteiden käytön yhteydessä on arvioitava ja kirjattava käytetyn rajoitustoimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan.

Väestöliiton tuottaman artikkelin mukaan (2018) parisuhde on yksi elämämme merkittävimmistä ihmissuhteista. Hyvinvoiva parisuhde lisää henkistä hyvinvointia, joka heijastuu lähiympäristöön. Parisuhdetta kannattaa tietoisesti pyrkiä hoitamaan, jotta se toimisi hyvin ja toisi iloa sekä tyydytystä molemmille osapuolille.

Artikkelissa (2018) luetellaan lyhyesti parisuhteen säännöt, joita ovat muun muassa: Pidä arvossa kumppanisi asenteita, arvoja ja elämäntapaa. Tue kumppanisi itsetuntoa ja omanarvontuntoa eli ota kumppanisi huomioon teoilla ja sanoilla. Kerro avoimesti ja aidosti, mutta ystävällisesti mitä tunnet - älä mökötä puhumattomana. Ole uskollinen ja lojaali, älä petä kumppanisi luottamusta. Ole tasapuolinen ja oikeudenmukainen, älä etsi hyötyä kumppanistasi. Näytä, että välität, osoita hellyydenosoituksia keskelle arkea. Anna tilaa, hyväksy kumppanisi läheiset ihmissuhteet, ystävät, harrastukset ja kohtuullinen määrä omaa aikaa.

4.4 Positiivisuuden vaikutukset

Viikkosuunnitelma 22.2.2021-28.2.2021

Tällä viikolla tulen keskittymään positiivisuuden vaikutukseen, kuten onnellisuuteen, motivaatioon ja vahvuuksiin, kun työskentelen ohjaajana lastenkodissa. Suunnitelmiini kuuluu myös aloittaa uuden lapsen kanssa perehdytysohjelma, jossa käydään Yksikön sääntöjä, ohjaajien velvollisuuksia sekä lapsen oikeuksia ja velvollisuuksia.

Maanantai 22.2.2021

Tänään työvuoroni oli myöhäisempi iltavuoro, joka oli aamu kymmenestä iltana kymmeneen. Maanantaisin on yhdellä lapsella tai nuorella mahdollisuus valmistaa haluamaansa päivällistä, mikäli löytyy vapaaehtoinen. Tänään yksi nuori halusi ja olin valvomassa päivällisen valmistusta, jotta hän saa tehdä sen rauhassa ilman muita mahdollisia häiriötekijöitä. Parasta tässä oli se, että nuori sai parhaan mahdollisen opettajan, joka oli meidän emäntä. Huomasin nuoren kuunnelleen emännän ohjeita tarkasti, sillä toisinaan emäntä kysyi nuorelta ohjeen kerrottuaan ”mitä varten”, jolloin vastaus tuli oikein kuin apteekin hyllyltä. Nuori oli selvästi motivoitunut

ruoan valmistukseen ja emännän positiivinen palaute vahvisti nuoren onnistumisen tunnetta. Saatoin vain kehua nuorta hänen tarkkaavaisuudesta. Ruoan valmistuksen päätyttyä nuori sanoi kirjoittavansa reseptin talteen.

Mielestäni positiivisia luontevahvuuksia on tärkeää vahvistaa, sillä niiden voimaannuttava vaikutus vie ihmistä eteenpäin. Lasten ja nuorten diagnoosista huolimatta tarvitaan useita toistoja erilaisista tehtävistä kuten ruoan valmistus, oman huoneen siivous tai omien jälkien pois siivoaminen ennen kuin nämä sujuvat heiltä itseltään. Nämä kaikki ovat tehtäviä, joita lapset ja nuoret tekevät itse muuttaessaan itsenäiseen elämään. Ohjaajien tehtävä on auttaa ja ohjata heitä onnistumaan erilaisissa tehtävissä, koska jokaisella lapsella ja nuorella on jokin oma vahvuus ja taito.

Tiistai 23.2.2021

Tänään nuori valitsi seitsemännen osa-alueensa, joka oli omat arvot ja ajatukset. Tässä ohjeistuksena on kertoa omat arvot, ajatukset, elämäkatsomus ja kuvata, mikä on oma voimaannuttava lause, aforismi tai sananlasku.

Tässä nuori nimesi oman voimaannuttavan sananlaskun ja arvon, jota hän pitää tärkeänä tulevaisuuttaan ajatellen. Keskustelimme arvoista yleisesti ja luimme vanhan kansan sanontoja ja voimauseita miettien niiden merkityksiä. Tulimme siihen lopputulokseen, että jotkut niistä olivat edelleenkin hyviä ja kaikkien merkityksiä emme ymmärtäneet. Toimintatuokio kesti yhden tunnin.

Keskiviikko 24.2.2021

Tänään nuori valitsi toiseksi viimeisen osa-alueen, joka oli lyhyen tähtäimen tavoitteet. Tässä ohjeistus oli merkitä haavekarttaan jokin tavoite, jonka toivoo toteutuvan piankin. Se voi olla lomamatka, rahan säästäminen johonkin tiettyyn hankintaan tai velka, josta haluaa päästä nopeasti eroon. Mikäli lyhyen tähtäimen tavoite liittyy rahaan, tulee summa määritellä tarkasti.

Tähän nuori merkitsi lomamatkan ja koulun, johon hän haluaa tulevaisuudessa päästä opiskelemaan. Keskustelimme suunnitelmien tekemisestä ja ahkeruudesta, joilla omat tavoitteet voidaan saavuttaa. Mietimme yhdessä myös toimintamallia, jos kaikki ei aina onnistu ensiyrittämällä tai vielä toisellakaan kerralla? Tulimme siihen tulokseen, että ei anneta heti periksi, sillä onnistuminen voi olla ihan ”kulman takana”. Toimintatuokio kesti yhden tunnin.

Me kaikki olemme joskus suunnitelleet esimerkiksi syntymäpäiväjuhlia tai lomamatkaa, miksi siis elämää ei voisi suunnitella? Mielestäni tavoite on yhtä tärkeä kuin se matka, joka tulee tehdä tavoitteen saavuttamiseksi. Matkan aikana opimme tietämään, mitkä asiat eivät toimi ja missä asioissa tarvitaan lisää harjoitusta. Samalla huomaamme, mitä kannattaa tehdä lisää, koska se on toiminut tähänkin asti.

Torstai 25.2.2021

Tänään minulla oli vapaapäivä ja tein ihan jotain muuta kuin opiskeluun liittyvää.

Perjantai 26.2.2021

Tänään työvuoroni oli myöhäisempi iltavuoro, joka alkoi kello 12 ja päättyi kello 22. Tavallisten työvuoroon merkittyjen tehtävien lisäksi minulla oli kasvatustalkoot lapsen kanssa yhteistyön lisäämiseksi. Kasvatustalkoot pohjautuu lapsen mielipiteen kuulemiseen häneen liittyvissä asioissa ja tapahtumissa. Saimme aikaiseksi sopimuksen, johon lapsi oli valmis sitoutumaan. Minulle ja tiimin jäsenille tulee tehdystä sopimuksesta seuranta lapsen toiminnasta. Lapsi ei välttämättä onnistu sopimuksessa ja tätä ei häneltä heti odotetakaan, tärkeintä on kuitenkin antaa hänelle heti positiivista palautetta hänen onnistuessaan. Lapsen osana on harjoitella yhteistyön lisäämistä yhä uudelleen ja ohjaajien tehtävänä on tarvittaessa toistaa kasvatustalkoot ja vähitellen lapsi oppii.

Tänään aloitin uuden lapsen kanssa lasten ja nuorten perehdytysohjelman. Mielestäni tämä on parempi tehdä silloin, kun asiakas on ollut talossa jo vähän aikaa. Tällöin asiakkaalle ovat ohjaajat, toiset asiakkaat ja ympäristö tutumpia. Kun uusi asiakas tulee uuteen paikkaan, on hänen päällimmäinen tunteensa jännittäminen kaikkea uutta kohtaan. Vaikka ohjaajat kertoisivat osaston sääntöjä ja käytäntöjä heti alussa, ei uusi asiakas kykene sisäistämään ja hyväksymään kaikkea uutta tietoa - tai ihmisiä. Perehdytysohjelman aloittaminen ja läpikäyminen on hyvä aloittaa vähän myöhemmin, koska silloin ohjaaja on ehtinyt muodostaa omaohjaajasuhteen asiakkaaseen ja hän saattaa jo luottaa ohjaajaansa. Myöhemmin aloittaessa on ohjelman asioista osa tuttuja ja asiakas osaa ne, mutta lisäksi hän saa varmasti uuttakin ja tarpeellista tietoa.

Lauantai 27.2.2021

Tänään työvuoroni olisi ollut myöhäisempi iltavuoro ja olisi ollut aamu kymmeneltä ilta kymmeneen. Harmikseni jouduin lähtemään töistä pois aikaisemmin sairastumiseni takia. Jouduin siirtämään osan tehtävistä tehtäväksi myöhemmin ja kiireellisemmät tehtävät kerroin esimiehelleni, jotta ne saadaan delegoitua eteenpäin ja tehtyä ajoissa.

Sunnuntai 28.2.2021

Tänäänkin työvuoroni olisi ollut myöhäisempi iltavuoro, mutta olin sairauslomalla. Huomenna minun täytyy mennä koronatestiin.

Viikkokooste: Positiivisuuden vaikutukset

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan lähdetietojen kautta päiväkirjamerkintöihin liittyviä asioita, kuten onnistumisien ja positiivisuuden vaikutuksista onnellisuuteen, motivaatioon, vahvuuksiin

ja arvoihin nuoren näkökulmasta tarkasteltuna, joissa huomioidaan myös lyhyen tähtäimen suunnitelmien toteutumisen vaikutukset, koska näistä asioista keskustelin lasten kanssa. Lopuksi kuvaan toistojen tärkeyttä niin kasvatuskeskustelujen ja lasten perehdytysohjelmasta käsin ajateltuna, koska nämä olivat työtehtäviäni tällä viikolla.

Oksasen ja Sollasvaaran mukaan (2017-2019, 248) jokainen neurokirjon nuori tarvitsee vahvan tuen siirtymävaiheisiin, kun hän muuttaa asumaan itsenäisesti. Näitä taitoja on hyvä harjoitella aikaisessa vaiheessa, jotta hän kykenee selviytymään esimerkiksi arkiaskareista. Yhtä tärkeää on harjoitella tukemaan omaa psyykkistä ja fyysistä hyvinvointiaan, pitämään yllä ihmissuhteita ja osallistumaan sosiaaliseen toimintaan.

Uusitalo-Malmivaaran mukaan (2014, 21-22) myönteisiä tunnetiloja kokevat ihmiset luovat ja ylläpitävät helpommin sosiaalisia kontakteja kuin kielteisiä tunnetiloja kokevat. Ei siis ole yhdentekevää, millaisella tuulella olemme ja miten tätä tuulta levitämme ympärillemme.

Martelan mukaan (2014, 30, 35) monikaan ei ole kiinnostunut siitä, mitä onnellisuus on, vaan enemmänkin siitä, mikä tekee meidät onnelliseksi. Onnellisuus koostuu positiivisten tunteiden läsnäolosta ja negatiivisten tunteiden poissaolosta. Suoraviivaisin tapa lähestyä onnellisuutta on keskittyä myönteisiin tunteisiin. Positiiviset tunteet, ilo ja onnellisuus, edistävät esimerkiksi fyysisiä resursseja kuten taitoja, terveyttä, sosiaalisia suhteita, älyllistä kapasiteettia kuten havainnointikykyä ja mentaalisia resursseja kuten oppimista ja luovuutta (Pessi 2014, 194).

Motivaatiota on kahdenlaista, jotka ovat sisäisiä ja ulkoisia. Kun on ulkoisen motivaation lähteenä käytetään esimerkiksi rahapalkkiota, voi tämän jälkeen olla huomattavasti vähemmän altis tarttumaan toimeen muutoin kuin vain rahakorvausta vastaan. Ihminen voi myös motivoitua ulkoisista seikoista, sillä hän voi tehdä asian, koska tehtävästä saa erillisen palkkion, mutta tekeminen itsestään ei ole palkitsevaa. Sisäinen motivaatio tulee ihmisestä itsestään, koska ihminen kokee tehtävän mielenkiintoiseksi, innostavaksi tai arvokkaaksi, että hän tekee sen mielellään ja omasta tahdosta. Olennainen ero sisäisen ja ulkoisen motivaatioiden välillä on, että sisäisesti motivoidut tavoitteet lisäävät hyvinvointia paremmaksi (Martela 2014, 45-46).

Uusitalo-Malmivaaran mukaan (2014, 66, 70) ihmisellä voi olla kuusi päähyvettä, joita ovat viisaus, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja henkisyys. Näihin lukeutuu 24 vahvuutta, joita ihmisellä voi olla. Viisaus liittyy tiedon hankkimiseen ja käyttöön liittyvät kognitiiviset vahvuudet, joita ovat luovuus, uteliaisuus, arviointikyky, oppimisen ilo ja näkökulmanottokyky. Rohkeuteen liittyy emotionaaliset vahvuudet kuten urheus, sinnikkyys, rehellisyys ja innokkuus, joita tarvitaan päämäärien saavuttamiseen sisäistä tai ulkoista vastarintaa kohdatessa. Inhimillisyys liittyy sosiaalisiin kykyihin kuten rakkaus, ystävällisyys ja sosiaalinen älykkyys, joita tarvitaan toisista huolehtimiseen ja ystäväystymiseen. Oikeudenmukaisuus liittyy taitoihin, kuten ryhmätyötaidot, reiluus ja johtajuus, joita tarvitaan yhteisössä elämisessä. Kohtuullisuus liittyy kykyyn vastustaa liioittelua ja ylenpalttisuutta, kuten anteeksiantavuus,

vaatimattomuus, harkitsevuus ja itsesääteily. Henkisyys liittyy kykyyn antaa ilmiöille laajempaa merkitystä, joita ovat kauneuden ja erinomaisuuden arvostus, kiitollisuus, toiveikkaus, huumorintaju ja hengellisyys.

Harju kehottaa (2000, 29) varjelemaan positiivisuuden taitoja ja välttämään itseään väheksyvillä ajatuksilla ja järjen tuomioilta. Hän neuvoo käyttämään itseään kohtaan rohkaisevia ja arvostavia ajatuksia. Voimalauseet, omat arvot ja ajatukset

Harjun mukaan (2000, 31, 80) osa unelmista toteutuu nopeasti ja toiset saattavat tarvita enemmän aikaa. Lyhyen tähtäimen tavoitteessa korostuu haaveen toteutuminen, joka saattaa olla oleellinen matkalippu seuraavaan tavoitteeseen. Haaveet voivat olla mitä vain, kunhan ne edistävät hyviä asioita. Pienenkin haaveen toteutuminen vahvistaa mieltä luottamaan omiin mahdollisuuksiin, jolloin rohkea asenne voimavaroihin kasvaa.

Kasvatuskeskustelussa tulee lapselle selvittää keskustelun tarkoitus, jossa lapsen kanssa keskustelevan henkilön tulisi olla avoin lapsen kertomalle ja suhtautua varauksellisesti omiin odotuksiinsa ja mielipiteisiinsä. Lähtökohtaisesti lapselle tulee esittää avoimia kysymyksiä, jonka lisäksi usein tehdään tarkentavia kysymyksiä. Kysymysten toistamista tulee välttää, sillä hän saattaa ajatella aikaisempien vastausten olleen väärää. Lapselle on annettava aikaa miettiä vastauksiaan, jossa hän saa vapaasti kertoa mielipiteitään. Haastattelijan on kyettävä kiinnittämään huomiota omaan äänensävyyn, eleisiin ja ilmeisiin, jotka kannustavat lasta puhumaan. Yhtä tärkeää on huomioida lapsen kanssa keskustelevan henkilön asema ja keskustelun ympäristö, jotka saattavat haitata keskustelua ja vääristää lapsen vastauksia (Räty 2019, 189-191).

Yksikössä on lapsille oma perehdytysohjelma, joka käydään lävitse uusien lasten kanssa. Tarkoituksena on tehdä lastenkodin ohjaajien työ läpinäkyväksi lapselle. Perehdytyksessä käsiteltäviä asioita ovat esimerkiksi henkilökunnan ja omaohjaajan vastualueet, lastenkodin käytännöt ja lapsen raha-asiat. Perehdytyksessä käsitellään myös kirjaaminen ja arviointi, turvallisuusasiat sekä rajoitustoimenpiteet. Perehdytyksen yhteydessä lapselle näytetään osastossa paikka, josta löytyvät aina lapsen niin halutessaan omavalvonta- ja hyvää kohtelua koskeva suunnitelmat (Yksikön lapsen perehdytysohjelma 2021).

Lapsen tullessa taloon hänen kanssaan käydään läpi hänen oikeutensa tehdä kantelu, jos hän kokee tullessa epäasiallisesti kohdelluksi, loukatuksi tai muulla tavoin epätasa-arvoisesti tai kaltoin kohdelluksi. Lapsella on oikeus tehdä kantelu kenelle tahansa Yksikön ohjaajalle, yksikön johtajalle, omalle sosiaalityöntekijälle, sosiaaliasiamiehelle, aluehallintovirastoon tai eduskunnan oikeusasiamiehelle. Näiden tahojen yhteystiedot löytyvät omavalvontasuunnitelmasta, sekä molempien asuinyksiköiden ilmoitustaululta. Lapsille kerrotaan myös, että tarvittaessa he saavat apua ohjaajilta niin kantelun kuin rajoitustoimenpiteiden muutoksenhakuun (Yksikön sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma 2020).

4.5 Hiljainen hiihtoloma

Viikkosuunnitelma 1.3.2021-5.3.2021

Tällä viikolla lapsilla ja nuorilla on hiihtolomaviikko, joten asiakkaiden vähyyden vuoksi minulla on tällä viikolla vain yksi työväri, joka on perjantaina. Tämän vuoksi olen ottanut tavoitteeksi kuvata viikon ajalta ohjaajan työtäni ammatillisista näkökulmista. Kerroin ensimmäisen viikon päiväkirjaraportissani yövuoron koronasiivouksesta ja nyt tulen kertomaan lisää koronan vaikutuksesta omaan työhöni ja vapaa-aikaani. Sairastuin viime lauantaina kesken työpäiväni ja tästä syystä jouduin lähtemään kiireesti pois - jos korona.

Kun aikaisemmin tutustuin nuoren itsenäisen elämän ABC Umbrella työ- ja käsikirjaan, muutin alkuperäistä suunnitelmaani syventävistä aiheista. Mielestäni olen käynyt haavekarttaa rakentavan nuoren kanssa kattavaa ja monipuolista keskustelua useista aiheista, jotka ovat myös Umbrella -kirjassa. Tästä syystä valitsen kirjasta käsiteltäviksi aiheiksi sellaisia, joista ei ole vielä puhuttu lainkaan. Asiakkaiden hiihtoloman takia kuvaan viikkoyhteenvedossa vain Umbrellan sisältöä.

Maanantai 1.3.2021

Olin tänään koronatestissä neljättä kertaa koko pandemian aikana. Uutisista kuulin, että Suomessa julistettiin rauhan aikana toisen kerran poikkeustila vallitsevan koronapandemian takia. Työsähköpostiini tulee säännöllisesti tiedotteita koronaan liittyen. Ohjeistuksiin kuuluu hygieniaohe, matkustusohje, toiminta lastensuojeluyksikössä ja toiminta karanteeni- tai virustartunta tilanteessa.

Työnantajani kannustaa kaikkia ottamaan koronarokotteen, vaikka vielä ei tiedetä varmasti, ehkäisevätkö rokotteet viruksen tarttumista ihmisestä toiseen. Siksi myös rokotuksen jälkeen on tärkeää muistaa maskin käyttö, käsi- ja yskimishygienia, turvavälien pitäminen ja muiden turvallisuusohjeiden noudattaminen. Koronatestiin tulee hakeutua tarvittaessa.

Korona on vaikuttanut työhöni monella eri tavalla, joista ehkä kustannustehokkain on erilaisien palaverien toteutukset. Toimeksiantajan sisäiset tapaamiset toteutetaan osana uutta työ-kulttuuria jatkossakin lähtökohtaisesti etäyhteyksillä, joka on mielestäni hyvä asia.

Lasten ja nuorten kannalta vallitseva tilanne on ikävä, koska koronapandemia rajaa joitakin heidän menoja Yksikön ulkopuolelle. Asiakkaiden ulkoilu on toki lisääntynyt, mutta esimerkiksi uimaan pääseminen tai sählyn pelaaminen eivät onnistu. Myös asiakkaiden mahdollisuus päästä hoitamaan eläimiä löytöaloon on kokonaan evätty.

Vapaa-aikanani olen pyrkinyt välttämään kaikkea asiointia kodin ulkopuolella niin paljon kuin mahdollista. Esimerkiksi kaupoissa olen käynyt sen verran kuin työtehtäväni ovat sitä

edellyttäneet ja vapaa-ajallani vieläkin vähemmän. Toivon totisesti, että saisimme mahdollisimman pian koronarokotteen, jotta tämä pandemia saataisiin lopulta selätettyä.

Tiistai 2.3.2021

Umbrella -työkirjan osa-alueita ovat sosiaaliset suhteet, koulu & ammatti & työ, raha, minä itse ja koti. Kaikissa näissä osa-alueissa on yhteensä 32 aihetta, joita tulisi käsitellä nuoren kanssa. Aiheet sisältävät joukon erilaisia tehtäviä, joista nuori saa koottua itselleen tietokansion muuttaessaan asumaan itsenäisesti.

Suunnitelmani on käydä seuraavat aiheet lävitse nuoren kanssa, joka on osallistunut haavekartan rakentamiseen. Sosiaalisista suhteista valitsen aiheeksi naapurit ja lähiympäristö. Koulu & ammatti & työ osa-alueesta valitsen aiheeksi työn. Rahasta valitsen aiheeksi maksuvaikeudet ja verot. Minä itse -osa-alueesta valitsen aiheeksi lääkärissä käynnin sekä seksin ja ehkäisyn. Koti -osa-alueesta valitsen aiheeksi muuttamisen ja sisustamisen. Valitsin nämä aiheet, koska ne liittyvät nuoren haavekartan ja itsenäistyvän nuoren suunnitelmiin omasta tulevaisuudesta. Näistä aiheista nuori tekee lopullisen valinnan, jotka hän kokee itselleen tärkeiksi.

Keskiviikko 3.3.2021

Tänään sain valmiiksi testiryhmän kyselykaavakkeen (Liite 3) ja lähetin ne neljälle henkilölle, jotka ovat rakentaneet ja käyttäneet haavekarttaansa viime vuodesta lähtien. Muodostin avoimia kysymyksiä, jotta saisin laajoja vastauksia heidän kokemuksistaan oman haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä. Mielenkiinnolla jään odottamaan heidän vastauksiaan.

Torstai 4.3.2021

Tänään kirjoitin ohjeistuksen ja vinkin haavekartan soveltamisesta pienemmille lapsille lukuun viisi. Kehitin menetelmän lapsia varten vuosia sitten, koska mielestäni on tärkeää lisätä kaikille ihmisille positiivisuutta ikään tai sukupuoleen katsomatta. Hyviä ja positiivisia asioita ja haaveita on vain laitettava näkyviin piristämään, jotta ne voidaan muistaa paremmin, kun on tylsää tai surullista.

Perjantai 5.3.2021

Tänään oli minun ainoa työvuoroni tällä viikolla, joka oli myöhäisempi iltavuoro aamu kymmenestä ilta kymmeneen. Tämä päivä oli tavallista rauhallisempi työpäivä, sillä lapset ja nuoret ovat viettämässä hiihtolomaa. Tästä syystä meillä ohjaajilla oli aikaa tehdä kunnostus- järjestely- ja siivoustöitä.

Viikkokooste: Hiljainen hiihtoloma

Tässä viikkoyhteenvedossa käsittelen lähdetietoon perustuen Umbrellan historiasta, mikä on Umbrella -kansio ja mikä on sen tarkoitus. Umbrella-työkirjamenetelmä on osa EU:n Leonardo da Vinci pilottiprojektia vuosina 1997-2000. Projektin tehtävänä on ollut kehittää lastensuojelutyötä sekä erityisesti lastensuojelun jälkihuoltoa. Hankkeen koordinaattorina on toiminut Kaarinan sosiaalialan oppilaitos. Umbrella-työkirja on tehty alun perin sijoituksessa ja sijaisuhoollon piirissä olevien nuorten kanssa työskentelyä varten. (Timonen-Kallio 2000).

Osa-alueet sisältävät tehtäviä, joissa osioiden tarkoituksena on tukea nuorta kokonaisvaltaiseen itsenäistymiseen. Työkirjaa hyödynnetään selvitetessä, mitä nuori osaa ja mitä hänen tulisi vielä oppia. Tavoitteena on saada nuorelle positiivisia kokemuksia, jotka kasvattavat nuoren itsetuntoa ja antavat varmuutta ottaa vastaan uusia haasteita. Nuori on tarkoitus saada vähemmän riippuvaiseksi toisista ihmisistä ja heidän päätöksistään. (Timonen-Kallio 2000).

4.6 Riittävä uni vastaan univaje

Viikkosuunnitelma 8.3.2021-12.3.2021

Tällä viikolla olen yövuoroissa ja työnohjauksessa. Alustava suunnitelmani on jatkaa testiryhmän kokemusten kuvaamista ja valmistella tähän aiheeseen liittyvä diagrammi ja kuva.

Maanantain illasta keskiviikon aamuun 8.3.-10.3.2021

Aloitin viikon kahdella yövuorolla, josta pääsin keskiviikon aamuna. Työtehtävät olivat samantaisia kuin olen ne jo kuvannut 4.2.2021 päiväkirjamerkinnässä. Tähän aikaan kuukaudesta yövuorot ovat vähemmän kiireellisiä, koska esimerkiksi ei tarvitse kirjoittaa kuukauden yhteenvedoa sosiaalityöntekijälle ja vanhemmille.

Tapani on ollut yövuoroissa saada tehdyksi mahdollisimman nopeasti sellaiset työt, jotka saattavat tuottaa pientä meteliä. Pysin pitämään yövuorot niin rauhallisina kuin mahdollista, jotta lapset ja nuoret saavat nukkua ilman häiriötä. Yövuoron työtehtävät jaan tasaisesti kahden toista tunnin ajaksi, jolla varmistan pysyväni hereillä työvuoron ajan.

Ensimmäiseen yövuoroon menen tavallisesti ”samoilla silmillä” kuin olen samaisena aamuna herännyt, sillä minä en osaa nukkua juuri ennen yövuoron alkamista. Tästä syystä nukun yövuoron jälkeen seuraavaan iltaan ja herään vasta ennen yövuoroon lähtemistä. Viimeisen yövuoron jälkeen nukun vain vähän aikaa, jotta saan käännettyä unirytmieni takaisin normaaliin rytmiin. Tiedän tästä tavasta nukkua tulevan hetkellistä univajetta, mutta tämä toimii minulla.

Torstai 11.3.2021

Tämä päivä oli ensimmäinen kokonainen vapaapäivä yövuorojen jälkeen, joka meni pääasiassa yövuoroista palautumiseen. Työvuoroista palautuminen on tärkeää ja erityisesti yövuoroista. Työhyvinvoinnin näkökulmasta katsottuna minun tehtäväni on huolehtia riittävästä palautumisesta, jotta kykenen antamaan parhaan mahdollisen työpanokseni.

Perjantai 12.3.2021

Tänään oli lyhyt työvuoro, koska osallistuin työnohjaukseen ja tiimikokoukseen. Tässäkin työnohjauksessa oli case -työnohjaus, jossa keskityimme tietyn asiakkaan tilanteeseen hänen hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Tällä kertaa huomasin, ettei tiimin jäsenet olleet aluksi kaikki samaa mieltä menetelmistä. Kuten jo 12.2. päiväkirjamerkinnässä kirjoitin, ei tiimin jäsenillä ole tarkoitus puolustaa omaa kantaa. Työnohjaaja auttoi tiimin jäseniä huomioimaan erilaisia näkökulmia yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, jotta osaisimme ajatella ja toimia asiakkaan hyvinvoinnin lisäämiseksi. Mielestäni työnohjauksen hienoin anti on samanaikaisen ymmärryksen lisääntyminen kaikilla tiimin jäsenillä. Työntekijän näkökulmasta tarkasteltuna työnohjaukseen osallistuminen lisää turvallisuutta ja terveyttä sekä laatua ja tehokkuutta.

Tämän päivän työnohjauksessa sovittiin yhteisesti, että päivän case -asiakkaan ja hänen läheisten kanssa ryhdytään käyttämään sukupuu -menetelmää. Menetelmän tarkoituksena on osoittaa asiakkaalle, kuka hän on ja mistä hän tulee. Sukupuu -menetelmä on terapeutinen menetelmä, jonka tekemiseen löytyy internetistä ohjeita kuten Hietaniemen artikkeli Hyvä Terveys -lehdessä (2017). Mielestäni parhaimmat ohjeet löytyvät kirjoista, joita tulen käyttämään viikkoyhteenvedossa tähän aiheeseen liittyen.

Tiimikokouksessa käsiteltiin lasten ja nuorten asioiden pääkohdat menneestä ja tulevasta. Lisäksi tiimikokouksessa käsiteltiin osaston ja Yksikön yleisiä asioita.

Viikkokooste: Riittävä uni vastaan univaje

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan lähdetietojen kautta riittävän levon tärkeyttä niin lastenkodein asiakkaalle kuin myös yövuoroja tekeväälle ohjaajalle, koska nämä asiat nousivat esille tällä viikolla. Lisäksi kuvaan työnohjauksen antamaa näkemyksen ja päämäärän merkitystä tiimin jäsenille, koska tällä viikolla tiimini osallistui työnohjaukseen. Lopuksi kuvaan lyhyesti Sukupuu -menetelmän tarkoitusta ja tavoitteita asiakkaan hyvinvoinnin lisäämiseksi, koska tämä menetelmä valittiin tehtäväksi perhetyössä.

Yövuoroissa varjelen lasten ja nuorten unta, sillä riittävä uni on tärkeää heidän hyvinvoinnin ja kasvun kehityksessä. Lasten ja nuorten uni voi häiriintyä herkästi erilaisten tekijöiden

vaikutuksesta. Murrosikäinen nuori tarvitsee unta noin 10 tuntia. Mannerheimin lastensuojeluliiton mukaan (2019) murrosikäisen unen tarve ei vähene, mutta hormonien vaikutuksesta nukahtamisajankohta voi siirtyä myöhemmäksi. Myöhäisen nukkumaanmenon vuoksi nuorten uni-häiriöiden yleisin syy on aamuväsymys.

Yötyövuoroja tehdessäni minun tulee Glad' in mukaan (2020) kiinnittää palautumiseen enemmän huomiota kuin päivävuoroissa. Artikkelin mukaan on kaikkein tärkeintä pitää huolta riittävästä unesta vuorotyöstä huolimatta niin, että pyrkii yövuoron jälkeen mahdollisimman pitkään ja yhtäjaksoiseen uneen, vaikka kahdeksan tunnin keskeytymätön uni ei ehkä onnistuisikaan. Univaje altistaa ihmisen esimerkiksi tyypin 2 diabetekselle ja sydän- ja verisuonisairauksille. Mielestäni omasta jaksamisesta huolehtiminen on osa työhyvinvoinnin ylläpitämisessä, josta minulla on myös oma vastuu.

Hirvihuhdan & Litovaaran mukaan (2003, 168-169) organisaatiokielessä visioksi kutsutaan yhteistä näkemystä tai päämäärää, johon tiimi tähtää. Asiaan paneutuva työstäminen antaa suunnan ja tarkoituksen toiminnalle. Yhtenä toimintatapana on lähteä tiimin ajattelutavasta, mitä se haluaa saavuttaa. Tarkoituksena on koota tiimin ajatukset, jolloin sitoutuminen on luontevaa, kun ihmiset tunnistavat omat teesinsä yhteisestä koosteesta.

Sukupuusi -menetelmän tarkoitus on auttaa jäsentämään ja hahmottamaan perhetilanteen monimuotoisuutta esimerkiksi uusperheiden kohdalla ja kehittää yhteydenpidon mahdollisuuksia verkoston jäseniin (Kupiainen & Holmberg 2011, 47). Sukupuusi menetelmä soveltuu hyvin tunteiden ilmaisemiseen ja identiteettityöhön. Ijäksen mukaan (2005, 15) dialogisuutta on tapahtunut muun muassa lasten terävillä kysymyksillä, jotka ovat lisänneet ymmärrystä, sillä kysymyksiin on vastattava. Sukupuusi äärellä ovat vanhemmat kertoneet lapsilleen sukujensa vaiheista. Sukupuusi menetelmän yhtenä lähtökohtana perhetyössä on vanhemman ja lapsen välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. Karjalaisen mukaan (2019, 80) toiminnan periaatteita ovat läsnäolo ja hetkessä oleminen, vuorovaikutuksellisuus ja toimijalähtöisyys.

4.7 Tarkkaavainen läsnäolo

Viikkosuunnitelma 15.3.2021-19.3.2021

Tällä viikolla nuori tekee viimeisen osa-alueen, joka on pitkän tähtäimen suunnitelmat. Olen varannut valmiiksi tehtäviä Umbrella -kansioista, joka sisältää materiaalia nuoren itsenäistymisohjelmasta. Olen valinnut sellaisia tehtäviä, joista ei olla vielä nuoren kanssa puhuttu haavekarttaa tehtäessä, kun hän on suunnitellut haavekarttaan omaa tulevaisuuttaan. Nuori saa itse valita, mitkä tehtävät hän katsoo itselleen tarpeellisiksi.

Maanantai 15.3.2021

Tänään minulla oli aikainen aamuvuoro kello 8:30-20:30. Aamu alkoi raportin kuuntelemisella, lasten aamupalan syömisellä, aamulääkkeiden antamisella ja kouluun lähtemisen valvonnoilla. Heti tämän jälkeen siirryin pääkeittiöömme toiseksi työntekijäksi valmistamaan lounasta, kun toinen aamuvuoron työntekijä oli tullut töihin.

Lounaan ja pääkeittiön siivouksen jälkeen palasin takaisin osastolle. Pian ilmeni, että minun tulee jälleen pitää kasvat keskusteluja, joista kumpikin liittyi koulun käymisen tärkeyteen, kun kaksi lasta tuli kesken koulupäivän pois koulusta.

Illan olin läsnä lapsille ja nuorille sekä heidän tarpeilleen, jolloin yksi halusi päästä kuntosalille ja toinen tarvitsi apua housujensa prässäämiseen. Lapsille ja nuorille tulee antaa aikaa myös vain olemalla läsnä, sillä ohjaajan työ ei perustu vain ”temppeihin” eli erilaisiin määriteltyihin työtehtäviin. Lapset ja nuoret tarvitsevat aikaa aikuiselta, joka voi olla myös yhdessä oleskelua ja juttelua aiheista, jotka heitä kiinnostavat. Toisinaan voi käydä niinkin, että he tahtovat kuulla aikuisen kertomaa tarinaa, mikäli aihe on heistä kiinnostava.

Tiistai 16.3.2021

Tänään nuori käsittelee haavekartastaan viimeisen osa-alueen, joka oli pitkän tähtäimen tavoitteet. Tässä esimerkkikysymykset olivat seuraavat: Jos tahdot asunnon, millaisen? Jos tahdot säästää rahaa, miten paljon? Tähän nuori merkitsi omistusasunnon ja erilaisia kodin hankintoja, joihin aluksi kuului myös auto, jonka hän sitten hylkäsi ekologisista syistä. Keskustelimme tässä kohtaa säästämisestä ja velanotosta. Nuori kertoi, ettei hän tahdo ottaa velkaa kuin ehkä omistusasuntoa varten.

Kun nuori oli saanut haavekarttansa valmiiksi, kysyin häneltä seuraavia kysymyksiä: mitä mieltä hän oli haavekartan rakentamisesta, oliko sen tekemisestä hänelle hyötyä ja oppiko hän kenties jotakin uutta? Nuori kertoi, ettei kokenut oppineensa mitään uutta, koska hän merkitsi haavekarttaan omia mielipiteitä ja mieltymyksiä. Hän kuitenkin koki kartan tekemisen hyödylliseksi, sillä hänestä on tärkeää muistaa karttaan merkittyjä asioita. Eli haavekartta toimii hänelle muistuttajana tärkeistä asioista, sillä aina näitä asioita ei tietoisesti muista.

Olin varannut myös tehtäviä Umbrella -kansioista, jotka olivat aiheiltaan sellaisia, joita nuori ei ole vielä käsitellyt. Näistä tehtävistä nuori valitsi työn. Keskustelimme muun muassa siitä, mistä voi hakea kesätöitä, mitä velvollisuuksia työntekijällä on työpaikalla, miten on edukseen työpaikalla ja mitä se hyödyttää? Lopuksi pohdittiin työvoimatoimiston palveluita, jotka liittyvät työnhaku- ja opiskeluasioihin. Nuorelle mielenkiintoisin asia oli työvoimatoimiston tarjoama palvelu nimeltä Tietopankki, josta löytyy esimerkiksi Minä osaan -testi ja erilaisten

ammattialojen tehtäväkuvauksia ja minkä tyyppisiin työpaikkoihin voi tietystä ammateista työllistyä. Tähän nuori sanoi perehtyvänsä tarkemmin.

Keskiviikko 17.3.2021

Tänään oli työn kehittämispäivä, johon osallistui osastoni tiimi. Päivä kului nimensä mukaisesti työtehtävien kehittämisessä monella eri osa-alueella. Toimintamme teoreettinen viitekehys on ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys, jonka työmenetelmiä meillä ovat muun muassa ratkaisukeskeisyys, dialogisuus ja toivo. Näitä työmenetelmiä käytämme työssämme joka ikinen päivä, mutta silti aina on jotakin, mitä tulee kehittää paremmaksi - minä itse mukaan lukien. Näistä olen kertonut tässä opinnäytetyössä luvuissa toimipaikan toiminta-ajatus sekä toimipaikan tehtävä ja merkitys.

Suurin oivallukseni kehittämispäivästä oli kuitenkin neuropsykiatrisen menetelmätyö. En ole vielä suorittanut neuropsykiatrisen valmentajan koulutusta, joten en ole voinut olla varma siitä, vaikka olisin tehnytkin tätä menetelmätyötä - ymmärtämättä sitä itse. Nyt olen oivaltanut, että ainakin minulla on neuropsykiatrisen menetelmätyön työote. Olen pitkään tahtonut päästä neuropsykiatrisen valmentajan koulutukseen ja hakeudun sinne heti, kun saan sosionomiopintoni päätökseen.

Tänään sain kuulla tulevasta koulutuksesta nimeltä Jälkihuoltokoulutus, johon tahdon ehdottomasti mukaan. Tämä on tärkeää, sillä kuulemani mukaan jälkihuollon sosiaalityöntekijät ovat kertoneet nuorten tarvitsevan harjoitusta muun muassa asiointiin, aikatauluissa pysymiseen ja mihin nuori soittaa, jos ja kun tapahtuu jotakin tavallisuudesta poikkeavaa. Pidän koulutusta tärkeänä myös sen vuoksi, että syksyllä aloitan systemaattisemman työskentelyn itsenäistyneiden nuorten ja heidän omaohjaajien kanssa. Syksyllä sen vuoksi, että silloin alan 75% työajan sijasta tekemään 100% työaika, jolloin olen lastenkodissa enemmän läsnä. Mielestäni kouluttautuminen on oman työn ja laadun kehittämistä.

Torstai 18.3.2021

Tänään minulla oli myöhäisempi iltavuoro kello 14-22. Tänään oli siitä erikoinen päivä, että minulla oli mahdollisuus antaa lähes koko työaikani yhdelle lapselle. Tämän lisäksi kävin reflektovaa keskustelua vuorossa olleiden ohjaajien kanssa lapsen/nuoren kiittämisestä. Yhteistä näissä molemmissa oli lapsen/nuoren kuunteleminen, kannustaminen ja kiittäminen.

Sain tietää työvuoroon tullessani lapsen asiattomasta puhumisesta ja käyttäytymisestä toisia ohjaajia kohtaan ja tästä syystä minun tuli käydä lapsen kanssa kasvatuskeskustelu. Kun ensimmäinen sopiva hetki koitti, kysyin hänen ajatuksiaan omasta käytöksestä? Tämän jälkeen kerroin hyvistä tavasta puhua ja käyttäytyä toiselle ihmiselle, etenkin kun pyytää ja odottaa

saavansa jotakin. Aluksi lapsi yritti määritellä ohjaajan tekemisiä, eikä hän ollut vastaanottavainen ohjeistukseen ja poistui paikalta.

Hän tuli hetken kuluttua takaisin ja saimme aikaan hyvän keskustelun. Kokemukseni mukaan kuunteleminen, kannustaminen ja kiittäminen ovat arvostavassa keskustelussa tärkeimpiä elementtejä. Tähän samaan aiheeseen liittyi refleктоiva keskusteluni vuorossa olleiden ohjaajien kanssa. Kun lapsi/nuori puhuu ja käyttäytyy asiallisesti, tulee tämä kertoa hänelle pian. Eikä haittaa, vaikka kiittäminen tapahtuisi joskus hieman viiveelläkin, koska sillä on oma vaikuttavuutensa asiakkaaseen. Mielestäni lapsen/nuoren kuuluu saada tietää, että hänen onnistuminen on huomattu.

Perjantai 19.3.2021

Tänään minulla oli vapaapäivä ja tein muuta kuin opiskeluun tai työhön liittyvää.

Viikkokooste: Tarkkaavainen läsnäolo

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan lakilähdetietoihin viitaten, kun päiväkirjaraporteissa kerroin aamupalan valvonnasta, lääkkeiden antamisesta ja koulunkäynnin tärkeydestä, koska näistä aiheista olen tällä viikolla keskustellut lasten ja nuorten kanssa. Kerron myös lyhyesti TE-keskuksen palveluista ja erityisesti niistä palveluista, jotka ovat tarkoitettu nuorille, koska keskustelin aiheesta nuoren kanssa toimintatuokiolla. Viittaukseni Hirvihuhtaan ja Litovaaran liittyi työn kehittämiseen, koska tällä viikolla tiimilläni oli työnkehittämisspäivä.

Tärkeimmäksi asiaksi nostan tässä viikkoyhteenvedossa muiden tärkeiden asioiden lisäksi tarkkaavaisen läsnäolon, kun työskennellään lastenkodissa. Kerroin kappaleessa toimipaikan arvot ja eettiset periaatteet, että työtäni ohjaa aina voimassa olevat lait ja asetukset, Suomen perustuslaki ja Ihmisoikeuslaki. Tärkeimmät ovat Lapsen oikeuksien sopimus (UNISEF), Lastensuojelulaki (417/13.4.2007) ja Salassapitovelvollisuus (17 § 559/28.6.1994). (Yksikön sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma 2020). Näiden lisäksi on muitakin työhöni vaikuttavia lakeja kuten muun muassa Lääkehoito- ja Perusopetuslait.

Tarkkaavainen läsnäolo tarkoittaa myös nuoren tukemista kouluttautumisessa ja työllistymisessä haluamalleen alalle. Lisäksi tämä tarkoittaa omaa aktiivista vastuuta ottaa vastaan ja sisäistää työn kehittämisen liittyviä asioita ja tätä kautta lisätä työhyvinvointia. Yhteistä näissä kaikissa on kuunteleminen, kannustaminen ja kiittäminen, joka ei liity vain asiakkaiden kanssa tehtävään työhön. Oksasen ja Sollasvaaran mukaan (2017-2019, 43) lapsen ja nuoren kehuminen ja palkitseminen jo yrittämisestä antaa hänelle myönteisten tunnekokemuksien merkityksen.

Yksikössäni ravintosuosituksena käytetään Valtion ravitsemusneuvottelukunnan antamaa suomalaisten ravintosuositusta. Lapsille ja nuorille tarjotaan ravitsevaa ja monipuolista ruokaa. Yksikössä on päivittäin tarjolla aamiaisen, kaksi lämmintä ruokaa, välipala ja iltapala. Lapsia

ja nuoria ohjataan terveellisiin ruokailutottumuksiin. Ruokalistojen suunnittelussa kiinnitetään huomioita muun muassa annoskokoon, erityisruokavaliota noudattaviin ja nuorten omiin toiveisiin ja mieltymyksiin, ruuan makuun ja terveellisyyteen ja ruoan houkuttelevaan tarjolle aseteluun (Yksikön sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma 2020).

Yksikössäni turvallinen lääkehoito perustuu säännöllisesti seurattavaan ja päivitettävään lääkehoidosuunnitelmaan. Yksiköllä on Sosiaali- ja terveysministeriön Turvallinen lääkehoito -oppaan mukaan laadittu lääkehoidosuunnitelma, johon koko hoitohenkilöstö on perehdytetty. Lääkehoidosuunnitelmaa toteutetaan tarkasti yksikön hoitotyössä. Lääkehoidosuunnitelmaa päivitetään aina tarpeen mukaan, mutta vähintään vuosittain. Lääkepoikkeamat kirjataan yksikön toiminnanohjausjärjestelmään ja niistä tehdään kooste, jota käsitellään Yksikön kokouksissa. Poikkeamiin johtaneita syitä analysoidaan yhteisesti ja suunnitellaan tarvittavat toimenpiteet lääkevirheiden ennalta ehkäisemiseksi (Yksikön sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma 2020).

Perusopetuslain (628/1998) 7. luvun 26 § mukaan oppivelvollisen on osallistuttava tämän lain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Lisäksi 26 § lukee, että opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

TE-keskuksen internetsivulta te-palveluista löytyy paljon tietoa nuorille kuten löydä töitä, ammatinvalinta ja koulutus, jäämässä työttömäksi, tukea työllistymiseen ja nuoret. TE-palveluiden sivuston on erityisen tärkeä silloin, kun nuori valmistuu ammattiin, mutta ei ole ihan heti onnistunut löytämään itselleen työpaikkaa. TE-palveluiden nuorten sivuston mukaan työ on keskeinen osa elämää peruskoulun jälkeen, jolloin ei ole samantekevää, kuinka tämän ajan viettää. TE-keskuksen palvelut ovat tukena myös silloin, jos työ tai koulutus tuntuu olevan tavallista suuremman kynnyksen takana. Sivuston kautta saa myös tietoa, kuinka alle 30-vuotiaana työ- ja koulutusmahdollisuuksia vauhdittaa nuorisotakuu (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021).

Kun puhutaan työn kehittämisestä, niin Hirvihuhdan ja Litovaaran mukaan (2003, 120-121) on tärkeää tarkistaa suunnitelman toimintajärjestystä, jotta oma ajattelu selkeytyy. Toiminnan tavoitteen tarkistuksessa olisi hyvä huomioida, mitä ollaan tekemässä, mihin toiminnalla pyritään, millainen on tavoitteen koko ja mitkä resurssit ovat käytössä. Jos tavoite on liian suuri, suunnitellaan pieniä ja mielekkäitä välitavoitteita. Mikäli resursseista puuttuu esimerkiksi aikaa, tietoa, koulutusta tai materiaaleja, mistä niitä voi saada ja kuka voi auttaa? Lisäksi hyvässä suunnitelmassa on mietitty etukäteen tarvittavat korjaustoimenpiteet, aikataulu ja varauduttu mahdollisiin ongelmatilanteisiin.

4.8 Asiakkaan kohtaaminen ja tarpeet

Viikkosuunnitelma 22.3.2021-26.3.2021

Tällä viikolla on tarkoitus jatkaa nuoren kanssa haavekartan syventämistä Umbrella -kansion tehtävillä hänen valitsemillaan tehtävillä, joita ovat esimerkiksi arjen taidot, talousosaaminen, tulevaisuuden suunnittelu, lähimmäiskontaktit, viranomaispalvelut ja omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen.

Maanantai 22.3.2021

Tänään suunnitelmani oli jatkaa nuoren kanssa Umbrellan tehtäviä, mutta tämä tapaaminen peruuntui. Sen sijaan avaan keskustelua ohjaavan opettajan kanssa, kun hän kysyi, onko minulla aikomusta kertoa lastenkodin ”asiaksmateriaalista”? Tähän vastasin kieltävästi, sillä mielestäni olen johdannossa ja toimeksiantajan esittelyssä kuvannut näitä asioita riittävästi.

Olen tässä opinnäytetyössä kuvannut joitakin huomioitavia asioita yleisellä tasolla kuten toistojen tärkeydestä, kun työskennellään autismlapsen tai -nuoren kanssa. En kuitenkaan koskaan lapsen tai nuoren kohtaamisessa lähde diagnoosi edellä, vaikka sen sillä hetkellä jollakin tavalla huomioisinkin. Perustelen tämän sillä, etteivät esimerkiksi autismikirjon, ADHD- tai Tourette-oireiset lapset/nuoret ole sairaita, vaan oireet ovat heidän ominaisuuksia. Heidän kanssaan harjoitellaan useiden toistojen avulla erilaisempia asioita, jotta he oppisivat tulevaisuudessa elämään ominaisuuksiensa kanssa ja jopa hyödyntämään niitä mahdollisuuksien mukaan. Ajattelen, että yhtä lailla kuka tahansa ihminen oppii uusia asioita toistojen avulla. Nämä oireet voivat selittää lapsen/nuoren käyttäytymistä, mutta ne eivät määrittele heidän elämää.

Tiistai 23.3.2021

Tänään minulla oli vapaapäivä.

Keskiviikko 24.3.2021

Tänään jatkettiin nuoren kanssa tehtävien tekoa, jotka olin valinnut Umbrella -kansioista. Nuori valitsi tehtäviksi rahankäytön, ruokaostokset ja verot sekä maksuvaikeudet. Tarkastelimme kaikkia näitä budjetoinnin näkökulmasta.

Tiedustelin nuorelta hänen tietämystä erilaisten ruokatarvikkeiden hinnoista. Tehtävissä oli erikseen ohjeet, kuinka pidetään kirjaa tuloista ja menoista. Tehtäviin kuului miettiä, millaisia tuloja voi olla, kuten palkkatulo, työmarkkinatuki, opintoraha, asumistuki ja toimeentulotuki. Lisäksi mietittiin, mitä tuloja (tukia) voi saada ehkä yhtä aikaa ja mitä ei. Lisäksi tarkasteltiin erilaisia kuukausittaisia menoja, joita nuorella voi olla yksin asuessaan, kuten vuokra, sähkö,

vesi, vakuutukset, puhelin, pesutupa, ruoka, vaatteet, puhtaus, bussi, harrastukset ja muut sekalaiset menot.

Neuvoin nuorta pitämään kirjaa menoista ja tuloista, jolloin hän voi saada rahat riittämään paremmin. Lisäksi on tärkeää oppia vertailemaan hintoja ja tekemään sellaisia ostoksia, mihin on varaa. Kerroin nuorelle, että jokainen ihminen tietää etukäteen, mitä laskuja on tulossa ja milloin ne erääntyvät. Neuvoin nuorta, että olisi hyvä tapa oppia tasaamaan kuukausittaisia menoja säästämällä joka kuukausi, kuten esimerkiksi vakuutusmaksuja varten, joita tavallisesti maksetaan neljä kertaa vuodessa. Puhuimme myös säästämistä yleensä, koska on hyvä olla olemassa niin sanottu ”purskurirahasto” pahan päivän varalle.

Käsittelimme myös aihetta maksuvaikeudet. Tiedustelin nuorelta, kuinka hän toimisi, jos ei pysty maksamaan jotakin laskua? Kysyin myös, mitä toimintavaihtoehtoja hänellä olisi, jos hän haluaisi ostaa television, mutta hänellä ei ole tarpeeksi rahaa? Kaikkiin näihin sain häneltä hyviä ja järkeviä vastauksia.

Viimeisempänä aiheena käsittelimme verotusta. Kerroin nuorelle, että vaikka hän ei ehkä joutuisi heti maksamaan veroa palkastaan, on hänen siitäkin huolimatta hankittava verokortti työpaikkaan mentäessä ja annettava se työnantajalle. Puhuimme tulorajoista ja veroehdotuksesta, joista on syytä pitää hyvää huolta ja tarkistettava tietojen oikeellisuus. Nuori kiinnostui verotuksesta ja sanoi ottavansa asiasta lisää selvää. Sivusimme keskustelussa myös sijoittamisesta ja neuvoin häntä tutustumaan oman pankkinsa kotisivuihin, mitä siellä kerrotaan aiheesta.

Torstai 25.3.2021

Tänään minulla oli vapaapäivä.

Perjantai 26.3.2021

Tänään minulla oli myöhäisempi iltavuoro kello 10-22. Tämä päivä oli tavanomainen perjantai päivä, jonka kiireellisin hetki oli lasten/nuorten lomakuljetusten aikana. Kaikki lähtijät oli saatava liikkeelle sovittuina aikoina, sillä heidän perheet odottivat heitä kotiin.

Tämän jälkeen alkoi rauhallisempi aika, joka vietettiin Yksikköön jääneiden lasten ja nuorten kanssa. Ohjaajan työ ei perustu aina suorittamiseen erilaisten tehtävien tekemiseen, vaan se on läsnäoloa lapsille ja nuorille. Heidän kanssa voidaan lähteä esimerkiksi ulkoilemaan Pokemon -jahtiin tai käyttää heitä herkkuosoksilla.

Tämä on hieno tilaisuus myös lapsille /nuorille itselleen, jolloin he voivat saada enemmän jakamatonta huomiota aikuiselta. Tänäänkin eräs nuori ”pötkötti” sohvalla ja sanoi ”mukavaa, kun on rauhallista”. Viikonloppujen rauhallisuus vaikuttaa lapsiin/nuoriin samalla tavalla kuin aikuisiin - aina ei tarvitse suorittaa.

Lauantai 27.3.2021

Tänäänkin minulla oli myöhäisempi iltavuoro kello 10-22. Tänään aloitin kirjoittamaan omaohjattavani maaliskuun kuukausiyhteenvedoa, joka tulee olla tehty, tarkistettu ja postitettu joka kuun 8. päivä mennessä. Nyt tämän kirjoittamiseen oli hyvä tilaisuus, koska osa lapsista ja nuorista ovat kotijaksolla. Rauhalliset työvuorot viikonloppuisin on syytä hyödyntää, koska arkipäivistä ei koskaan voi tietää. Kuukausiyhteenvedon kirjoittamisessa on useita vaiheita kuten olen jo kertonut tässä opinnäytetyössä viikolla kolme keskiviikkona. Niin yhteenvedoissa kuin hoito- ja kasvatussuunnitelmissa kirjoitettujen tekstien tulee perustua faktaan eli tapahtuneisiin tosiasioihin, joista tulee olla kirjaus asiakkaan raportoinnissa. Yleisesti ajatellaan, että sitä mitä ei ole kirjattu, ei ole tapahtunut.

Pääsääntöisesti omaohjaajat ottavat vuorotellen päävastuun kuukausiyhteenvedon kirjoittamisesta niin, että ohjaajapari käy myös kirjoitetun tekstin lävitse ja tekee tarvittavat korjaukset ja lisäykset ennen kuin dokumentti ilmoitetaan esimiehelle tarkistettavaksi. Mielestäni on hyvin tärkeää, että lapsen/nuoren molemmat omaohjaajat ovat samaa mieltä dokumentin informaatiosta ja ”seisovat” kirjoitetun tekstin takana. Perustelen tämän kaikkien osapuolten eli lapsen/nuoren, omaohjaajien ja esimiesten oikeusturvalla ja tästä syystä kirjoitetun tekstin on perustuttava faktoihin niin, että ne voidaan tarvittaessa tarkistaa päivittäisraporteista.

Sunnuntai 28.3.2021

Tänäänkin minulla oli myöhäisempi iltavuoro, joka oli tempoltaan rauhallinen siihen asti, kun kotijaksolta palaavat lapset/nuoret tulivat takaisin. Tästä syystä minulla oli mahdollisuus tarkastella toisen omaohjattavani kuukausiyhteenvedoa ohjaajaparini kanssa. Intouduin päivittämään lapsen viikko-ohjelmaa arjenvastaavan ehdotuksesta ja lisäksi päivitin lapsille/nuorille uudet oman huoneen siivouslistat.

Ohjaajien työ on toisinaan hyvin kiireistä ja silloin ei aina ehditä edes kunnolla alas istumaan. Silloin tehdään kaikki tarvittava kuten myös rauhallisina työpäivinäkin. Sen kerran, kun on rauhallisia työpäiviä, voivat ohjaajatkin ottaa rauhallisemmin. Tästä syystä meillä ohjaajilla oli tänään mahdollisuus antaa intensiivisempää aikaa paikalla olleille lapsille ja rentoutua sekä hyödyntää vuorotellen Neurosonic -hierontapöydällä, josta mainitsin luvussa toimeksiantajan esittelyssä. Yksikköön on ostettu Neurosonic- hierontapöytä rentoutumishuoneeseen, joka on tarkoitettu lasten ja ohjaajien käyttöön.

Viikkokooste: Asiakkaan kohtaaminen ja tarpeet

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan lähdetietojen kautta viikolla esiin nousseita asioita, kuten esimerkiksi erilaisten ihmisten kohtaamista ja toistojen tärkeydestä, koska nämä asiat ovat tärkeitä asioita ohjaajan kohdatessa lapsia ja nuoria. Toisena aiheena kuvaan sijaishuollosta

itsenäistyvien nuorten tarpeita arjen taidoissa ja heidän osallisuuden tunteesta arjen taidoissa, koska edelleenkin toistot uusien taitojen opettelussa ovat tärkeitä asioita lapsille ja nuorille, koska aiheita käsiteltiin muuan muassa nuoren toimintatuokioissa.

Oksasen ja Sollasvaaran mukaan (2017-2019, 14) on tärkeää, että hyväksyy neurokirjon lapsen ja nuoren erilaisen tavan toimia aina, kun voi. Neuropsykiatrinen diagnoosi ei usein näy päällepäin, jolloin se erehdyttää edelleen ikävän usein ajattelemaan, että neurokirjon lapsi käyttäytyy huonosti tahallaan. Lapsen Autismi, ADHD ja Touretten oireyhtymä voivat merkittäväällä tavalla vaikuttaa siihen, miten helppoa tai vaikeaa heidän on oppia itsenäiseen elämään tarvittavat taidot ennen aikuisikää. Heidät tulee kohdata ennakkoluulottomasti ja ymmärtäen, jossa huomioidaan ennakointi, toiminnan ja ympäristön selkeytyminen ja tavoitteiden suhteuttamista yksilöllisiin taitoihin.

Törrösen & Munn-Giddings ´in mukaan (2018, 153) itsenäistymisen vaiheessa nuoret tarvitsevat erityisesti vakautta elämäänsä eli jatkuvuuden tunnetta ja luottamusta toisiin ihmisiin, ammatillista tukea eli vastuunjaon selventämistä ja nuorten tasapuolista kohtelua, sosiaalisia suhteita eli tunnetta siitä, ettei ole yksin sekä terveydenhuoltoa psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen.

Itsenäistyvät nuoret voivat olla enemmän huolissaan arkisesta selviytymisestä ja kokea, ettei heillä ole ketään aikuista, joka tukisi heitä. Nuorelle itsenäistymisen vastuu arjesta ja taloudesta tulee äkillisesti heidän harteilleen. Tällöin heidän huoli kasvaa omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista sekä siitä, mistä löytää tai miten saa pidettyä tärkeän opiskelu- tai työpaikan (Törrönen & Munn-Giddings 2018, 153-154).

4.9 Sijaishuollon jälkeen

Viikkosuunnitelma 29.3.2021-2.4.2021

Tällä viikolla saan nuoren kanssa tehtyä viimeiset tehtävät, joiden tekemiseen olen varannut aikaa kaksi päivää. Tämä viikko tulee olemaan minulle lyhyt viikko 75 prosenttisen työajan takia ja tämän vuoksi minulla on vain kaksi työpäivää.

Maanantai 29.3.2021

Tänään tehtiin nuoren kanssa viimeiset tehtävät Umbrella -kansioista. Saimme tehtyä loput aiheet, joita olivat: naapurit, lääkärissä käynti ja seksi. Tämän jälkeen tiedustelin nuorelta, tietääkö hän, mistä ja miten hankitaan esimerkiksi virkatodistus, passi ja verokortti. Lopuksi kerroin nuorelle, mitkä paperit on syytä säilyttää kuten esimerkiksi sopimuspaperit, verotodistus, koulu- ja työtodistukset. Kyseisiä papereita ei koskaan missään tilanteessa luovuteta

alkuperäisinä mihinkään, vaan alkuperäisistä toimitetaan kopiot. Viimeisenä asiana kerroin identiteettivarkauksista.

Nuoren kanssa tarkasteltiin hyviä naapurisuhteita sosiaalisten suhteiden näkökulmasta. Tehtävässä naapurit tarkasteltiin tapoja, kuinka tulla toimeen naapureiden kanssa ja miksi se on tärkeää? Joskus asiat eivät mene hyvin naapureiden kanssa ja tästä syytä mietimme, millaisista asioista saattaa tulla erimielisyyksiä? Kerroin nuorelle, että jos asukkaasta on tehty monia valituksia, pahin asia mikä voisi tapahtua on, että hän saa hädän kodistaan.

Aloitin puhumisen lääkärin luona käymisestä, ajanvarauksesta ja erityisesti tarvittavista tiedoista, joita ajanvaraus kysyy ensimmäisenä. Osattavia asioita on kysyttäessä kertoa oma nimi, sosiaaliturvatunnus (hetu) ja yhteystiedot, jonka lisäksi he kysyvät varsinaisen vaivan oireet. Tästä syystä olisi hyvä, että on mitannut esimerkiksi oman kuumeen ennen ajanvarausta.

Kerroin myös, että on hyvin tärkeää aina muistaa pyytää lääkärintodistus etenkin, jos opiskelee tai on työelämässä mukana. Oppilaitoksella ja työnantajalla on oikeus saada lääkärintodistus työkyvyttömyydestä sairaudesta johtuen, sillä tämä vaikuttaa esimerkiksi opiskelijalla opiskelujen edistymiseen tai työssä käyvällä palkan maksuun.

Aiheesta seksi, kysyin nuorelta muun muassa: mitä tarkoittaa treffeille meneminen, millaisia asioita ei pitäisi tapahtua vakituksessa seurustelussa, milloin on oikea aika harrastaa seksiä, mitä ehkäisy tarkoittaa ja tietääkö nuori, miten kondomia käytetään sekä mitä voi tehdä, jos ehkäisy on unohtunut? Tämän jälkeen keskustelimme erilaisista ehkäisykeinoista ja niiden luotettavuudesta.

Tiistai 30.3.2021

Tänään minulla olisi ollut iltavuoro kello 14-22, mutta olinkin sairauslomalla.

Keskiviikko 31.3.2021

Tänäänkin minulla olisi ollut iltavuoro kello 14-22, mutta olin sairauslomalla.

Torstai 1.4.2021

Tänään aloitin pääsiäisen vieton ja suunnitelmani on vain levätä ensi maanantaihin asti.

Viikkokooste: Sijaishuollon jälkeen

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan lähdetietojen kautta nuoren kanssa käytyjen keskusteluiden näkökulmasta tarkasteltuna arkitaitojen ja niiden vaikutuksista osallisuuteen, koska näistä aiheista keskusteltiin nuoren toimintatuokiossa. Sijaishuollosta itsenäistyvä nuori on saattanut

odottaa sijaishuollon loppumista kovasti ja hän voi yllättyä, kuinka itsenäistymisen jälkeinen elämä onkin erittäin vaativaa (Törrösen & Munn-Giddings 2018, 155).

Törrösen ja Munn-Giddings´in mukaan (2018, 149) osallisuus sitoo nuoret sosiaalisiin verkostoihin, jotka sisältävät keskinäisiä velvoitteita. Velvoitteet ovat henkilöiden välisiä, mutta ovat myös yhteisöllisestä näkökulmasta katsottuna merkittäviä, esimerkiksi tunnetta kuulumisesta tiettyyn opiskelu- tai työpaikkaan, naapurustoon, kansakuntaan, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoleen ja varallisuusryhmään.

Työkokemukseni mukaan kaikilla itsenäistyvillä nuorilla ei ole olemassa sellaista aikuista, jonka puoleen voisi kääntyä mietityttävissä tai ongelmallisissa asioissa. Törrösen & Munn-Giddings´in mukaan (2018, 154) itsenäistymisvaihe vaikuttaa helpommalta niillä nuorilla, joilla on ihmisiä, joiden puoleen kääntyä ja joilta kysyä apua. Tästä syystä pidän erityisen tärkeänä, että sijaishuollossa elävälle lapselle/nuorelle ryhdytään tekemään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa verkostokarttaa, jossa voidaan hyödyntää esimerkiksi sukupuu -menetelmää.

Hyvänä lähtökohtana pidetään Törrösen & Munn-Giddings´in mukaan (2018, 148), että hyvin sosiaalisesti verkostoitunut ihminen voi hyvin ja kiinnittyy paremmin yhteiskuntaan. Määtän mukaan (2018, 158) nuorten kouluttautuminen ja työllistyminen on keskeinen yhteiskunnallinen tavoite. Työllistyneille nuorillekaan ei ole itsestään selvää säännöllinen ja riittävä toimeentulo.

4.10 Itsemääräämisoikeus ja MAPA-koulutus

Viikkosuunnitelma 5.4.2021-9.4.2021

Tällä viikolla tulen saamaan työpaikkaohjaajalta mielipiteen ja mahdolliset korjausehdotukset tästä opinnäytetyöstä. Kun olen tehnyt tarvittavat korjaukset, tulen tulostamaan tämän työn nuoren vanhempia varten, joka osallistui haavekartan rakentamiseen. Asia on sovittu nuoren kanssa, koska päiväkirjamerkinnoissa olen kuvannut käsiteltäviä aiheita, en nuoren haaveita tai ajatuksia käsitellyistä asioista.

Ymmärrän, etten luovuta mitään dokumenttia ilman esimiesteni lupaa Yksikön ulkopuolelle ennen kuin he ovat tarkistaneet kirjoitukseni, jotta siinä ei olisi kamalia asiavirheitä tai esimerkiksi liian paljastavia tietoja asiakkaista. Myös esimieheni pitivät hyvänä ideana sitä, että annan opinnäytetyöni nuoren vanhempien luettavaksi/tarkistettavaksi. Keskustelin asiasta myös nuoren kanssa ja hän hyväksyi sen, että annan opinnäytetyön hänen vanhempien luettavaksi.

Maanantai 5.4.2021

Tänään minulla oli myöhäinen iltavuoro kello 10-22. Normaalien työtehtävien lisäksi päivitin lasten/nuorten omien huoneiden siivousohjeistuksen. Yksikössämme koulupäivän jälkeen lapset viettävät hiljaisen tunnin, joka on tarkoitettu läksyjen tekoon ja huoneen siistimiseen. Tästäkin huolimatta huoneiden siistiminen tapahtuu useimmilla lapsilla korkeintaan siivouspäivinä.

Nuori voi niin halutessaan kieltäytyä huoneensa siivoamisesta, koska hän voi. Ohjaajat eivät voi pakottaa häntä siivoamaan. Nuori voi kokea, että hänellä on omaan huoneeseen päättämisoikeus, jopa sotkuiseen huoneeseen. Tässä tilanteessa on kysymys hänen itsemääräämisoikeudesta.

Nuori harjoittelee elämisen taitoja, joihin kuuluu oman huoneen siisteydestä huolehtiminen. Puhtaus ja siivoaminen eivät ole lapsen/nuoren tärkeysjärjestyksessä kovinkaan korkealla. Mielestäni asiakas siivoaa paremmin, kun ohjaaja siivoa yhdessä asiakkaan kanssa. Kokemukseni mukaan on olemassa niitäkin lapsia ja nuoria, jotka tahtovat siivota huoneensa ilman aikuisen apua tai vähintäänkin niin, että heitä tuetaan lähellä ohjeistaen.

Tiistai 6.4.2021

Tänään minulla oli yövuoro ja tein normaalit yövuoron työtehtävät mukaan lukien koronasiiouksen, joista olen kirjoittanut jo 4.2. torstaina. Yön tunteina luin lehtiartikkelia lastensuojelulaitoksissa työskentelevien ohjaajien työstä. Artikkelissa kerrottiin, kuinka ohjaajat vaihtavat alaa pian kahden vuoden jälkeen työn kuormittavuuden ja väkivaltaisen luonteen takia.

Olen tehnyt ohjaajan työtehtäviä pelkästään lastensuojelulaitoksissa yhdentoista vuoden ajan ja vieläkin en tekisi mitään muuta työtä. Nykyinen työpaikkani on vaativan laitoshoidon yksikkö ja voin todeta, ettei esimerkiksi väkivaltatilanteita ole ollut joka päivä, ei edes joka viikko tai kuukausi. En väitä, etteikö ohjaajilla joskus olisi vaikeita tilanteita. Uskon vahvasti, että Yksikköni toiminnan teoreettinen viitekehys, jotka ovat ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys, näkyy ohjaajien käytännön työssä lapsille/nuorille eli ratkaisukeskeisyytenä, dialogisuutena ja toivoa antavana.

Vaikeat tilanteet pyritään ennakoimaan, mutta joskus ne eskaloituvat. Yksikköni on kouluttanut kaikki ohjaajansa haasteellisen käyttäytymisen ennaltaehkäisevän ja hallinnan MAPA-koulutuksella. Tämä koulutusohjelma varmistaa, että minulla on kaikki tarvittava taito mahdollisen riskikäyttäytymisen hallintaan käyttämällä MAPA:n erilaisia fyysisiä interventioita, joiden tavoitteena on riskien minimoiminen vaarantamatta työntekijää ja kannustavaa suhdetta, jonka olen asiakkaaseen luonut. Koulutuksen myötä olen sitoutunut vastaamaan itseni ja muiden

huolenpidosta, hyvinvoinnista, suojaamisesta ja turvallisuudesta MAPA:n arvojen ja filosofian mukaisesti.

Työnantajani on valinnut MAPA-ohjelman, koska sen filosofia, opetukset ja opetetut taidot vastaavat organisaationi arvoja. Koulutusohjelmassa opetetut fyysiset interventiot perustuvat tyyppillisiin käyttäytymismalleihin ja riskeihin, joita henkilökunta saattaa kohdata. Parhaasta huolenpidosta ja hyvinvoinnista huolehtiminen samalla, kun koko organisaation suojaaminen ja turvallisuus varmistetaan, vaatii jatkuvaa harkintaa, opiskelua ja harjoitusta noudattamalla lainsäädäntöä ja suosituksia, organisaation käytäntöjä ja menettelytapoja sekä näyttöön perustuva toimintaa ja ammatillisia ohjeita.

Ohjaajan näkökulmasta katsottuna Mapa-koulutukset luovat turvaa ja suojaa kaikille läsnäolijoille kuin myös huolenpitoa ja hyvinvointia. Koko henkilökuntaa koulutetaan samanaikaisesti, jolloin kaikille tulee sama ymmärrys erilaisten tilanteiden vaadittavista toimenpiteistä. Mapa-koulutuksia on kaksi, joita ovat Mapa perusteet ja Mapa vaativat asiakastilanteet. Kumpikin koulutus kestää kaksi päivää. Nämä koulutukset ovat voimassa kaksi vuotta, jonka jälkeen koulutukset tulee käydä uudelleen.

Henkilökohtainen mielipiteeni on, ettei kaikista ihmisistä ole työskentelemään ohjaajana lastenkodeissa. Olen usein kuullut lauseen ”miten sä voit työskennellä sellaisessa paikassa, mä en voisi, koska säälisin siellä asuvia lapsia”. Juuri tästä on kysymys, sillä heitä ei tule sääliä vaan heille tulee osoittaa ymmärtämystä. Toiseksi, jos nämä lapset/nuoret huomaisivat ohjaajan säälivän heitä, he sen huomattessaan saattavat käyttää ohjaajan tuntemaa sääliä hyväkseen. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että ohjaajan työtä tulisi jokaisen työstä kiinnostuneen ainakin kokeilla. Itse en tekisi mitään muuta kuin ohjaajan työtä lastenkodissa kaikista vaikeistakin tilanteista huolimatta, sillä työ on asiakkaiden suunnalta myös hyvin palkitsevaa.

Keskiviikko 7.4.2021

Tänään pääsin aamulla työvuorosta, sillä olin yövuorossa. Torstaipäivä meni minulta levätessä ja palautuessa.

Perjantai 9.4.2021

Tänään minulla oli lyhyt työpäivä, koska osallistuin vain työnohjaukseen ja osastoni tiimikokoukseen. Päällimmäisenä ajatuksena minulle jäi työnohjauksesta mieleen, että meidän ohjaajien tulee sietää lasten asioiden kehittymisen hitautta. Me olemme lapsille ja nuorille rinnalla kulkijoita, jossa tärkein tehtävä on edistää heidän hyvinvointia ohjaamalla ja opastamalla.

Viikkokooste: Itsemääräämisoikeus ja MAPA-koulutus

Tässä viikkoyhteenvedossa kuvaan lähdetietojen kautta nuoren kieltäytymistä oman huoneen siivouksesta itsemääräämisoikeuden näkökulmasta tarkasteltuna, koska aihe nousi esille lastenkodin arjessa. Toisena aiheena kuvaan MAPA-koulutusohjelmaa, jonka arvoja ja filosofiaa ovat huolenpito, hyvinvointi, suojaaminen ja turvallisuus, koska luin kuluneen viikon aikana lehtiarikkelin ohjaajien kuormittava

Nuori voi esimerkiksi kieltäytyä siivoamasta omaa huonettaan, jolloin hän käyttää itsemääräämisoikeuttaan ja olla siivoamatta. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 2. luvun 8 § ja 10 § mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Tämän mukaan asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä, jolloin asiakas voi esimerkiksi kieltäytyä huoneen siivouksesta. Tällöin asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 2. luvun 10 § mukaan alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Tämä tarkoittaa, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa kuten esimerkiksi lastenkodeissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu.

Suomen MAPA-keskuksen kotisivujen mukaan lyhenne tulee englanninkielisestä nimestä Management of Actual or Potential Aggression, joka käännettynä tarkoittaa haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisy ja hallinta. Keskuksen sivuston mukaan MAPA on toimintamalli, joka antaa keinoja haasteellisen ja aggressiivisen käyttäytymisen hallintaan ja ennakointiin.

MAPA:n kehitystyö alkoi Englannissa 40 vuotta sitten ja lisenssin omistava kansainvälinen CPI (Crisis Prevention Institute Inc.) jatkaa koulutuksen aktiivista kehittämistä. Koulutus on BILD-ACT:in sertifioima perustuen Restraint Reduction Network:in koulutusstandardeihin. Koulutusstandardit varmistavat käytettyjen fyysisten rajoittamismenetelmien, hyvän asiakasturvallisuuden, asiakkaan perusoikeuksien ja arvokkuuden säilyttämisen sekä koulutuksen laadun. Suomen MAPA-keskus on Laurean Hyvinkään kampuksella (Suomen MAPA-keskus).

MAPA:n kouluttajakoulutukset alkoivat Hyvinkään Laurea-ammattikorkeakoulun organisoimana vuonna 2005, siitä menetelmä levisi laajemmalle Suomeen. MAPA:n arvoja ja filosofiaa ovat huolenpito, hyvinvointi, suojaaminen ja turvallisuus. Tästä syystä MAPA soveltuu laaja-alaisesti ja koulutuksia järjestetään muun muassa erityisopetuksen, lastenpsykiatrian, lastensuojelun,

vanhuspalveluiden ja somaattisen hoitotyön aloilla. Ennaltaehkäisevät taidot ovat välttämättömiä haastavan ja kriisikäyttäytymisen turvallisessa vähentämisessä (Suomen MAPA-keskus).

MAPA:ssa huolenpito tarkoittaa kunnioitusta, arvokkuutta ja empatiaa, ei-tuomitsematonta ja asiakaskeskeistä lähestymistapaa. Hyvinvointi tarkoittaa emotionaalista ja fyysistä tukea, itsenäistymisen edistämistä, valinnanmahdollisuutta ja hyvinvointia. Suojaaminen tarkoittaa haavoittuvien asiakkaiden oikeuksien suojaamista ja turvaamista sekä haittojen minimointia. Turvallisuus tarkoittaa turvallisia, tehokkaita ja harmonisia yhteistyösuhteita (Suomen MAPA-keskus).

5 Testiryhmän kokemukset haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyödyistä

Tässä opinnäytetyössä Haavekartta -menetelmän rakentamisen ja käyttämisen hyödyistä tarkastellaan itsenäistyvän nuoren ja neljän aikuisen näkökulmasta katsottuna. Onnistuin saamaan neljä aikuista ihmistä rakentamaan ja käyttämään haavekarttaa, jonka he ovat tehneet ohjeistuksen mukaan vuonna 2020 (Liite 1) käyttäen haavekartan kaikkia osa-alueita. Testiryhmän jäsenet ovat aikuisia ja he ovat olleet mukana työelämässä vuosien ajan. Kukin testiryhmän jäsen on toinen toisilleen tuntematon ja jokainen heistä teki omalla tahollaan oman haavekartan. Tulen esittämään heidän kokemuksiaan haavekartan rakentamisen ja käyttämisen kokemuksiinsa löytämäni menetelmän ETSI-mallin (Liite 4) mukaan.

Hirvihuhdan & Litovaaran teoksessa on (2003, 223-225) menetelmä ETSI-malli, joka pohjautuu arvostavaan haastatteluun, jonka pääkohtia ovat etsiä onnistumisia, tutkia ihannetilaa, suunnitella prosessia ja innostaa toteuttamaan. Tarkoituksena on, että tavoitteita tarkennetaan usein ja huomio kiinnitetään edistymisiin, jolloin vahvistuu oma onnistuminen ja joka synnyttää prosessin aikana myös uusia mahdollisuuksia.

Etsi onnistumisia kohdassa tarkastellaan seuraavia asioita: mitä toimivaa jo on, mitä hyödyllistä tehdään, miten sitä saadaan aikaan, mitkä asiat mahdollistavat onnistumiset ja mitä tärkeää tapahtui, joka teki onnistumisen mahdolliseksi? Ihannetilan tutkimisessa tarkastellaan, mitä parhaimmillaan voidaan saavuttaa ja mitkä ovat unelmamme? Prosessin suunnittelussa tarkastellaan, millaisiin iskulauseisiin tai lausumiin voisimme tiivistää unelmamme, mitä konkreettisia tavoitteita sovitaan ja mitkä ovat tärkeitä, mitkä kiireellisiä tavoitteita? Toteuttamisen innostamisessa tarkastellaan, miten toimimalla varmistetaan unelman toteutuminen, miten tarkalleen ottaen toimimme, että tavoitteet toteutuvat ja valitaan vastuuhenkilö projektille (Hirvihuhta & Litovaara 2003, 223-224).

Testiryhmän jäsenet rakensivat Haavekartan syksyllä 2020 ja olimme etukäteen sopineet, että tulen lähettämään heille kyselykaavakkeen (Liite 3), jossa tiedustelen heidän kokemuksia

Haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä. Olen koonnut testiryhmäläisten vastauksia alla olevaan taulukkoon ETSI-mallin mukaisesti.

<p>Etsi onnistumiset</p> <ul style="list-style-type: none"> -hyvä parisuhde -säästöt ja velattomuus -talouskirjanpito -työ -opiskelu -perheen tuki -ystävät -terveys -koti -voimavarat muuhun tekemiseen -säännöllinen työ -yhteinen aika perheen kanssa - - 	<p>Tutki ihannetilaa</p> <ul style="list-style-type: none"> -enemmän aikaa parisuhteelle ja perheelle -säästöjä muuta käyttöä varten -työssä kehittyminen -uusi harrastus -enemmän säästöjä, vähemmän työtä -elämänlaadun lisääminen -opiskelupaikka -remontoitu koti -ulkomaan matkat -esimiestehtävät -päivätyö -voimaannuttavat asiat ja tekemiset -itsensä toteuttaminen
<p>Suunnittele prosessi</p> <ul style="list-style-type: none"> -aikataulutus kalenterin avulla -budjetin suunnittelu -säästäminen remonttiin, matkusteluun ja pahan päivän varalle -ammattitutkinnon saaminen -keskittyminen lyhyen ja pitkän tähtäimen suunnitelmiin -arjen suunnittelua -omaan jaksamiseen panostaminen -vapaa-ajan lisääminen 	<p>Innosta toteuttamaan</p> <ul style="list-style-type: none"> -tavoitteellinen toiminta -välitavoitteiden toteutuminen -sitoutuminen suunnitelmaan -haavekartan säännöllinen tarkastelu -huomataan onnistumiset -säästöjen karttuminen -velkojen vähentyminen - - -

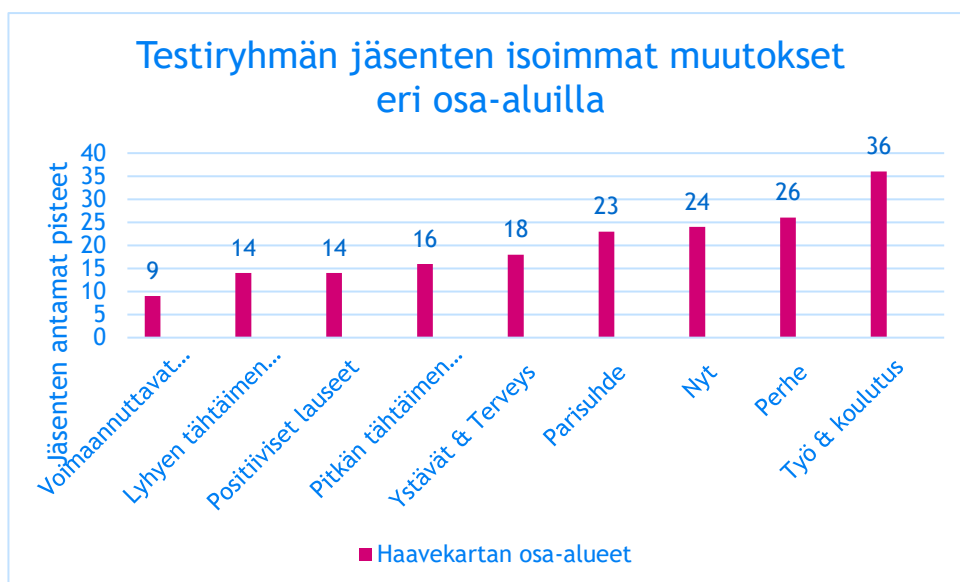
Taulukko 1. Testiryhmän jäsenten vastauksia ETSI-mallia soveltaen.

Seuraavaksi kerron joitakin heidän mietteitä. Perheen, terveyden ja varallisuuden koettiin olevan tärkeimpiä asioita, jotta voidaan kokea elämän olevan hyvällä tolalla. Tärkeänä pidettiin saada tehdä työtä, jota rakastaa. Puolet vastaajista kävivät työssä ja opiskelivat yhtä aikaa, jossa tavoitteina oli kehittyä työssään, saada lisää vastuuta tai enemmän vapaa-aikaa. Erään vastaajan suurin haave liittyi työhön. Hänellä haaveena on päästä työskentelemään vakituisesti esimiestehtävissä, jolloin työn säännöllisyys mahdollistaa oman ja perhe-elämän suunnittelua eri tavalla kuin aikaisemmin. Yhdellä vastaajalla haaveena on saada toteuttaa itseään ja toisella haavekartan käyttäjällä suurimmat haaveet liittyivät opiskelupaikan, työpaikan ja hyvän työyhteisön saamiseen.

Vastaajat kokivat parhaimpien ajatusten syntyvän hetkissä, kun ei tarvitse keskittyä mihinkään tärkeään. Parhaat ajatukset tulivat iltaisin rauhallisessa ympäristössä kodin askareissa, autossa työmatkalla tai käsitöitä tehdessä.

Testiryhmän jäsenet tekivät haavekarttansa joko vihkoon ja pitivät sitä yöpöydällä tai paperille, jonka kiinnittivät seinälle tai vaatekaapin oveen. Heidän kertomansa mukaan sitä oli helppo silmäillä eli käyttää. He olivat huomanneet ajatusten välillä kehittyneen, jolloin haave oli joissakin osa-alueissa muuttanut muotoaan ja edellytti kartan päivittämistä.

Kaksi testiryhmän jäsentä käytti haavekarttaa intuitiivisesti. Alun perin hän oli ajatellut jollekin osa-alueella luoda aikataulun, mutta pandemia kuormitti arkea ja erityisesti työtä niin paljon, että hän luopui ajatuksesta. Useimmilla testiryhmän jäsenillä oli pääasiassa käytössä jokin apuväline tavoitteellisessa toiminnassa. Eräs intuitiivisesti haavekarttaa käyttänyt kuitenkin koki olevansa tavoitteessaan nyt pidemmällä kuin oli etukäteen kuvitellut olevansa. Toinen jäsen kertoi välillä palanneensa haavekartan äärelle, kun jokin haavekarttaan merkitty tilanne tai asia toteutui.

Kuvio 2. Testiryhmän jäsenten isoimmat muutokset haavekartan käyttämisen aikana.

Testiryhmän suurimmat tavoitteet olivat joko lyhyen tai pitkän tähtäimen tavoitteita. Haavekartan käyttämisen aikana suurimmat muutokset liittyivät työhön, jotka vaikuttivat positiivisesti perheeseen, työhön ja parisuhteeseen. Eräällä suurimmat muutokset haavekartan avulla tapahtuivat terveydessä ja vapaa-ajassa. Yksi haavekartan käyttäjä kertoi, että melkein kaikissa osa-alueissa tapahtui muutoksia parempaan.

Eräs testiryhmän jäsen huomasi karttaa rakentaessaan, miten hyvin asiat lähtökohtaisesti olivat. Kaksi vastaajaa kertoi, että teki hyvää miettiä omaa elämää osio osiolta ja koota elämää samalla selvittäen, kuka on ja mitä haluaa saavuttaa. Lisäksi kertomansa mukaan oli kiva huomata pandemian myötä, miten paljon heidän perheen arkeen jo kuului entuudestaan sellaisia voimaannuttavia asioita ja tekemisiä, joita pandemian myötä yleisesti ihmisille suositeltiin. Kaikkien testiryhmän jäsenten kokemus haavekartan käyttämisessä oli voimaannuttava, sillä haaveiden toteutuessa he saivat uutta virtaa. Eräs testiryhmän jäsen kertoi kokeneensa oivalluksia omasta elämästään, kun hän rakensi haavekarttaa.

Kaikki testiryhmän jäsenet kokivat hyötyneensä haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä, sillä se auttoi heitä jäsentämään asioita. He huomasivat haavekartan avulla paremmin sen hyvän, mitä arjessa jo on, jota ei aina väsymykseltään muista kiireisen arjen keskellä. Esimerkiksi kartan silmäily auttoi keskittymään opiskeluun, jotta ei luovuttaisi kesken. Eräs haavekartan rakentaja ja käyttäjä kertoi, että parasta oli saada haaveilla ja tehdä niistä totta. Tämän rakentajan mukavin tapahtuma haavekartan käyttämisen aikana oli saada mahtava duunipaikka, jossa hänellä itsellään on hyvä olla.

6 Yhteenveto ja pohdintaa

Keskityin tässä opinnäytetyössä haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyötyihin rakentajalleen. Työelämässä näiden sanojen tilalle kuuluvat paremminkin visio, suunnitelma tai tavoite, sillä työssä halutaan ajatella järkevästi, jossa unelmia tai haaveita ei koeta järkeviksi. Hirvihuhdan ja Litovaaran mukaan (2003, 16) ratkaisukeskeisessä ja valmentavassa keskustelussa on oleellista, että haastateltavan ajatukset tulevaisuudesta otetaan vakavasti.

Haaveet eivät aina toteudu sellaisenaan, oleellisinta on lähteä liikkeelle oikeaan suuntaan. Oikeaan suuntaan mentäessä ihminen muuttuu, jolloin hänen tavoitteensakin muuttuvat, jolloin alkuperäinen haave saa uusia piirteitä. Kun haaveen haluaa toteutuvan, on sen hyväksi tehtävä työtä tietoisesti ja päättäväisesti. Tavoitteet kannattaa pilkkoa niin pieneksi, että niillä on mahdollisuus toteutua ja samalla miettiä konkreettisia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Tästä syystä haavekarttaan on hyvä merkitä erikseen lyhyen ja pitkän tähtäimen tavoitteita. Ratkaisukeskeiseen ajatteluun kuuluu, että pienin askelin tehdyt muutokset johtavat parempaan ja suurempaan lopputulokseen (Hirvihuhda & Litovaara 2003, 17, 19, 39, 57).

Harjun mukaan (2000, 54, 64) haavekartan tehtävänä on nimensä mukaan olla kartta, opas, jossa varsinaisen matkan tekee ihminen itse. Haavekartan rakentamisen peruskysymys on: milaista elämä on, kun haaveeni on totta? Haavekartta -menetelmän käyttö tähtää myönteisten muutosten aikaan saamiseen kiinnittämällä huomio siihen, mikä toimii ja mitä hyvää halutaan

lisää. Toimivien asioiden havaitseminen lisää ihmisten onnistumisen uskoa ja innostusta. (Hirvihuhta & Litovaara 2003, 221).

Mielestäni päämäärä on hyvä pitää mielessä, jossa matka kohti päämäärää on yhtä tärkeää. Matkan aikana harjoitellaan ja opitaan uusia asioita ennen päämäärän saavuttamista. Toisinaan uusia asioita tulee harjoitella useita kertoja ennen kuin uusi taito on opittu. Toisinaan opitaan virheistä, jolloin harjoitellaan lisää tai ainakin opitaan, ettei näin kannata tehdä. Yhtä tärkeää on osata pyytää apua sellaiselta ihmiseltä, joka on kyseisessä taidossa hyvä. Opitun taidon kokemuksen jakaminen moninkertaistaa iloa uuden oppimisessa.

Haavekartta -menetelmä on ratkaisukeskeinen työskentelytapa, jonka rakentamisella ja käytämisellä on voimavaroja lisäävä vaikutus. Haavekarttaan merkitään visuaalisesti näkyviin vain positiivisia asioita, sillä niillä on rakentajaan voimaannuttava vaikutus. Karttaan merkitään myös realistiset tavoitteet kuten esimerkiksi toiveammatti, jolloin voidaan havaita käytössä olevat vahvuudet ja mahdollisuudet. Samanaikaisesti pyritään erityisesti huomioimaan myös uinuvat voimavarat. Juuri tässä kohtaa näkyy korostuneesti ratkaisukeskeinen ajattelutapa, koska ratkaisukeskeisen työskentelyn painopiste on toivon herättämisessä. Siihen keskittyminen avaa tietä muutokselle ja auttaa asiakasta elämään itselleen parempaa elämää (Huotari & Tamski 2010, 47).

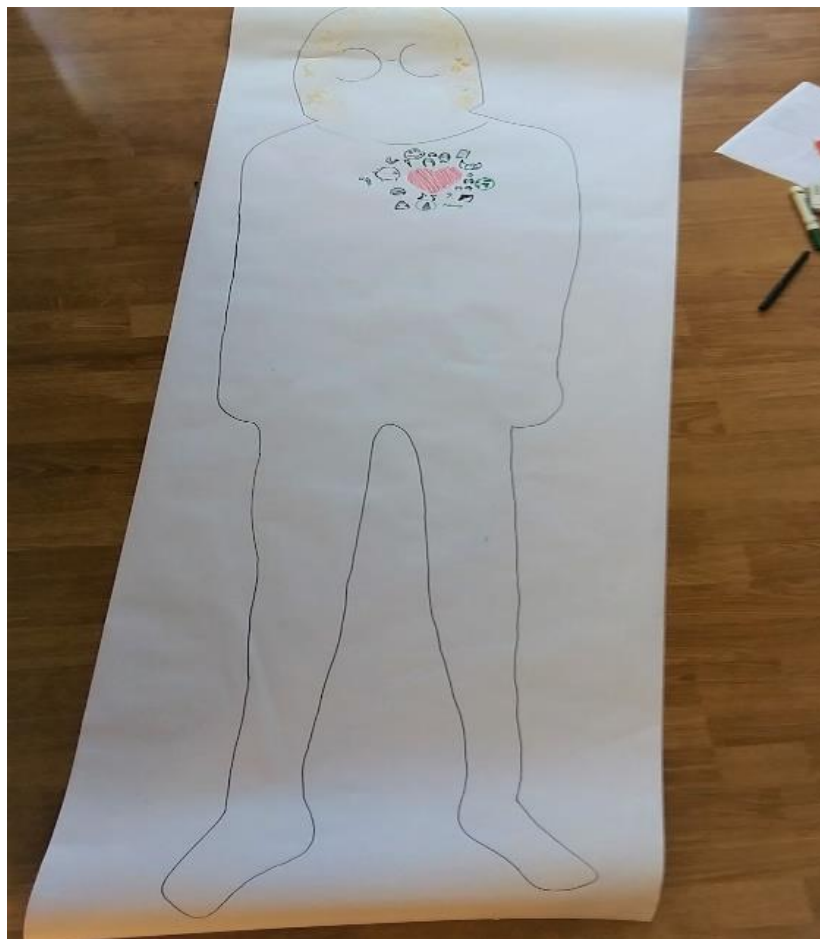
Kun työskentelin nuoren kanssa, havaitsin nuoren siirryttyessä haavekartan rakentamisesta Umbrella -tehtäviin, että osa tehtävistä oli hänelle jo osaksi tuttuja. Tehtävät olivat tuttuja, koska niitä oli käsitelty haavekarttaa tehtäessä. Tällöin nuori saattoi kokea onnistumisen tunnetta, koska hän oli jo oppinut ne. Nuoren kannalta on tärkeää, että tavoitteita tarkennetaan usein ja huomio kiinnitetään edistymisiin, jolloin vahvistuu hänen oma onnistuminen ja joka synnyttää prosessin aikana myös uusia mahdollisuuksia. Tästä syystä pohdin ratkaisu- ja voimavarakeskeisyyden teoriaa haavekartta -työskentelyn ja nuoren itsenäistymisohjelman näkökulmasta.

Ratkaisukeskeisen lähestymistavan olennaiset piirteet ovat tulevaisuuteen suuntautuminen ja tavoitteellisuus, voimavarojen ja toiveikkuuden nostaminen, edistys tapahtuu pienin askelin, tasavertaisuus ja yhteistyö sekä arvostaminen. Lisäksi työskentelyssä ovat tärkeitä asioita myönteisyys, luovuus, leikkisyys ja huumori keskusteluissa ja ajattelussa. Samanaikaisesti on syytä muistaa, että ongelmiin on monia vaihtoehtoisia ratkaisuja (Mannström-Mäkelä & Saukkola 2008, 48). Sillä ratkaisu- ja voimavarakeskeisyyden kolme ydinperiaatetta ovat: Jos jokin ei ole rikki, älä korjaa sitä. Kun tiedän mikä toimii, tee sitä lisää sekä jos jokin ei toimi, tee jotain muuta (Huotari & Tamski 2010, 48).

Kun pohdin Yksikköni ratkaisukeskeisyyden viitekehystä arjessa, suhtaudumme esimerkiksi ongelmatilanteissa seuraavasti: Ongelma on vain ongelma, sillä kaikkiin asioihin löytyy ratkaisu, ennemmin tai myöhemmin. Tässä edesauttavat uteliaisuus, positiivinen asenne ja

tulevaisuuteen suuntautuminen, koska nämä auttavat ratkaisujen löytymisessä. Yksikköni ohjaajat ovat sitoutuneet ratkaisukeskeiseen työskentelyyn.

Haavekartan rakentaminen ja käyttäminen ei edellytä tiettyä ikää tai sukupuolta ja tästä syystä Haavekartta -menetelmää voidaan soveltaa myös pienemmille lapsille (Kuva 1). Olen soveltanut Haavekartta -menetelmää työssäni lastenkodissa ja nuorisokeskuksessa. Tähän tarvitaan lapsen pituista kartonkia, kyniä, kuvia ja sakset. Haavekartan täyttämiseen voi käyttää värikyniä kirjoittamiseen/piirtämiseen ja tai leikkaa-liimaa kuvia. Ohjeistukseen kuuluu, että lapsi käy kartongin päälle makuulle ja avustaja piirtää kartonkiin lapsen ääriviivat. Tämän jälkeen lapsi täyttää haavekartan itselleen tärkeillä asioilla.

Kuva 1. Haavekartan soveltaminen pienen lapsen kanssa. Omat kuvat.

Pään kohdalle merkitään haaveet, jotka tahdotaan toteuttaa. Sydämen kohdalle merkitään ne tärkeimmät asiat juuri nyt ja niiden ympärille seuraavaksi tärkeimmät asiat. Käsivarsiin merkitään positiiviset asiat, jotka on kuullut itsestään toisilta ihmisiltä. Jalkoihin merkitään harrastukset ja vapaa-aika, mitä tekee, mitä haluaisi tehdä ja missä haluaa kehittyä. Kun kehonkuva

on täytetty eli lapsen haavekartta on valmis, leikataan kuva irti kartongista ja kiinnitetään se seinälle.

Haavekartta-menetelmän käyttö soveltuu kaikille ikään, sukupuoleen tai ammatti katsomatta. Tässä opinnäytetyössä olen kuvannut nuoren ja neljän aikuisen kokemuksia haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä. Heidän kertomistaan kokemuksista voidaan päätellä, että kaikkien kokemukset olivat vain positiivisia. Tästä johtuen voidaan tehdä johtopäätös, että haavekartta-menetelmää tulisi hyödyntää paljon enemmän kuin sitä nyt tehdään. Menetelmän käytöstä hyötyisivät kaikki ihmiset ja yhteisöt. Tämän vuoksi kysynkin, miten paljon hyötyisivätkään he, jotka tarvitsevat eniten apua oman elämänsä laadun parantamiseksi?

6.1 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen pohdintaa

PONT vaati minulta sitoutumista kymmenen työskentelyviikon aikana päiväkirjaraportointiin, koska opinnäytetyö oli muodoltaan päiväkirja. Päiväkirjaraportointiin kirjattiin työskentelyssä tulleita asioita peilaten niistä opinnäytetyön tavoitteisiin ja teoreettiseen tietoon. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyö vaati tarkan aikataulutuksen, jonka kesto oli 15 viikkoa ja tämä toteutettiin ajalla 1.2.-14.5. Aikataulu sisältää suunnittelun, toteutuksen ja julkaisun. PONT:ssa tuli tehdä viikkosuunnitelma, päiväkirjamerkinnot ja viikkokohtaiset analyysit, jotka lähetettiin viikoittain ohjaavalle opettajalle luettavaksi.

Koulutukseni ja työkokemukseni lisäksi ammatillisia valmiuksiani lisää oma kiinnostus työhön, jota teen. Mielestäni oma kiinnostus asiaan tekee minut avoimeksi vastaanottamaan ja oppimaan uutta niin työssäni kuin opiskelussani. Hetkeä ennen päiväkirjaraportoinnin aloittamista, oli suunnitelmani miettiä jokaiselle viikolle etukäteen jokin tietty teema, johon olisin keskittynyt. Heti ensimmäisen viikon jälkeen huomasin, että työpäivieni sisältö ”saneli” teemat, joista kirjoitin viikkoyhteenvedoissa lähteisiin viitaten. Ohjaajan työ lastenkodissa on usein hektistä ja mielestäni tämä näkyy myös minun päiväkirjaraportoinneissa ja viikkoyhteenvedoissa repaleisina teemoina, johon mielestäni vaikuttaa myös minun rajallinen työaika vapaa-päivineen.

Tämän opinnäytetyön kirjoittamisen alussa koin aloittamisen vaikeaksi, vaikka kirjoittaminen itsessään ei ole minulle vaikeaa. Kirjoittamisen alkuun päästyäni ja sen edetessä, sain arvokasta tukea ja neuvoja viikoittain ohjaavalta opettajalta. Muutaman kerran koin ikään kuin muistinmenetyksiä, jolloin käännyin työkavereiden ja johtajan puoleen kysymään neuvoa tai mielipidettä. Myös opiskelijoista koostuvasta opinnäytetyöryhmältäni sain tukea silloin, kun sitä tarvitsin. Kaikki nämä tahot olen kokenut kannustaviksi.

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö on menetelmä, joka edellyttää sitoutumista kirjoittamiseen, jotta sen saa valmiiksi määräaikaan mennessä. Myös haavekartan rakentaminen ja käyttäminen edellyttää sitoutumista, mikäli haluaa haaveiden toteutuvan.

Sain työelämän palautteen Yksikköni opinnäytetyötäni ohjaavalta työntekijältä. Palautteen mukaan opinnäytetyötäni voidaan käyttää tukena nuorten itsenäistymisohjauksessa. Ohjaavalle työntekijälle uutena asiana tuli päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö. Hänen mukaansa yhteistyö minun, opinnäytetyöntekijän kanssa sujui hyvin.

Työssäni olen kohdannut mitä moninaisempia ihmisiä. Mielestäni tässä työssä on mahdollisuus kasvaa työntekijänä ja ihmisenä eteenpäin, mutta kuten Särkeläkin kirjoittaa (2001, 134), se voi myös kasvaa ylivoimaiseksi. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että osaa pitää itsestään huolta. Työssäni olen ollut aidosti kiinnostunut heidän elämästään ja heidän elämänsä laadun parantamisesta, sillä yksi yhteisöllisyyden ilmenemismuoto on auttaminen (Pessi & Seppänen 2011, 297). Mielestäni kukaan täällä ei selviä ilman toista.

Mukavinta PONT:in tekemisessä huomasin oman kirjoittamisen kehittyneen ja koin oivalluksia omassa työssäni. Koin keskustelut työkavereiden kanssa kannustavina, jotka odottivat saavansa lukea opinnäytetyöni. Kaikkein hienointa oli nuoren aktiivinen osallistuminen oman haavekartan rakentamiseen. Nuori kertoi heti ensimmäisenä osallistumispäivänään, että karttaa tehdessä hänelle tuli hyvä mieli, joka kesti loppuun asti. Jo karttaa tehdessä nuori havaitsi omat vahvuutensa ja työskentelyn edetessä hän tunnisti asiat, joita hänen tulee vielä harjoitella.

Haastavinta PONT:in tekemisessä oli nuoren ja minun aikataulujen yhteensovittaminen. PONT ei olisi toteutunut näinkään hyvin, jos en olisi mennyt myös vapaapäivinäni työskentelemään nuoren kanssa. Tämä johtui siitä syystä, että teen opiskeluni vuoksi 75 prosentista työaika ja tavallisesti työvuoroni kestää 12 tuntia. Lisäksi nuori oli paikalla osan aikaa viikosta, joka omalta osaltaan rajoitti meidän työskentelyaikaa. Toisinaan minulla saattoi olla ehkä vain 1 työvuoroviikossa ja toisinaan 3 tai neljä. Koin haastavaksi myös sen, että en voinut keskittyä vain haavekarttaan. Nuoren ollessa pois paikalta, kuvasin työtäni ja esiin nousseita ajatuksia ja tilanteita lastenkodissa. Koen vahvasti, että juuri tästä syystä opinnäytetyöni on hyvin rikkonainen, jolloin eri teemat vaikuttavat irrallisilta.

Haasteita lisäsi ohjaavan opettajan korjausehdotukset rikkonaisuuteen ja teemojen irrallisuuteen liittyen. Ymmärrän hyvin, ettei kaikista päiväkirjamerkinnoistä olisi tarvinnut kirjoittaa viikkokoosteisiin, mutta ne olivat itselle tärkeitä oman ammatillisen kehittymisen näkökulmasta tarkasteltuna. Tämä kuitenkin lisäsi hieman omaa epävarmuutta, jolloin päätin antaa opinnäytetyöni luettavaksi viikolla 8 Yksikköni johtajalle, opinnäytetyötäni ohjaavalle kasvatustavastavalle, työkavereilleni ja oikolukijalle. Koin saamani palautteet erityisen tärkeiksi, jotka sain osastoni työntekijöiltä ja tästä syystä jätän rikkonaisilta ja irrallisilta vaikuttavat teemat opinnäytetyöhöni ilman suurempia muutoksia.

Haasteista huolimatta koin saamani ohjauksen ohjaavalta opettajalta arvokkaaksi. On sanomatakin selvää, että jossakin vaiheessa omalle kirjoitukselle ”sokeutuu”, eikä näe mahdollisia virheitä, turhia tekstejä tai asioiden rönsyilyjä. Koin, että ohjaavan opettajan ohjauksessa opin ja kehityin taitavammaksi kirjoittajaksi ja kirjoittamisesta olen aina harrastanut.

Olen syventänyt omaa osaamistani haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyödyistä rakentajalleen. Tämän menetelmän käyttäminen on ratkaisukeskeistä, jonka perusfilosofia näkyy lauseissa: Älä korjaa sitä, mikä ei ole rikki. Tee lisää toimivia asioita. Tee pieni muutos siihen, mikä ei toimi. Jos jokin ei toimi, tee jotain muuta ja erilaista. Kaikki nämä filosofiset ajatukset toteutuvat toimeksiantajani ja ohjaajien työssä, sillä toimintatapamme on todeta aikaisemmin tapahtuneet asiat, mutta keskitymme tulevaan (Hirvihuhta & Litovaara 2003, 65, 135).

Tämän opinnäytetyön kirjoittamisen aikana opin hyödyntämään paremmin ratkaisukeskeisen ja voimavarakeskeisen työn periaatteita, joita tarvitsen työssäni lastenkodissa. Olen oppinut, että näitä periaatteita voidaan soveltaa esimerkiksi ihmisten kohtaamisessa, vahvuuksien löytämisessä ja heikkouksien vahvistamisessa. Näihin kaikkiin löytyy erilaisia menetelmiä, jotka ovat ratkaisu- ja voimavarakeskeisiä kuten ETSI-malli arvostavaan keskusteluun, avoimet kysymykset tai haavekartta- ja sukupuu -menetelmä.

Lopuksi tahdon kiittää Yksikköni kaikkia työntekijöitä hienoista keskusteluista ja saamastani tuesta, jotta olen onnistunut opiskelemaan ja kirjoittamaan tämän opinnäytetyön. Suurimmat kiitokset annan kuitenkin nuorelle, joka osallistui haavekartan rakentamiseen, sillä hänen avulleen opinnäytetyöni onnistui parhaalla mahdollisella tavalla. Kiitän myös kaikkia testiryhmän jäseniä, jotka antoivat arvokasta tietoa haavekartan rakentamisen ja käyttämisen kokemuksesta. Lopuksi kiitän läheisiä ihmisiä, jotka ovat tukeneet minua kiitettävästi koko sosionomiopiskelun ajan.

6.2 Kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää toimeksiantajan nuoren itsenäistymisohjelmaa niin, että Haavekartta -menetelmä käynnistäisi itsenäistymisohjelman. Toimeksiantajan tarkoituksena on hyödyntää opinnäytetyötäni käyttämällä Haavekartta -menetelmää osana nuoren itsenäistymisohjelmaa.

Yksikössä on käytössä työmenetelmänä itsenäistyvien nuorten kanssa Umbrella -kansio ja vuonna 2019 opinnäytetyönä tehty ”Itsenäistynvä nuori -opas vaativan lastensuojeluyksikön henkilökunnalle”. Kehittämäni haavekartta on tarkoitettu lastenkodin ohjaajien käyttöön ja erityisesti itsenäistyvän nuoren omaohjaajille.

Sain ajatuksen, että nuoren itsenäistymisohjelman toteutuksen jälkeen nuorelle annettaisiin infopaketti hänen pois muuttaessaan. Infopaketti sisältäisi hänen tekemänsä haavekartan ja Umbrella -kansioista tehdyt tehtävät, joista voisi olla hänelle hyötyä tulevaisuudessa.

Opinnäytetyössäni keskityin pääasiassa haavekartan rakentamisen ja käyttämisen hyötyihin rakentajalleen ja kehittää toimeksiantajan nuoren itsenäistymisohjelmaa niin, että Haavekartta -menetelmä käynnistäisi nuoren itsenäistymisohjelman. Lastenkodin arjessa lapsille ja nuorille opetetaan ohjatusti/auttaen muun muassa oman huoneen siivousta, pyykinpesua ja ruuan valmistusta, jotka ovat ikään kuin valmennusta tulevaan nuoren itsenäistymisohjelmaan. Tästäkin syystä käytin nuoren kanssa haavekartta-työskentelyn jälkeen Umbrella -kansion työtehtäviä.

Olen tehnyt ohjaajan työtehtäviä lastenkodeissa useiden vuosien ajan ja vielä ensimmäisessäkään paikassa nuorten itsenäistymisohjelmaa ei ole toteutettu systemaattisesti ajan kanssa. Usein on niin, että nuori aloittaa itsenäistymisharjoitukset vain joitakin kuukausia aikaisemmin ennen kuin hän täyttää 18 -vuotta. Nuoren muuttaessa omaan asuntoon, saattaa nuori kuvitella osaavansa erilaisia asioita kuten viranomaisasioita, eikä tästä syystä ota/hyödynnä esimerkiksi jälkihuollon palveluita. Kokemukseni mukaan usein on käynyt niin, ettei nuori osaa niin hyvin kuin itse kuvitteli. Juuri tämä hetki voi olla nuorelle vaarallinen, jotta hän ei kulkisi elämässään väärään suuntaan.

Mielestäni lastensuojelutyötä lastenkodeissa tulisi kehittää ainakin nuoren itsenäistymisohjelman osalta, jotta se käynnistettäisiin riittävän ajoissa ja työskentely olisi systemaattisempaa sekä säännöllistä. Lisäksi nuorelle tulisi koota hänen kanssa tehdyistä itsenäistymisohjelman tehtävistä ja harjoituksista kansio, jonka nuori ottaisi mukaansa omaan asuntoon muuttaessaan. Tämä sen vuoksi, että silloin nuorille jäisi itselleen niin sanottu infopaketti, johon hän voi palata tietoa tarvitessaan.

Nuoren aloittaessa itsenäistymisohjelmaansa käynnistäisi hän sen omaa haavekarttaa rakentamalla, joka pitää nuoren positiivisuutta yllä samalla kun kartoitetaan hänen vahvuudet ja heikkoudet. Itsenäistymisohjelman tarkoituksena on syventää nuoren tietoja ja taitoja vahvistaen ja harjoittelemalla uusia taitoja.

Kun aloitin työskentelyn nykyisessä työpaikassani kaksi vuotta sitten, kerroin johtajalle heti omasta kiinnostuksestani kehittää nuoren itsenäistymisohjelmaa. Tämän opinnäytetyön myötä olen saanut työssäni uuden vastuualueen työpaikkani nuoren itsenäistymisohjelman vetäjänä yhdessä nuoren omaohjaajan kanssa. Ehdotuksestani olemme suunnitelleet nuoren itsenäistymisohjelman käynnistyvän, kun hän täyttää 17 -vuotta, jolloin tapaamisia ja erilaisia itsenäistymisharjoituksia olisi vähintään kerran viikossa yhden tunnin ajan.

Koen puutetta nuoren laskujen maksamisen harjoittelussa, jota toivoisin vielä kehitettävän nuoren itsenäistymisohjelmassa. Olen huomannut, että lastenkodeissa ei pystytä itsenäistävän nuoren kanssa harjoittelemaan laskujen maksamista. Toivon, että tähän voitaisiin kehittää jokin menetelmä. Nuorten on opittava toinen toistaan tärkeimpiä asioita, kuten sopimuksissa ja aikatauluissa pysyminen. Jo pelkästään näiden taitojen oppiminen ovat osoittautuneet tärkeiksi jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden kertoman mukaan.

Tutkimusaiheena haavekartta olisi oivallinen, koska en löytänyt ensimmäistäkään tutkimusta aiheesta. Tällä menetelmällä on monta nimeä kuten aarrekartta, unelmakartta ja haavekartta, jotka kaikki ovat yleisesti tunnettuja. Näitä menetelmiä on hyödynnetty niin lastenkodeissa kuin maahanmuutto- ja päihdetyössä, mutta siltikään menetelmän käytön vaikutuksista ei ole vielä tehty tutkimusta.

Olen itse käyttänyt haavekartta-menetelmää vuodesta 2011 työssäni ja omassa elämässäni, koska se luo positiivisuutta. Tähän opinnäytetyöhön osallistuneet henkilöt, nuori ja neljä aikuista, kokivat kaikki vain positiivisia asioita haavekartan käytön myötä. Heidän kertomansa mukaan haavekartan rakentaminen ja käyttäminen auttoivat muistamaan hyvät ja tärkeät asiat silloinkin, kun ei oikein jaksaisi. Heille tuli kartan rakentamisesta ja käyttämisestä hyvä mieli, josta he saivat positiivista energiaa jaksamiseen arjessa.

Jos ja kun joku tekee tutkimuksen haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä, voisi tutkimuksessa keskittyä positiivisuuden laatuun ja mittaamiseen. Haavekartan avulla voidaan parantaa muun muassa työhyvinvointia työtiimeissä, urheilijan treeniohjelmaa, perheiden hyvinvointia, maahanmuuttajien integroitumista valtaväestöön ja kuten tässä opinnäytetyössä, lastensuojelussa itsenäistävän nuoren ja yksittäisen ihmisen elämässä. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta ajateltuna haavekartta-menetelmää tulisi hyödyntää paljon enemmän sosiaali- ja terveysaloilla, koska menetelmän käyttö lisää yhteiskunnassa positiivisuutta kansalaisten keskuudessa. Kaikissa näissä yhteinen asia on elämänlaadun parantaminen kaikilla elämän osa-alueilla.

7 Lähteet

Painetut

- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Harju, K. 1999. Aarrekartan avulla kohti uutta. Juva: WSOY.
- Harju, K. 2000. Valmiina muutokseen. Juva: WSOY.
- Hietaniemi, H. 2017. Tee terapeutin sukupuu - löydät vastaukset perhesalaisuuksiin. Viitattu 16.3.2021. <https://www.hyvaterveys.fi/artikkeli/mieli/tee-terapeutin-sukupuu-loydat-vastaukset-perhesalaisuuksiin>
- Hirvihuhta, H. & Litovaara, A. 2003. Ratkaisun taito. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Huotari, A. & Tamski E-L. 2010. Tammenterhon tarinoita: kirja valmennuksesta. Mikkeli: Eeva-Liisa Tamski omakustanne.
- Ijäs, K. 2005. Sukupuu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karjalainen, A-L. 2019. Luovan toiminnan työtavat. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Kiesiläinen, E. 2002. Ratkaisukeskeisyys lastensuojelussa. Lopputyö. Liittoinen.
- Komi, T. 2012. Unelmat luotsaavat tulevaisuutta. Kotilääkäri 10/2012, 34-37.
- Kupiainen, A. & Holmberg, M. 2011. Arki haltuun sekvenssimenetelmällä. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Kyrönseppä, U & Rautiainen, J-M & Airio, T. 1990. Omahoitajamenetelmä. Lastensuojelun keskusliitto. Helsinki: Painopörssi Oy.
- Mannström-Mäkelä, L. & Saukkola, K. 2008. Voimaannuttavan ohjaamisen käsikirja: kaaoksesta arjen hallintaan. Helsinki: Palmenia Helsinki University.
- Martela, F. 2014. Onnellisuuksien psykologia. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) 2014. 30 - 62. Positiivisen psykologian voima. Juva: Bookwell Oy.
- Määttä, M. 2018. Työtä, osaamista ja arjen taitoja - Ohjaamot tehtäväänsä määrittelemässä. Teoksessa Gissler, M. & Kekkonen, M. & Känkänen, P. 2018, 158 - 168. Nuoret palveluiden pauloissa. Helsinki: PunaMusta Oy.
- Oksanen, J. & Sollasvaara, R. 2019. Esteille hyvästit! Opas autismikirjon sekä ADHD- ja Tourette-oireisten lasten kasvattajille. Esteetön lapsuus neurokirjon lapselle ja nuorelle 2017-2019 -hanke. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Pessi, A. B. 2014. Myötätunto onnen lähteenä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) 2014. 179 - 199. Positiivisen psykologian voima. Juva: Bookwell Oy.
- Pessi, A. B. & Seppänen, M. 2011. Yhteisöllisyys. Teoksessa Saari, J. (toim.) 2011. Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus. Vilna: Balto Print. 288 - 313.
- Raami, A. 2016. Älykäs intuitio ja miten käytämme sitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Vaajakoski: Gummerus Oy.

- Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki Käytäntö ja soveltaminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Sajaniemi, N. & Mäkelä, J. 2014. Ihminen voi hyvin joukossa. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) 2014. (136 - 159). Positiivisen psykologian voima. Juva: Bookwell Oy.
- Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Timonen-Kallio, E. 2000. Umbrella -työkirja: itsenäisen elämän ABC. Turku: Turun ammatti-korkeakoulu.
- Törrönen, M. & Munn-Giddings, C. 2018. Sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten emotionaalinen kiintymys. Teoksessa Gissler, M. & Kekkonen, M. & Känkänen, P. 2018, 147 - 157. Nuoret palveluiden pauloissa. Helsinki: PunaMusta Oy.
- Uusitalo-Malmivaara, L. 2014. Positiivinen psykologia - mitä se on? Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) 2014, 18 - 27. Positiivisen psykologian voima. Juva: Bookwell Oy.
- Uusitalo-Malmivaara, L. 2014. Hyveet ja luontevahvuudet. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) 2014, 63 - 84. Positiivisen psykologian voima. Juva: Bookwell Oy.

Sähköiset

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Viitattu 10.4.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=itsem%3%A4%3%A4r%3%A4%3%A4misoikeus#L2P8>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 14.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Avohuolto. Viitattu 7.2.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L7P34>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Sijoitus avohuollon tukitoimena. Viitattu 7.2.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L7P37>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Kiireellinen avohuollon tukitoimi. Viitattu 7.2.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L7P37b>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Lapsen kiireellinen sijoitus. Viitattu 7.2.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensu#L8P38>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen. Viitattu 7.2.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L9P40>

Perusopetuslaki 1998/628. Viitattu 16.3.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L7P26>

Salassapitovelvollisuus 17 § 28.6.1994/559. Viitattu 14.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559#a559-1994>

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. Viitattu 14.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P36>

UNICEF. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 14.1.2021. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

Glad, L. 2020. Vuorotyö voi viedä unet - lääkäriltä 6 neuvoa siihen, kuinka parantaa nukkumista vuorotyössä. Viitattu 13.3.2021. <https://duunitori.fi/tyoelama/vuorotyö-uni>

Halonen, V. 2019. Itsenäistyvä nuori -opas vaativan lastensuojeluyksikön henkilökunnalle. Opinnäytetyö: Laurea. Viitattu 1.2.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/228746/Itsenaistyva_nuori_opas_vaativan_lastensuojeluyksikon_henkilokunnalle.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Ihmisoikeusliitto 2015. Viitattu 14.2.2021. <https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/03/Ihmisoikeusliiton-toimintakertomus-2015.pdf>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019. Nuoren nukkuminen. Viitattu 13.3.2021. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/nuoren-nukkuminen/>

Minilex. 2015-2021. Työnantajan velvollisuus järjestää työnohjausta. Viitattu 14.2.2021. <https://www.minilex.fi/a/ty%C3%B6nantajan-velvollisuus-j%C3%A4rjest%C3%A4%C3%A4-ty%C3%B6nohjausta>

Pesäpuu ry. Care Day - sijaishuollon juhlapäivä. Viitattu 14.2.2021. <https://pesapuu.fi/care-day/>

Suomen MAPA-keskus. Viitattu 10.4.2021. <https://suomenmapakeskus.fi/mapa/>

Talentia 2017. Viitattu 14.2.2021. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

THL 2021. Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuollon asiakassuunnitelma. Viitattu 21.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-asiakassuunnitelma>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2021. Viitattu 16.3.2021. <https://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/nuoret/index.html>

Vilkman, S. 2014. Omaohjaajatyö lastensuojelulaitoksessa. Opinnäytetyö: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.2.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/74505/Vilkman%20Susanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Väestöliitto 2018. Hyvä kysymys. Vinkkejä hyvinvoivaan parisuhteeseen. Viitattu 21.2.2021. <https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/parisuhteen-lahtokohtia-vinkkejä-hyvinvoivaan-parisuhteeseen/>

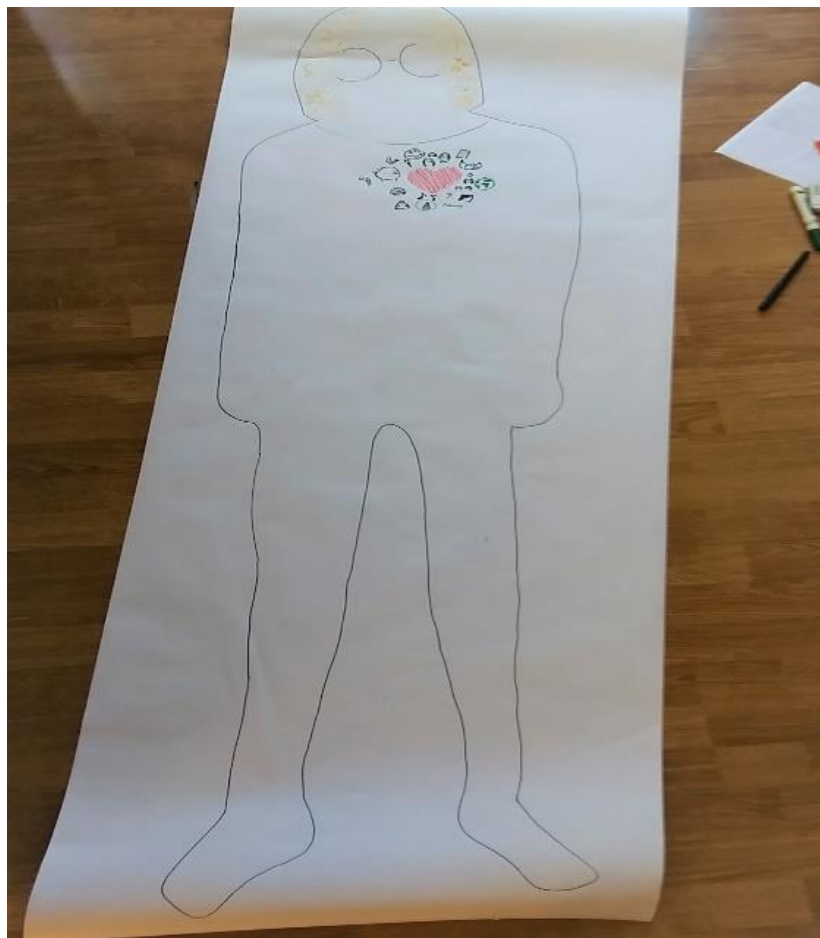
Julkaisemattomat

Yksikön kotisivut 2021.

Yksikön lapsen perehdytysohjelma 2021.

Yksikön sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma 2020.

Kuvälähteet

Kuva 1. Haavekartan soveltaminen pienen lapsen kanssa. Omat kuvat.

8 Kuviot

Kuvio 1: Työhöni liittyvät sidosryhmät 15

Kuvio 2: Testiryhmän jäsenten isoimmat muutokset haavekartan käyttämisen aikana 53

9 Taulukot

Taulukko 1: Testiryhmän jäsenten vastauksia ETSI-mallia soveltaen 52

10 Liitteet

Liite 1: Haavekartan ohjeistus ja osa-alueet testiryhmälle

Liite 2: Osallistumissuostumus

Liite 3: Kyselykaavake

Liite 4: ETSI-malli

Liite 1: Haavekartan ohjeistus ja osa-alueet testiryhmälle

Kiitos, että autat minua ja sinua itseäsi.

OHJEET HAAVEKARTAN TEKEMISEEN

Meillä kaikilla on haaveita ja ne pysyvät vain haaveina ennen kuin niille tekee mitään. Annetaan haaveille mahdollisuus toteutua. Haaveet toteutuvat nopeammin, kun ne ensin tehdään näkyviksi. Nopeammin? Kyllä vain!

Ihmisen alitajunta (intuitio) on ihmeellinen ja juuri tämän vuoksi haaveet on ensin tehtävä näkyviksi.

Tämän vuoksi pyydän sinua tekemään oman elämän haavekartan asioista, kaikesta siitä hyvästä, mitä sinulle on aikaisemmin tapahtunut ja lisäksi sinun tulevaisuuden haaveista. Kun kartta on valmis, aseta se näkyville ja keskeiselle paikalle, josta sinä voit nähdä sen joka päivä.

Haavekartan voi tehdä mistä vain ja teemana voi olla jokin tietty aihe kuten esim. parisuhde, harrastus tai talous. Yleensä haavekarttaa käytetään kahdesta kuukaudesta puoleen vuoteen ja yleensä karttaan merkitään yhdestä viiteen erilaista asiaa, joihin erityisesti tahdotaan muutosta tai parannusta. Mikäli elämässä on paljon remontoitavaa, kannattaa se silloin tehdä ainakin vuoden ajaksi.

Pyydän sinua tekemään haavekarttasi useasta elämän osa-alueesta, sillä tätä karttaa on tarkoituksena käyttää vähintään puoli vuotta. Pyydän sinua tekemään tietynlaisen haavekartan, jossa tulisi olla tietyt teemat.

Toisinaan me suunnitellaan syntymäpäiviä ja talkoita, miksi ei elämää?! Minä en lupaa, että kaikki sinun haaveesi toteutuu, sillä tämä vaatii sinulta itseltäsi sitoutumista.

Sinä voit tehdä haavekartan maalaamalla, piirtämällä, kirjoittamalla ja leikkaamalla ja liimaamalla kuvia. Pääasia on, että sinä itse tiedät niiden tarkan merkityksen ja että kaikki haaveet erottuvat toisistaan sinun haavekartassa. Käytä siis paljon värejä. Kartan koolla ei ole merkitystä, mutta pidä se esillä, jotta näet sen joka päivä.

1.Pitkän tähtäimen tavoitteet	2.Mitä hyvää olet kuullut sinusta puhuttavan?	3.Parisuhde
4.Terveys & Ystävät	5.Nyt	6.Perhe
7.Omat arvot & ajatukset, voimallauseet	8.Työ & Koulutus	9. Lyhyen tähtäimen tavoitteet

Haavekartan pohjapiirros: kentät 1-9

Vihjeitä haavekartan rakentamiseen. Muista käyttää vain positiivisia ilmaisuja.

1 Pitkän tähtäimen tavoitteet

Jos sinä tahdot oman asunnon, määrittele millainen se olisi? Jos sinä tahdot rahaa, ei riitä, että liimaat kuvan tukusta rahaa vaan merkitse summa tarkasti. Vai onko suunnitelmissa kesämökin hankinta?

2 Mitä hyvää olet kuullut sinusta puhuttavan?

Sinä olet kuullut itsestäsi puhuttavan, merkitse tarkasti ne kaikki positiiviset asiat, joita olet itsestäsi kuullut tai mitä sinulle itsellesi on kerrottu?

3 Parisuhde

Jos sinä tahdot parisuhteen / olet parisuhteessa, merkitse tarkasti millaisen parisuhteen sinä haluat ja tai miten haluat parantaa parisuhdettaasi?

4 Terveys & Ystävät

Määrittele, miten tahdot parantaa sinun jaksamista ja terveyttäsi? Kerro, miten haluat viettää aikaa ystävien kanssa. Keitä sinun ystäväsi ovat? Mainitse ne nimeltä. Millainen ystävä sinä itse halut olla ja päinvastoin? Mitä harrastat tai mitä haluaisit harrastaa? Voisiko jotakin harrastaa ystäväsi kanssa?

5 Nyt

Kerro tarkasti, mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä tässä ja nyt. Mistä asioista tunnet kiitollisuutta tässä ja nyt? Onko menneisyydessä jotakin niin hyvää, jonka tahdot ottaa mukaasi tulevaisuuteen?

6 Perhe

Kerro myös tarkasti, miten tahdot olla perheesi/läheistesi kanssa ja tai parantaa perheesi/läheistesi elämää?

7 Omat arvot & ajatukset

Kerro, mitkä ovat arvosi, ajatuksesi, elämäkatsomuksestasi? Mikä on sinua voimaannuttava lauseesi tai muu vastaava?

8 Työ & koulutus

Mitä työtä ja minkälaista työtä tahdot tehdä, puuttuuko sinulta koulutus, minkälainen työkaveri haluat olla?

9 Lyhyen tähtäimen tavoitteet

Tahdotko kenties lähteä lomamatkalle? Ehkä sinulla on velkaa, jonka haluat saada maksettua? Saatat myös haluta säästää rahaa pahanpäivän varalle? Määrittele näissäkin summat tarkasti.

Millainen on Sinun oman elämäsi haavekartta, jotta haluamasi tulevaisuus toteutuu? Ryhdy rakentamaan omaa karttaa mahdollisimman pian. Muista päivittää karttaasi, koska kun sinä muutut, voi sinun haaveesikin muuttua. Haavekarttaa voi päivittää liimaamalla/kirjoittamalla uuden kuvan/tekstin päälle.

Kun karttasi on ollut jonkun aikaa ”käytössä” eli näkyvillä päivittäin, lähetän sinulle kyselylomakkeen opiskelujeni opinnäytetyötä varten. Minä en tule mainitsemaan sinun tunnistamistietoja.

Itse olen käyttänyt Haavekartta -menetelmää vuodesta 2011 lähtien.

Autan kyllä, jos tarvitset ohjausta 😊

Terveisin Tuija

Liite 2: Osallistumissuostumus

SUOSTUMUSLOMAKE

Minua on pyydetty osallistumaan haavekartta-työskentelyyn, joka liittyy Laurean ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijan Tuija Pönnin opinnäytetyöhön.

Allekirjoittamalla tämän suostumuslomakkeen suostun osallistumaan haavekartta-työskentelyyn ja täyttämään siihen liittyvän kyselylomakkeen. Suostumuksen olen antanut vapaaehtoisesti.

Minulle on ennen suostumustani selvitetty haavekartta-työskentelyn tarkoitus ja toteutus. Antamiani tietoja ei luovuteta ulkopuoliselle eikä opinnäytetyön raportista pystyä tunnistamaan yksittäisiä henkilöitä haavekartta-työskentelyn raportoinnin eikä kyselylomakkeen perusteella.

Minulla on oikeus milloin tahansa peruuttaa tämä suostumus syytä kertomatta ilmoittamalla peruutuksesta haavekartta-työskentelyn toteuttajalle. Osallistumisesta kieltäytyminen ei vaikuta oikeuteeni saada hoitoa tai tarvitsemiani palveluja.

Paikka ja aika

Suostumuksen antajan allekirjoitus
(nimen selvennys)

Paikka ja aika

Huoltajan allekirjoitus
(nimen selvennys)

Paikka ja aika

Huoltajan allekirjoitus
(nimen selvennys)

Liite 3: Kyselykaavake

Haavekartan kyselykaavake

Ennen kuin ryhdyt vastaamaan, niin muistele aikaa ennen Haavekartan rakentamista ja vastaa seuraaviin kysymyksiin.

- ✓ Millaista elämä on, kun haaveesi on totta?
- ✓ Minkä tarpeiden huomiointi on sinulle erityisen tärkeää, jotta koet, että elämäsi on hyvällä tolalla?
- ✓ Miten saat parhaat oivalluksesi - aamuyöllä sängyssä, lenkillä, miten?

Olet nyt rakentanut Haavekarttasi ja toivoakseni käyttänyt sitä. Ole hyvä ja vastaa seuraaviin kysymyksiin.

- ✓ Mihin asensit valmiin Haavekartan?
- ✓ Käytitkö Haavekarttaasi?
- ✓ Käytitkö karttaasi intuitiivisesti vai otitko karttasi käyttöön mukaan tavoitteellisen toiminnan?
- ✓ Millaista oli sinun tavoitteellinen toiminta?
- ✓ Saavutitko tavoitteesi?
- ✓ Käytitkö muita apuvälineitä tavoitteellisessa toiminnassa Haavekarttaa käyttäessäsi?
- ✓ Tapahtuiko osa-alueissa parannuksia? Kuinka monessa?
- ✓ Mitä oivalsit itsestäsi, kun käytit Haavekarttaa?
- ✓ Mitä hyötyä haavekartan rakentamisesta ja käyttämisestä oli sinulle?
- ✓ Mikä oli kaikkein mukavinta, mitä Haavekarttasi sinulle antoi?

Laita osa-alueiden parannukset siihen järjestykseen, jossa tapahtui eniten parannuksia. Merkitse 1, jossa oli eniten parannuksia ja niin edelleen.

- ✓ Nyt
- ✓ Perhe
- ✓ Työ & koulutus
- ✓ Ystävät & Terveys
- ✓ Parisuhde
- ✓ Positiiviset lauseet
- ✓ Lyhyen ajan tavoitteet
- ✓ Pitkän ajan tavoitteet
- ✓ Voimaannuttavat aforismit

Laita seuraavien asioiden parannukset siihen järjestykseen, jossa tapahtui eniten parannuksia. Merkitse 1, jossa oli eniten parannuksia ja niin edelleen.

- ✓ Nyt
- ✓ Perhe

- ✓ Työ
- ✓ Koulutus
- ✓ Ystävät
- ✓ Terveys
- ✓ Parisuhde
- ✓ Positiiviset lauseet
- ✓ Lyhyen ajan tavoitteet
- ✓ Pitkän ajan tavoitteet
- ✓ Voimaannuttavat aforismit
- ✓ Harrastukset
- ✓ Talous

Muuta?

Liite 4: ETSI-malli

ETSI-malli

- E= Etsi onnistumiset
- Mitä toimivaa jo on?
 - Mitä hyödyllistä tehdään?
 - Miten sitä saadaan aikaan?
 - Mitkä asiat mahdollistavat onnistumiset?
 - Mitä tärkeää tapahtui, joka teki onnistumisen mahdolliseksi?
- T= Tutki ihannetilaa
- Mitä parhaimmillaan voidaan saavuttaa?
 - Mitkä ovat unelmamme?
- S= Suunnittele prosessi
- Millaisiin iskulauseisiin tai lausumiin voisimme tiivistää unelmamme?
 - Mitä konkreettisia tavoitteita sovitaan?
 - Mitkä ovat tärkeitä, mitkä kiireellisiä tavoitteita?
- I= Innosta toteuttamaan
- Miten toimimalla varmistetaan unelman toteutuminen?
 - Miten tarkalleen ottaen toimimme, että tavoitteet toteutuvat?
 - Valitaan vastuuhenkilö projektille.

Lähde:

Hirvihuhta, H. & Litovaara, A. 2003, 223 - 224. Ratkaisun taito. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.